Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פּרייז 35 גראָשען

הײנט 16 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

אונפּאַרטייאישע פּאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 301	Łódź, Piątek 27 grudnia 1929	[illegible] יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג כה כסלו תר״צ	№ 301

Adres Redakcji i Administracji Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71 | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פּיעטריקאווער 21, טעל. 224-71

אַזוי ווי מיר לעבען איצט דורך שווערע צייטען און יעדער גראָשען, וואָס מיר ווילען אויסגעבען, מוז זיין געגנוי בערעכענט, האַלטען מיר פאַר פּאַסיג אויפמערקזאַם צו מאַכען דאָס געעהרטע פּובליקום, אַז אויב איהר ווילט באמת שפּאָרען געלד און אויסנוצען די געלעגענהייט איינצוקויפען טיש-, בעט- און לייב-וועש, דאַן קויפט נאר WIDZEWSKIE O. K.=סחורה.

נישט קוקענדיג דערויף, וואָס די דאָזיגע סחורה ווייזט אויס פון ערשטען בליק צו זיין טייערער, ווי געוועהנליכע,

בעצאהלט זי זיך אבער פילפאך, דאנק איהר דויערהאַפטיגקייט

זי איז אפילו פּראַקטישער און שענער פאַר רייכער לייבען-סחורה.

פאַר דעם גאַראַנטירען מיר מיט א פולען געוויסען, און מיר בעטען יעדען איינציגען נישט דורכצולאָזען די געלעגענהייט און זיך צו איבערצייגען אין די מעלות פון אונזערע סחורות.

WIDZEWSKA MANUFAKTURA

Spółka Akcyjna

ŁÓDŹ

W.M.Ł. SP. AKC.

שבת, דעם 28-טן ד. ח., פּינקטליך 10 אזייגער אין דער פרי, קומט פאר

א גרויסער באריכטס-מיטינג

פון דער בונדישער פראקציע אין שטאַט-ראַט און אין מאַגיסטראַט.

רעפערירן וועלן די ח״ח ראַטמענער י. ליכטענשטיין, ח. ל. פּאַזנאַנסקי, ש. מילמאַן, ראַזא אייכנער און י. מאַרגנטאַל.

אַרויסטרעטן וועט אויך דער לאָווניק ח׳ קוק, וועלכער וועט אויפקלערן וועגן דער שטייער-פּאָליטיק פון מאַגיסטראַט.

בילעטן צו 20 און 30 גראָשן צו באַקומען אין ארבעטער-ווינקל פּאָלודניאָווע 20, און קולטור-אַמט ווסכאָדניע 70 און פאַר׳ן טויער פון פילהאַרמאָניע

פּראַקציע פון „בונד" אין שטאַט-ראַט

זאל פילהארמאניע

20 נארוטאוויטש 20

קאפע-רעסטאראן

„PICCADILLY" זאוואדזקא 1

ארדענט איין אין איהרע פּרעכטיגע לאָקאַלען

א גראַנדיעזען

סילוועסטער-אווענד

מיט׳ן אָנטייל פון די בעסטע ארטיסטישע קאבארעט-קרעפטען

2 ארקעסטערן ■ פערשידענע איבערראַשונגען ■ טענץ ביז׳ן דערפריה

CAFE-RESTAURANT מיט אכטונג „PICCADILLY" Zawadzka 1

בעמערקונג: דאס ג׳ פּובליקום ווערט געבעטען וואָס פריהער צו בעשטעלען טישער.

„לומדי שעורי ערב" בגליל שייבלער לאדז, קילינסקי 116

תרפ״ה יובילעאום V יובילעאום תר״צ

אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן 5-יעהריגען עקזיסטענץ פון „שעורי ערב" אין שייבלערס ראַיאָן קומט פאַר מארגען אי״ה מוצש״ק פ׳ וישב ג׳ דחנוכה פּינקטליך 7,15 אין אָווענד אין אייגענעם גרויסען לאָקאַל קילינסקי 116

א גרויסע יובילעאום-פייערונג

מיט דער בעטייליגונג פון בעוואוסטען עסקן און טאַלאַנטפולען רעדנער ר׳ דוד צבי זיל-בערשטיין אד״ס „די אַמאָליגע העלדישע קאַמפען פון די חשמונאים און די היינטיגע יוגענד"

עס וועלען אויך רעפערירען די בעוואוסטע רעדנער הרב ר׳ ח. י. קרשענבאם שליט״א (אנדריטשער רב) און דיר. חיים דוד ראזאנים. עס נעמט אויך אַנטייל אין דער פייערונג דער בעוואוסטער חזן ר׳ אהרן ראדאמסקי מיט א גוט-איינשטודירטן כאָר, וועלכע וועלען אויספיהרען די שענסטע מאָדערנע נגונים, אויף וועלכען מיר לאַדענען איין די גאַנצע לאָדזער יודישע בעפעלקערונג.

איינגאַנגס-קאַרטען צו בעקומען ביים איינגאַנג אויף דער פייערונג.

א הערצליכן מזל-טוב ווינשען מיר אונזער געעהרטען וויצע-פרעזעס
מענדעל בערגער און פרוי
צו די תנאים פון זייער ליבען זוהן
יחזקאל מיט פרל. מאַניאַ רובינאָוויטש
די פערוואַלטונג פון הילפס-פעראיין
„תומכי אורחים".
3402

א הערצליכן מזל טוב ווינשען מיר דעם ה'
יחזקאל סטאפניצקי און פרוי
צו דער פארלאָבונג פון זייער ליבע טאָכטער
פרל. נאַדושאַ סטאַפּניצקאַ מיט ה' אַבראַם פערשטער
און דעם יונגען פּאָר ווינשען מיר א גליקליכן צוקונפט.
איטשע רובין און פאמיליע.
מרדכי וויינבערג און פאמיליע.
אברהם הילער און פאמיליע.

ג״א טבא
אנו מברכים את חב נו הנכבד מר
ניסן יצחק שאטלאנד (לאָדז)
לארושיו את העלמה מרת
שרה גראדזקי (קאַלושעק)
דו״ צבי זילבערשטיין
אברהם אראַך
אברהם זילבערבערג
שמואל יצחק רוע

מזל טוב
את ב־כתנו אנו שולחם לחב״נו הנכבד מר
ניסן יצחק שאטלאנד (לאָדז)
לארושו את העלמה מית
שרה גראדזקי (קאלושעק)
אברהם יעקב פיוויש, בן ציון
האלניעזיק, ישראל יצחק בראם
חיים ראזענצוויים

צו דער חתונה פון אונזער פערוואַלטונג מיטגליד
ה' יעקב גאלדמאַן
מיט פר״ל לאה קארפ
ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט.
די צענטראַלע פערוואַלטונג פון קליינהענדלער פעראיין פּיעטריקאָווער 6
בוי-נעשיר סעקציע, קוירעז-סעקציע, קאַראַניאַר-סעקציע, גאַראַנטעריע סעקציע, מאַנופאַקטור-סעקציע, פלאַשען-סעקציע, זאַק-סעקציע רעדער-סעקציע

צו דער פערלאָבונג פון
יסכה כאַזען
מיט ה' ישראל ראַווסקי
ווינשט א הערצליכען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט.
געניא שווארץ

צו דער חתונה פון אונזער ליבע טאָכטער און שוועסטער
פ״ל. עדזשא קליינבוים
מיט ה' יאַקוב דימאַנט
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליך צוזאַמענלעבען.
עלטערן און געשוויסטער קליינבוים

מיין ליבע שוועסטער און קווינקע
פר״ל עדזשא קליינבוים
צו איהר חתונה
מיט ה' יאַקוב דימאַנט
ווינשען מיר פיל גליק און עוויגע צופרידענהייט. זאָל אייער לעבענס וועג מיט בלומען בעצירט זיין.
שוועסטער לאה קליינבוים
קוזין משה פ־וונער

צו דער פערלאָבונג פון פ״ל.
יסכה כאַזען מיט ה' ישראל ראַווסקי
ווינשען א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
די מיטאַרבייטער פון ראַטענבערגס בעקעריי

צו דער פערלאָבונג פון
ה' משה בערקמאַן (זלאַטשעוו)
מיט פרל' יעטקא פרענקעל (לאָדז)
גראַטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק.
משה מאַרקאָוויטש און פרוי.

צו אלע שניידער-מייסטער-פעריינען
אין לאָדזער וואָיעוואָדזטווע.
דערמיט לאַדענען מיר איין אייער פאָרשטעהערשאַפט אנטיילצונעהמען אין
שניידער-מייסטער-צוזאַמענפאָר
פון לאָדזער וואָיעוואָדזטווע, וועלכע קומט פאָר זונטאַג, דעם 29. דעצ. 10 פּערמ. אין לאָדז, אין לאָקאַל פון שניידער-צעך, פּיעטריקאָווער 20
טאָג-אָרדנונג: 1) ערעפנונג; 2) וואַהלען פון א פּרעזידיום; 3) בעגריסונגען; 4) האַנדווערקער-געזעץ; 5) האַנדווערקס-קאַמער; 6) די לאַגע אין שניידער-פאַך; 7) האַנדווערקער-עקזאַמענס; 8) שטייער; 9) פערבריידערן דעם שניידער צעך אויף לאָדזער וואָיעוואָדזטווע; 10) פרייע פאָרשלאַגען
גלייכצייטיג לאַדען מיר איין אלע אונזערע מיטגלידער אין לאָדז, אנטיילצונעהמען אין צוזאַמענפאָהר. די פערוואַלטונג
פון שניידער-צעך אין לאָדז, פּיעטריקאָווער 20
3434

קינדער-היים „הרצליה"
75 צעגעלניאַנאַ 75
זונטאַג, דעם 29. דעצעמבער ד. י. 4 א זייגער נאָכמ. קומט פאָר אין לאָקאַל פון „הזמיר" (על. קאָשטשושקי 21)
א חנוכה-פייערונג
דאָס גאַנצע פראָגראַם וועט אויסגעפיהרט דורך די קינדער פון דער אָכראָנקע.—
3419

„הזמיר" צו שבת „הזמיר"
דעם 2 טאָג חנוכה
האַלב 9 אָווענד קומט פאָר אין לאָקאַל פון „הזמיר" על. קאָשטשושקי 21
א גרויסער חנוכה-אָווענד
מיט דער בעטייליגונג פון: פרל ראַדשטאַדט (פידעל), זילבערבערג (געזאַנג), כאָר און אָרקעסטער, רעציטאַציע—י. מ. מאַשקאָוויטש
אין פּראָגראַם: שקליאַר, ווילצאַ, אחראָן, סוועגרסען און האַנדעל.
לייטונג: ד״ר. פייבישיס לייטונג:

PEPEGE
פון פּרייזען
קאַלאָשען און שניעגאַווצעס
צו פאַבריקס-פּרייזען
צו בעקומען ביי דער פירמע
בערגער און פלאַטא
לאָדז נאַוואָמיעסקאַ 3, אין הויף, געוועלב 32.

Pończochy Jedwabne
i różne suknie trykotynowej i t. p. przymuję do reperacji, ul. Zgierska 32 front 3 piętro. Tanio, bo w' prywatnem mieszkaniu.

מיט א וועהטאָג אין הארץ פיהל איך מיט דעם צער פון מיין עלטסטען חבר ר' יצחק מאיר פאַקולאַ צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זיין געליבטע און אונפערגעסליכע טאָכטער
נ. ע. הענע
אין אַן ערליכער און אויפריכטיגער צוזאַמענאַרבייט אין דער פערוואַלטונג פון יורישען בעקער-צעך זאָל ער א טרייסט געפינען.
מ. קופערמינץ און פאמיליע.

זונטאַג, דעם 29-טען דעצעמבער (3 טער טאָג חנוכה) 11 א זייגער פאַרמיטאָג אין ערשטען שמערצליכען יאָהרצייט פון אונזער נישט פערגעסענע פרוי און מוטער
נ״ע חי' רבקה לובאַכינסקא
(אשת ר' שלמה מלך נ״י)
וועט פאַרקומען א הזכרה אויף איהר קבר.
אלע פריינד און בעקאַנטע ווערען געבעטען צו קימען.
די קינדער.

האַנדווערקער-פעריין, אגראַדאָוואַ 9
מאַלער-סעקציע.
שבת, דעם 28 דעצעמבער ה. י. קומט פאָר
א ליטעראריש-מוזיקאַלישער אָווענד
מיט דער בעטייליגונג פון
דראַמאַטישען קרייז ביים פעראיין.
טענץ ביז'ן טאָג! מיט דער בעגלייטונג פון אַן'עקסקלאַסיגען דזשאַז-אָרקעסטער.
רייכער בופעט! אַריינגאַנג 1 זל.

גמילת חסדים-קאַסע
שבת דעם 28 טען ד.ח. 8 אָווענד קומט פאָר
א גראַנדיעזער
חנוכה-אָווענד
אנשטאַט אינ'ם זאַל „קאָלאָסעאום" קומט עס פאָר אין לאָקאַל פון קליינהענדלער זאַוואַדזקא 5.
בילעטען צו בעקומען ביי דער קאַסע פון זאַל שבת 4 30 נ.מ.

Łódzki Bank Depozytowy S. A.
לאָדזער דעפּאָזיטען-באַנק
אַקצ. געז.
לאָדז, פּיעטריקאָווער 5
נעהמט אָן פערציגזע פקדונות (ווקלאַדען) אויף ביכלעך אין זלאָטעס און אין פרעמדע וואַלוטען פון 10 זלאָטעס אָן.
—
דאָס אויסצאָהלען קומט פאָר אויפ'ן ערשטען פערלאַנג ביים פאָרשטעלען דאָס פקדונות-ביכעל.
Łódź, Piotrkowska 5

גמילת-חסדים-קאַסע, גרינער מאַרק 7.
צו דער פייערונג פון סיום-הספר
וועלכע קומט פאָר מוצש״ק, פ' וישב און זונטאַג, ג' דחנוכה, פינקטליך 5 אָווענד אין אייגענעם לאָקאַל, און איז פערבונדען מיט א חגיגת חנוכה, האָבען מיר אנגאַזשירט די גרעסטע ווצלט חזנים, ובתוכם הש״ך הנכבד הידוע הר' עוזר ווינאַגראַד, חזן ראשון פון לאָדזער אַלטשטעטישער שוהל, וועלכער איז בעוואוסט מיט זיין ערשטקלאַסיגע גרויסאַרטיגע טענאָר-שטימע, אלס 2-טער סיראָטע. און אויך דער טאַלאַנטפולער בעגאַבטער חזן פון ווילקער שוהל, ר' משה ליסס און אויך נאָך פיל אַנדערע בעוואוסטע גרויסע זינגער חזנים קינסטלער, און מיר האָפען, אז אלע געבעטענע געסט וועלען האָבען אַן אמת'ן תענוג הרחני פון די אלע יודישע געזאַנגען מעניני דיומא.—מיר האָבען דעם כבוד איינצולאַדען אלע אונזערע ברידער צו דער גרויסער מצוה, צו שרייבען די אותיות.
3984
די פערוואַלטונג פון דער גמילת חסדים-קאַסע, גרינער מאַרק 7

ישיבת „אהבת תורה"
דביה״מ הגרול ראַלטשטאַדט. וואָלבאָרסקא 20.
זונטאַג, ביום א', פ' מקץ, ג' חנוכה (ד. 29. דעצ.) קומט פאָר
א פייערליכע
חינוך-הספר-תורה
מיט דער בעטייליגונג פון א גרויסען אָרקעסטער, צו וועלכער מיר לאַדען איין אלע מיטגלידער, כתפללים און סימפּאַטיקער.
בעמערקונג: זונטאַג, אין טאָג פון חינוך, וועט מען שרייבען אותיות א גאַנצען טאָג אין בית-המדרש, אויך נייהען די יריעות ביז 4 נאָכמ. אין ווייבערישען בית-המדרש. דאָס ספר וועט געפיהרט ווערען אין דער אַלטשטעטישער שוהל אונטער דעם אָרקעסטער מיט'ן חזן און כאָר פון דער אַלטשטעטישער שוהל.
איינגאַנג פריי!
הועד דישיבת „אהבת תורה"

טראַדיציאָנעלע חנוכה-פייערונג אין ווילקער שוהל
56 זאַכאָדניאַ 56
זונטאַג, דעם 29. דעצ. ד. י, ג' דחנוכה, 4 א זייגער נאָכמיטאָג, וועט בענטשען חנוכה-ליכט, דאַווענען מעריב און זינגען פערשידענע קאָמפּאָזיציאָנען דער טאַלאַנטפולער נייאַנגאַזשירטער חזן פון ווילקער שוהל
ה' משה ליס
מיט דעם בעוואוסטען גוט-איינשטודירטען כאָר פון שוהל אונטער דער לייטונג פון בעגאַבטען דיריגענט-קאָמפּאָזיטאָר ה' ל. סאָקאָלאָווסקי.
איינטריטס-קאַרטען צו בעקומען זונטאָג א גאַנצען טאָג, ביי ה' זעלמאַנאָוויטש, רוג פּיעטריקאָווער און פּאָלודניאָווע, ווי אויך ביים איינגאַנג צו דער פייערונג.
די פרויען-שוהל וועט אויך זיין אָפען געגען איינטריטס-קאַרטען.
בעמערקונג: אָהן בילעטען וועט דער אריינגאַנג זיין שטרענג פערבאָטען.
13257

געלער פאציפיזם

פון לעא קעניג

מלחמה־ליטעראטור איז אריין אין דער מאדע. און פאציפיזם איז געווארען, ווייזט זיך אויס, א פּאָפּולערער מארק־ארטיקעל. אויף אלעם וואס איז דא א מארק. אפילו אויף אידעען און מענשליכע ליידען. און פאציפיזם ווערט איצט פערצוקערט און ביליגע פרייזען אויף דעם גרויסען מארק, וועלכער שטעלט צו ביליגע און זיסע סחורות פאר'ן פּאָפּולערען געשמאק.

די אייגענע פּאָפּולערע פרעסע, וועלכע האט אין די מלחמה יאהרען זיך געבאדען ממש אין מלחמה־העלדישקייט און בלבולים ווי אין א בלוטיגע בלאטע, אט די אייגענע פרעסע האט איצט גענומען זינגען תהילות והשבחות דעם פשוטען זעלנער זיינע ליידען און ווייטאגען — און דער עיקר פערשטעהט זיך זיין הומאר — אין די גהינום־אקאפעס.

מען קען זאגען אז מלחמה־ליטעראטור און פאציפיזם פערנעהמט איצט פונקט אזא בכבודיגען פלאץ אין דער פּאָפּולערער פרעסע און אויף דער ביליגער ביכער־פאליצע ווי די בעריהמטע שונד, נס און באַרד־פּראָצעסען... און דאס זאגט שוין זעהר פיל.

וואס ערקלערט אט די פלוצלינגע מגפה אויף פאציפיזם?

איך גלויב נישט, אז ס'איז דערפאר, ווייל די וועלט און אלע פעלקער זענען איצט אין א שטימונג פון תשובה און חרטה און טרייסלט זיך אויף אנ'אמת אצינד אָפּ פון די גרויזאמע און נארישע מלחמה־פערברעכענס.

ניכער קען די איצטיגע מאדע אויף מלחמה־ליטעראטור און פאציפיזם ערקלערט ווערען מיט'ן אונגעהויערען ערפאלג, וואס די צוויי אמת גוטע מלחמה־ביכער „סערזשאנט גרישא" און „קיין נייעס אויפ'ן מערב־פראנט" האבען געהאט.

די פּאָפּולערע פרעסע לעבט, שפּייזט זיך הויפּט זעכליך מיט פּאָפּולערע ערפאלגען. און אז זי דערשמעקען אנ'ארטיקעל וואס עס געפעלט דעם עולם, צוליגען זיי עס שוין אויף די טויזענדער טעלערלעך און פערצוקערען די סחורה ביז זי פערלירט שוין דעם אמת'ען געזונטען טעם. די צוויי דערמאהנטע מלחמה ביכער האבען געהאט אזא געוואלדיגען ערפאלג, א הויך רעם, וואס זיי זענען גלענצענד אנגעשריבענע ווערק אויך דערפאר ווייל דער גרויסער עולם וועלכער האט געפיהלט דעם אמת' ווען דער מלחמה, האט ווי פלוצלינג אט די אמת'ע שטריכען דער זעהן שווארץ אויף ווייס, בעשריבען אין ביכער.

מיליאנען מענשען האבען געלייענט די ביכער און זיך געקיהלט דאס הארץ. נישט קיין נייע ענטדעקונגען, נייע תורות האט דער לעזער געפונען אין די ביכער, נאר פשוטע אמת'ן וועגען דער מלחמה, וועלכע ער האט פריהער געפיהלט און חושד געווען.

דער בינעס־לאזונג פון דער פּאָפּולערער פרעסע איז: אז איינס איז גוט איז דאך נאך און נאך אזא סחורה אוודאי גוט. דאס מען גענומען איבערדריקען די דערמאהנטע מלחמה־ווערק און פאבריצירען נייע. מיט'ן סך־הכל, אז דער ביכער־מארק איז לעצטענס צוייפעלהאפט בערייכערט געווארען מיט א שפאר פיסעל מלחמה־ביכער...

די פּאָפּולערסטע שרייבער אין אייראפּא און אמעריקא זענען איצט ארנאלד צווייג, רעמארק און שעריף. די ערשטע צוויי בעזונדער האבען זיכער פערדינט מיט זייער קונסט זייער פּאָפּולאריטעט.

וואס איך וויל אבער דערמיט זאגען איז: ווען די ליבע צום שלום איז דער עקעל פאר מלחמה וואלטען איצינד אויפריכטיג געווען, וואלט מען איצינד נישט פערגעסען אזעלכע אמת'ע פאציפיסטישע שרייבער ווי ראמען ראלאן, באַרבוס, גארקי און א פאר פון די אמת'ע פריינד פון דער מענשהייט, וועלכע האבען געוואגט צו שרייבען געגען דער מלחמה אויסצושרייען זייער וועה און עקעל צו די מלחמה־פיהרער. אין דער צייט, ווען די מלחמה האט נאך געבושעוועט. מארס'ן אין פנים אריין האבען זיי געזאגט דעם ביטערען אמת, ריזיקירענדיג נישט נאר מיט זייער קינסטלערישער פּאָפּולאריטעט נאר אפשר אויך מיט זייערע לעבענס.

און דאך דריקט די פּאָפּולערע פרעסע, וועלכע האט זיך פלוצלינג אזוי פערליבט אין פאציפיזם, זייערע ווערק נישט איבער אצינד.

דער גליהענדער מענשליכער פאציפיזם פון ראמען ראלאן און בארבוס איז פערגעסען און מען פערקערט שעריפ'ען.

וואס איז דער אומגליק? יעמען ארט עס? — זאלען אפשר זאגען א פאר אמת'ע ארבייטער פאר שלום — לאזען זיי, לאזען זיי פּאָפּולאריזירען די שלום־אידעע, לאזען זיי געבען די מלחמה־שילדערונגען... עס וועט ברענגען נוצען. ביי דעם גרויסען עולם וועט דאך בלייבען פון דעם אלעם א שטיקעל געגנערשאפט צו קריג... און אז ס'וועט קומען א נייע מלחמה־נעפאהר, וועט דער עולם, א דאנק דער פּאָפּולאריזירטער מלחמה־ליטעראטור זיך נישט אנגרען אזוי גיך ווי שטרוי...

3

הלוואי זאלט עס אינגאנצען אמת געווען. איהר אמת איז אפשר אז די איבערגעטריבענע פאָ־פּולאריזירונג פון אנ'אידעע טעמפּט זי אפּ אין איין וועגס: נעהמט צו ביי איהר דעם לעבעדיגען פייער און שארפען וועה; אויף דעם לאנגען עובר־לסוחר־וועג פון פּאָפּולאריזאציע ווערט אפט דער לעבעדיגער דיות ארויסגעצויגען פון אנ'אידעע.

ווען מען רעדט א סך און ביליג וועגען צער און יסורים, ווערען די יסורים נישט לייכטער, נאר מען הערט אויף צו גלויבען אין זייער אמת'ע וועה.

און דערנאך. אז ס'קומט ווידער די זעלבע געפאהר, איז מען שוין געוואוינט צו זאגען: ע, ס'האט פריהער גארנישט אזוי וועה געטון; די וואונדען זענען גארנישט געווען אזוי געפעהרליך... פערקעהרט, ס'איז געווען אויפרעגענד און פרעהליך... און ס'איז גארנישט אזוי שלעכט נאך אמאל דורכמאכען אט אזא געפעהרליכע „שפּיל"...

מען רעדט איצט א סך וועגען קינסטלערישער אביעקטיוויטעט ווען מען פערגלייכט די איצטיגע מלחמה־ליטעראטור מיט דער וואס איז געשאפען געווארען בשעת מלחמה און באלד נאך דער מלחמה...

דער קינסטלער קען איצט אביעקטיווער, אלזייטיגער און מיט מעהר פערספּעקטיווע זעהן די מלחמה ווי צוריק מיט צעהן יאהר.

און מען זאגט, אז די בעסערע פון די לעצטע מלחמה־נאוועלען זענען קינסטלעריש־אביעקטיווער ווי די בעסערע מלחמה־ביכער וואס זענען געשאפען געווארען אינ'ם פייער פון דער קריג.

דאס איז נאטירליך, אמת.

אבער מען קען אויך פרעגען: רעדט מען נישט אמאל פון קינסטלערישער אביעקטיוויטעט און מען מיינט אין דער אמת'ען קינסטלערישע און אידעאישע פערדערעווערינקייט?... ווערען אט די צוויי גאנץ בעזונדערע ערשיינונגען און בעגריפען גאנץ אפט נישט אויסגעמישט בשוגג־ובמזיד?

מען בעצייכענט זעהר אפט מיט קינסטלערישער אביעקטיוויטעט קינסטלערישע און אידעאישע בלייכקייט און ארימקייט.

און אפטמאל מאכט דער קינסטלער אליין דעם טעות: ער וויל נעפעלען א גרעסערען קרייז לעזער בעהאלט ער זיך אונטער דער שעהנער מאסקע, וואס רופט זיך „קינסטלערישע אביעקטיוויטעט" און זאגט דארטען גארנישט וואס זאל ארמיצען צו שטארק וועה טון, אפילו ווען ער האט אזא ווארט צו זאגען.

אט אין דעם בעשטעהט די געפאהר איך דער איצטיגער פּאָפּולאריטעט פון מלחמה־ליטעראטור: נישט קינסטלעריש אביעקטיוו, נאר מעהר ארדעציען־בלייך, ווערט זי, אזוי און סך־הכל ווען מען לייענט זיך אן מיט דער נייער מלחמה־ליטעראטור בלייבט דער הויפט־איינדרוק:

„א, יא, מלחמה איז טאקע א שרעקליכע זאך... א, זיכער, זיכער... אבער נאך אלעמען איז עס דאך אזא גרויס פעלד פאר גאלאנטע, סכארמישע האנדלונגען און אקציעס... און ס'איז דאך אזוי אינטערעסאנט צו זעהען אט די דזשענטעלמענישקייט און דעם געזונטען מענשליכען הומאר פון אונזערע זעלנער"...

די קללות און חכמות, וועלכע האבען זיך געטראגען פון „קיינעמס לאנד" און איבערריסען אלע גרונטען פונ'ם מענשליכען לעבען איז דאך נישט „קינסטלעריש אביעקטיוו" „מען זאל זיי קענען שילדערען פאר א צירקולאציע פון מיליאנען.

———=]o[=———

דער בעריהמער
(פון אומאויסשעפליכען קוואל)

******** פון ********

ישראל אסמאן

בימי הבעש"ט איז געווען א יוד א גרויסער מכניס־אורח. דער יוד האט זיך אויסגעבויט א הכנסת־אורחים, א גאנצען פאלאץ, מיט טירען פון אלע פיער זייטען, ממש אברהם אבינו'ס הויז: ער האט זיך אליין אויך אריינגעצויגען אהין. א גביר איז ער געווען א גרויסער, אויף קיין פרנסה האט ער נישט געדארפט קלערען, האט ער זיך אינגאנצען אפגעגעבען צו דער מצוה, פלעגט אליין בעדינען די אורחים. פלעגט קומען א פרעמדער יוד, ארים אדער רייך, האט ער שוין איהם אויפגעזוכט און אריינגענומען צו זיך, געגעבען א שעהנעם פלאץ צו שלאפען, צו עסען און צו טרינקען, און א נויטבעדערפטיגען א שעהנע נדבה דערצו. דאס הויז האט זיך קיינמאל נישט פערמאכט, שטענדיג פול געווען מיט אורחים. האט אבער דער יוד געהאט א שלעכטע מידה, ער פלעגט זיך בעריהמען פאר יעדען אורח און זאגען:

— נו, זעהסט, וואס פאר א מכניס־אורח איך בין! איז דען נישט מיין הויז ווי דאס הויז פון אברהם אבינו?

דער בעש"ט האט געוואוסט דערפון און עס האט איהם שטארק געארט. ווען ער פלעגט ריידען וועגען דעם מכניס־אורח פלעגט ער טון א זיפץ. איינמאל איז ער ארויסגעקומען מיט לשון, גערעדט אפענע דבורים, געזאגט:

— וועה, וועה, א יוד טוט אזעלכע עבירות, פון וועלכע עס האט געקענט אויפגעהן דער אמת'ער ריח־ניחוח, שאפען א נחת־רוח אין אלע עולמות, און עס פאלט אריין צוליב א נארישקייט צווישען די קליפות, רחמנא־לצלן!

און איינמאל האט דער בעש"ט אריינגערופען זיין תלמיד ר' וואלף קוצעס און געזאגט צו איהם:

— עת לעשות! שווייגען קאן מען מעהר שוין נישט. געה און טו זיך אן כלי־גולה און זיי מציל א יודישע נשמה, וואס געהט אראפ פון וועג, נעהמט מצוות ומעשים טובים, וואס קאנען פערשמעקען אלע וועלטען, און טוט זיי אן בגדים־צואים, פערווארפט זיי צווישען די קליפות! געה און רייס איהם ארויס פון זייערע הענט, ווי מתקן די מצוות ומעשים טובים און ברענג זיי צוריק צו זייער שורש!

ר' וואלף קוצעס האט געטון ווי דער בעש"ט האט איהם אנגעזאגט, ער האט זיך פערשטעלט פאר א פראסטען ארימאן. איז אוועק אין יענער שטאט אריין, צום מכניס־אורח אין הויז. ער איז דארט איינגעשטאנען, זיך גוט צוגעקוקט צו זיין התנהגות, צו דער בריישקייט און מילדקייט, מיט וועלכער מען האט דארט אויפגענומען אנ'אורח. צו דער שמחת וואס דער יוד האט געהאט פון דעם, וואס יודען האבען הנאה פון איהם, און דאס הארץ האט איהם שטארק וועה געטון, ווען ער האט געהערט דעם יודען זיך בעריהמען מיט דער מצוה, און ווען ער איז צוגעקומען צו איהם אליין, צו ר' וואלפ'ן, איהם געפרעגט, ווי זיין שטייגער איז געווען:

— נו, בין איך נישט דער גרויסער מכניס־אורח?

האט ר' וואלף טיף אפגעזיפצט און געענטפערט:

— יא, מיר וועלען ווייטער זעהן!

דער יוד האט זיך גארנישט וויסענדיג געמאכט דערפון.

בייגאכט, דער גביר האט געגעסען צוזאמען מיט אלע זיינע אורחים אינמיטען דער סעודה זיך אויפגעהויבען, געזעהען אז קיינעם זאל נישט פעהלען קיין זאך, אביסעל בעדינט די אורחים. ר' וואלף האט זיך צוגעקוקט און געהאט גרויס שברת־הלב דערפון. נאך דער וועטשערע, ווען עס איז געקומען די צייט צו געהן שלאפען, האט ר' וואלף געזעהן, אז דער מכניס־אורח געהט שלאפען אויף א בעטעל צווישען זיינע אורחים. ער איז צוגעגאנגען צו יעדען אורח, איהם געפרעגט, ווי דאס געלעגער געפעלט איהם. ווען ער איז צוגעקומען צו ר' וואלפ'ן מיט דער שאלה, האט ער נאכאמאל אפגעזיפצט און געענטפערט:

— יא, יא, מיר וועלען ווייטער מוזען זעהן!

בייגאכט, אין דער צייט, ווען אלע זענען שוין געשלאפען, איז ר' וואלף קוצעס אראפ פון זיין געלעגער, ווי דער בעש"ט האט איהם אנגעזאגט, האט איהם אנגענומען ביי זיין קליינעם פינגער, פון דער לינקער האנד. דער יוד האט אנגעהויבען צו חלומען, און אין זיין חלום האט ער געזעהען, ווי דער קיסר איז געקומען צו איהם און ער האט איהם אויפגענומען מיט א ציטערדיגער פרייד. דער קיסר האט איהם געלויבט און אפגערוהמט זיין הכנסת־אורחים, און געזאגט:

— דערפאר, וואס דו האסט אויפגעבויט אזא שעהן הויז פאר אלע דורכפאהרער, דו בעווארנסט זיי אומזיסט מיט אלעם, וואס זיי דארפען, און דו אליין עסט און טרינקסט און שלאפסט צוזאמען מיט זיי, וועל איך דיר אנטון דעם כבוד און וועל זיין איינער פון דיינע אורחים. צוזאמען מיט אלע וועל איך דא שטעהן ביי דיר און געניסען פון דיין בריטהארציגקייט!

דער קיסר איז דארט געבליבען און דער מכניס־אורח האט איהם גענומען בעדינען, אליין אויפגעשטעלט דעם סאמאוואר, און דערלאנגט טיי. דער קיסר האט געטרונקען, פלוצלינג איז דעם קיסר נישט גוט געווארען און ער האט אנגעהויבען צו חלש'ן, דער לייב־דאקטאר איז באלד צוגעלאפען. האט גענומען טון וואס ער האט נאר געקאנט, און עס האט נישט געהאלפען; דער קיסר איז געשטארבען. האט דער דאקטאר געזאגט:

— דעם קיסר האט מען פערסמט!

און גלייך האט מען דעם מכניס־אורח געשמידט אין קייטען און מ'האט איהם אוועקגעפיהרט אין זעהר א שווערע תפיסה. דער שר־בית־הסהר — א מיאוסער מנוול — ער לאזט קיין אויג נישט אראפ פון זיינע ארעסטאנטען. עסען גיט מען דארט הייסע שקצים ורמשים — א מינול און א שלעכטער ריח, א שרעק. דער שר־בית־הסהר אליין עסט ביים זעלבען טיש, שלינגט די מאכלים און קוויקט זיך. די ארעסטאנטען מוזען עסען, ווארים וועכטער מיט אייזערנע ריטער שטעהען איבער זיי און דאס קוויקעניש פון זייער הויפטמאן האט פאר זיי א בעדייטונג. שלאפען דארף מען אויף א ברעט בעדעקט מיט קניטיגע שמאטעס, פערשפרייט איבער צעהאקטע שטיינדלעך. דער שר־בית־הסהר שלאפט אויך דארט, היט מיט זיין שנארכען אלע ארעסטאנטען. יעדען טאג נאכ'ן עסען און נאכ'ן אויפשטעהן פון שלאף פרעגט ער אלע ארעסטאנטען:

— ארנו, האט איהר נישט דאס בעסטע עסען אין דער וועלט, שלאפט איהר נישט אין דער טייערסטער בעט, בין איך נישט דער בעסטער מכניס־אורח?

און אלע מוזען ענטפערען: יא, קיין בעסערס קאן שוין נישט זיין!

דעם מכניס־אורח איז דארט שלעכט ביז צום טויט: מעהר פון אלעמען איז איהם שלעכט צו ענטפערען צוזאמען מיט אלעמען אויף דער ביזוויליגער בעריהמעניש פון שר־בית־הסהר, ער קאן עס שוין נישט אריבערטראגען. זאל מען איהם שוין איינמאל פאר אלעמאל פערמשפט'ן צום טויט און פטור. ער וועט שוין די אלע ענויים קשים נישט דארפען איבערשטעהן. פלוצלינג מאכט זיך א שרפה. א געטומעל, א שרעקליך געקלאנג פון קייטען אויף הענט און פיס פון האלב־צומישטע ארעסטאנטען.

איהם איז אלץ איינס — פערברענט ווערען, און א סוף צו די צרות, ער נעהמט זאגען וידוי. אט שטעהט פאר איהם זיין לעצטער אורח, דער ארימאן, וואס איז נישט נתפעל געווארען פון זיין גוטסקייט, און זאגט:

— זעהסט שוין, וואס בעריהמען זיך הייסט! ווארף אראפ די קייטען, און קום.

די קייטען צעגעהען. ער איז פריי. נישטא קיין צוים. נישט קיין ווענט. ער שטעהט דרויסען. א ווינט כאפט איהם אויף, פערטראגט איהם ווייט, ווייט, אין א פרעמדער מדינה איז ער, אין א גרויסער שטאט, וואוהין געהט מען דא אריין? ער איז אזוי מיד, הונגעריג, שלעפריג, אהן כוחות, ער פאלט אין גאס. ער כאפט זיך אויף אין א מיאוסען הקדש צווישען קראנקע ארימעלייט, אין קויט און אומצוכט. די אומריינקייט פרעסט איהם אויף. ער קומט אביסעל צו זיך, קוקט זיך צו צום ארומיגען, א שרעק, א גרויל! מ'גיט עסען פון דעם ערגסטען און מיאוסטען. דער גבאי שטעהט איבער'ן עסען, מאכט זיך ווי ער וואלט פערזוכען און זיך קוויקען און זאגט:

— בענטשט די גוטע און פרומע לייט, וואס בעזארגען אייך דא מיט אלעם גוטען, וואס פעהלט אייך נישט אין אייער נויט!

מיאוסטע פנימער פון קראנקע ארימעלייט און ווילדע קאליקעס פערקרימען זיך אין א ביטערען שמייכעל. דער מכניס־אורח קאן עס מעהר נישט איבערטראגען. עס איז איהם זעהר שלעכט. קומט ווייטער אן דער זעלבער ארימאן, זיין לעצטער אורח און זאגט:

— ארויס פון דאנען! גענוג!

און ברענגט איהם עמערס־און־פירעס, הייסט איהם ווערען א וואסער־טרעגער.

די שטאט איז זעהר א גרויסע; מענשען שלעכטע, סדום'ער מנהגים; א וואסערטרעגער מוז ברענגען א פולען עמער, פול מיט'ן אויג. טאמער פעהלט א טראפען, קריגט ער נישט בעצאהלט. ווינטער — קאלט און גליטשיג, און ער מוז היטען די עמערס קיין טראפען זאל זיך נישט פערגיסען. ער האלט און צעברעכט א פוס. אט דארף מען איהם שוין ווידער נעהמען אין הקדש אריין, וואס פאר א סוף איהם איז אויסגעגאנגען! וועה איז איהם, פון אזא עשירות געקומען דערצו. ער צעוויינט זיך.

און דא לאזט ר' וואלף קוצעס פלוצלינג אפ זיין קליין פינגערעל, דער מכניס־אורח כאפט זיך אויף און דערזעהט איהם. וואו איז ער? אין זיין אייגענעם הויז! וואס איז מיט איהם געשעהן? דאכט זיך זיין אייגען בעט, צווישען זיינע אורחים! ער חלשט. אוועק פון גרויס שמחה. ער עפענט די אויגען, ר' וואלף שטעהט און מינטערט איהם, ווייטער דער זעלבער אורח! ער האט איהם שוין אזויפיל מאל געהאלפען אין זיין נויט. נישט קיין פראסטער אורח.

און ווען ער קומט צו זיך, נעהמט ער וויינען:

— ר' יוד, איהר האט מיך שוין פון אזויפיל נויטען ארויסגענומען! זאגט מיר, וואו בין איך? וואס איז מיט מיר געשעהן? ווער זענט איהר?

און ר' וואלף שמייכעלט און זאגט:

— א בייזער חלום געווען. איהר האט שוין ווייטער געזעהען. קיין יוד טאר זיך מיט קיין מצוות נישט בעריהמען. א שר, א שר־בית־הסהר, א גבאי פון אזא הקדש, כאפט עס אויף!

דער מכניס־אורח האט זיך ערשט רעכט צעוויינט.

און ר' וואלף האט געזאגט:

— וויינט נישט! א בעל־שם־טוב איז דא, ער קאן פון די טיפסטע אפגרונטען א נשמה ארויסציהען.

און דער מכניס־אורח איז געפאהרען מיט ר' וואלפ'ן צום בעש"ט נאך א תשובה.

אמעריקא און דער קישענעווער פאגראם

אן אינטערעסאנטער קאפיטעל געשיכטע פון יודישען לעבען אין אמעריקא

פון מ. דאנציס

...כ׳זענען געקומען די גרויסע און טראגישע טעג פון די יאהרען 1903 און 1905. די בעגייאונג פון דרייפוס־פראצעס, וואס איז נאכגעפאלגט געווארען מיט פייני.ענדיגער שפאנונג אין דער גאנצער יודישער וועלט, דער ערשטער פאגראם אין קישענעוו — דער בייזער, א יפש ידרענדיגער סיגנאל פאר א גאנצער ריה פאגראמען אין האמעל, ביאליסטאק, אדעס, כערסאן — גאנץ דרום־רוסלאנד פערפליצט פון יודיש בלוט, זייטביי־זייט מיט די ראזיגע טראגישע געשעהענישען האט א ליכטיגער שטראהל, וואס האט זיך אלץ ברייטער און העלער צעצונדען, אלץ כשופריגער געשיינט און אין אלץ מעהר יודישע הערצער אריינגעדרונגען. דער ראזיגער איינציגער שטראהל איבער דעם שווער־פערוואלקענטען יודישען הימעל איז געווען דער ציוניזם. און געצויגען האט ער זיך פון דער זוניגער הערצל־פיגור, וואס האט זיך דעמאלט דערהויבען אין איהר גאנצער משיח׳ישער לעגענדארישקייט און אפגעשלאגען פון זיך א רעגענבויגענדיג ליכט, וואס האט אייזענדער יודען פערכשופט, מיט פרישען גלויבען זיי בעוועלט און נייע האריזאנטען פאר זיי אויפגעריסען. הערצל האט דעמאלט געפיהרט זיינע פערהאנדלונגען וועגען „טשארטער" פאר א יודישען שטאט. ער איז געפאהרען קיין קאנסטאנטינאפאל, וואו ער איז אויפגענומען געווארען פון סולטאן אבדול האמיד און אילדיז קיאסק. ער איז געווען אין ארץ־ישראל און געהאט אן׳אודיענץ מיט ווילהעלמ׳ן. ער איז אויך געפאהרען קיין רוסלאנד, וואו ער איז געקומען פנים אל פנים מיט דעם יאמער פון די רוסישע יודען, און פערהאנדעלט דארטען מיט׳ן צורר פלעווע. ס׳האט זיך בעוויזען דורך א גאנצער ריה רעוואלוציאנערע ארגאניזאציעס, די ארגאניזאציע „בונד", וואס האט גערופירט ארום זיך די יודישע ארבייטער־מאסען.

יודען אין דער גאנצער וועלט האבען נאכגעפאלגט מיט א פערכאפטען אטעם אט די אלע געשעהענישען. יעדען פריהמארגען דאט מען מיט ציטערנדיגע הענד א יפגעעפענט די צייטונגען, האפענדיג צו לייענען וועגען עפעס א נייער ישועה. די הערצער ביי יודען זענען געווען וואך און די אויערען שארף אנגעשפיצט. ביי די יודען אין די גרויסע צענטערען און אין די קליינע, פערווארפענע שטעטלעך וואו נייעסען זענען פון א יער צו אויער איבערגעגעבען געווארען, און כשופריגע לעגענדעס זיך אויסגעשפינט אין די בין־השמשות׳ען, ווען מ׳איז אין בית־המדרש געזעסען און טרייסט פאר דעם גרויסען צער פון דער אומה געזוכט. א לעמענס וואכענדיגע הערצער זענען דעם שופר של משיח געהערט גרייט א יפצונעהמען. אלעמענס אנגעשפיצטע אויערען האבען די טריט פון ערלייזער געזוכט אויפצוכאפען.

דאס איז געווען א גרויסע, ענטשיידענדיגע צייט פאר די יודען אין דער גאנצער וועלט. מעהר ווי אומעטום אבער — פאר דעם רויהען, יונגען, אמעריקאנער יודענטום, וואס האט הינטער דער זיר־קונג פון די געשעהענישען פון יענער זייט ים, דורכגעמאכט אליין אן אינערליכען פראצעס פון גייסטיגען געראנגעל, פון זוכעניש און מאטערניש צו געפינען א לעזונג צו די איינענע פראגען און פראבלעמען, וואס דאס לעבען אין דער נייער וועלט האט פאר איהם געשאפען.

אין אפריל 1903 האט דערגרייכט די ידיעה פון ערשטען קישינעווער פאגראם. אויף די יודען אין אמעריקא האט די ראזיגע ידיעה געמאכט א דערשיטערענדיגע ווירקונג. וואס ווייטער האבען אנגעהויבען קומען אלץ מעהר שרעקליכע פרטים וועגען דער שחיטה און די אויפרעגונג ביי דער יודישער בעפעלקערונג האט געוואקסען פון טאג צו טאג.

די יודישע פרעסע איז געווען פול מיט בלוט־פערגליווערענדיגע נייעסען. מ׳האט פערגעסען אין אלצדינג. די לאקאלע געשעהענישען זענען אפגערוקט געווארען אויף א זייט, יעדע צייטונג איז געווען פערנומען בלויז מיט דעם פאגראם. אין יענע יאהרען זענען די פערבינדונגען צווישען אמעריקאנער יודען און דער יודישער וועלט אויף יענער זייט אטלאנטיק נאך געווען זעהר שוואכע. דער לאנדאנער „דזשואיש קראניקעל" איז געווען כמעט דער איינציגער קוואל פון וואנען די יודישע צייטונגען אין אמעריקא האבען געשעפט זייערע נייעסען וועגען דעם יודישען לעבען אין פערשידענע לענדער. פון האבען אייגענע קארעספאנדענטען אין די גרויסע יודישע צענטערען אין איירופא האט מען אפילו נישט געחלומט, ווער האט זיך געקאנט פערגינען אזא לוקסוס? די יודישע ארויסגעבער האבען נאך נישט געמאכט קיין געלד. דער „פארווערטס" האט זיך געמאטערט, געהאלטען יעדען מאנטאג און דאנערשטאג ביים אונטערגעהן און עקזיסטירט מיט דער הילף פון סובסידיעס און אויף דער שטיצע פון די ארבייטער, וואס האבען זייערע זייגערלעך פאר דער צייטונג אוועקגע־

געבען. דער „העראלד" האט זיך קוים אויף די פיס געהאלטען. די „אבענדבלאט" איז שוין געווען נוטה־למות. סאפירשטיינס „מארגען־זשורנאל" איז אויך געהאנגען אויף א וואנ־שאף. די „יודישע וועלט" האט קיינמאל זיך נישט געהאלטען אויף די אייגענע פיס. די איינציגע צייטונג, וואס האט געוואקסען און געבראכט גוטע פראפיטען איהרע ארויסגעבער, איז געווען דאס „יודישע טאגעבלאט". די ארויסגעבער — דער אלטער כהריאל שרהמאן און זיינע זיהן האבען אבער קיינמאל נישט געקאנט פערגעסען די יאהרען, ווען זיי האבען אנגעהויבען ארויסגעבען זייער צייטונג אין א פינסטערען קעלער אין עלענד־סטריט און האבען אליין געמוזט פונאנדערטראגען די צייטונג צו די עטליכע צעהנדליג אבאנענטען. זיי האבען דערפאר בעטראכט דאס אויסגעבען געלד אויף נייעס און קארעספאנדענטען, ווי אן׳אויספרענגעריי. זייער איינציגער קארעספאנדענט פון לאנדאן איז געווען דער שריפטשטעלער י. ל. ראזענסקי, און א דאנק איהם האבען טאקע אמעריקאנער יודען געקראגען די מוראדיגע בעריכטען פון קעשינעוו, כ׳זענען אויך אנגעקומען בעריכטען וועגען דער שחיטה פון דער „חברים כל ישראל" פון פאריז, פון דייטשען הילפס־פעראיין און פון דר. כהן־בערנשטיין פון קעשינעוו, זיי זענען צוגעשיקט געווארען צו די יודישע פיהרער יעקב שיף, מארשאל און צו א פאר אנדערע.

די ענגלישע פרעסע האט אפגעגעבען וועניג פלאץ פאר די נייעס פון פאגראם — מיט דער אויסנאהם פון הוירסט׳ס „אמעריקאן". די מערקענץ פון די גרויסע אמעריקאנישע צייטונגען ווי די „טריבון" דער „העראלד" איז געווען צו פערשווייגען די גאנצע מעגליך דעם פאגראם, און צו שינען די צארישע רעגירונג. דער „העראלד" האט גאנץ אפען פערטיידיגט דעם צאר און באנאטעוועירט די בלוטיגע געשעהענישען אין קעשינעוו און אנדערע שטאט, עס איז פאר קיינעם קיין סוד נישט געווען, אז דער „הערעלד" איז סובסידירט געווארען פון פעטערבורג און אז דער רוסישער אמבאסאדאר אין וואשינגטאן קאסיני, איז געווען א נאהענטער מחותן מיט דעם ארויסגעבער פון „הערעלד" בענעט. דער אמעריקאנישער אמבאסאדאר אין פעטערבורג מעקרמיק האט אויך גענומען א פריינדליכע שטעלונג צום צאר און זיין רעגירונג און אין זיינע ראפארטען קיין וואשינגטאן האט ער זיך בעמיהט ארויסצושטעלען רוסלאנד אין א גינסטיג ליכט און ריינוואשען ניקאלאי׳ס רעגירונג פון דעם בלוט פון הונדערטער יודישע קרבנות, וואס זי האט געהאט אויף אידרע הענט.

די פאגראמען זאנען אבער געווען צו אויפשוידערענדיג, אז מ׳זאל זיי געווען קאנען פערשווייגען. גלענצענדער יודיש־ענגלישען זשורנאליסט מייקעל דער „ניו־יארקער אמעריקען" האט געשיקט דעם רעפוויט צו אונטערזוכען די לאגע אין קעשינעוו און זיינע שילדערונגען פון דעם חורבן און אומגליק, וואס זיינע אויגען האבען געזעהען, האבען אויפגעטרייסעלט די גאנצע עפענטליכע מיינונג. „דער אמעריקען" האט אויך פערעפענטליכט א גאנצע ריה פאקטען, וואס האבען פארגעשטעלט ניקאלאיען און זיין רעגירונג אלס יודישע מערדער, וואס פערדינען די פעראכטונג פון דער גאנצער מענשהייט.

אויף דער יודישער גאס האבען די פאגראם־וואנדערטע יודען האבען גוט געוואוסט וואס רוסישע נגייעס געמאכט א געוואלדיגען איינדרוק. די אייגענע פאגראמען מיינען, א סך האבען זיי אליין דורכגעלעבט אין די אכציגער יאהרען, א סך זענען פערטית, ווייל זיי האבען געהאט דארט זייער פרויען זעגליך געטראפען געווארען פון די מוראדיגע שחיטה און זייער קינדער, און זייער קרובים און משפחה אין די פאגראמירטע שטעט און שטעטלעך.

ס׳האט זיך באלד אנגעהויבען א פיבערדיגע הילפס־אקציע פאר די פאגראם־געליטענע.

פרוג׳ס וועה־געשריי:

„ברידער, שוועסטער, האט רחמנות,
גרויס און שרעקליך איז די נויט;
גיט די טויטע אויף תכריכים, ..
שענקט די לעבעדיגע ברויט" —

אט דער הארצרייסענדיגער וועה־געשריי, וואס האט דורך דער גאנצער יודישער וועלט זיך צעטראגען האט ביי די איינגעוואנדערטע יודען אין אמעריקא געפונען דעם טיפסטען אפקלאנג. צוערשט ביי די „גרינע" יודען און אביסעל שפעטער אויך ביי די רייטשע „יאהודים", ווי שיף, מארשאל און די אנדערע, וועלכע האבען געגעבען גרויסע סומען וואס אויסגעשיקט אין א פאר וואכען ארום די סומע פון א האלבען מיליאן דאלאר.

אין יענע צייטען איז עס געווען א גרויסע סומע. אפשר די גרעסטע סומע וואס די רייטשע יודען האבען געשיקט פאר זייערע ברידער אין מזרח־איראפא. דאס איז אויך געווען צום ערשטען מאל, וואס די איינגעוואנדערטע יודען אין אמעריקא האבען געשאפען הילף פאר די יודען איבער יענער זייט ים. ביז דעם קעשינעווער פאגראם פלעגען די „גרינע" וואס האבען זיך אביסעל איינגעארדענט, געהאלפען בלויז זייערע קרובים און פריינט; מ׳פלעגט שיקען א שיפסקארטע צו אן׳איינגעם, א פאר דאלאר און דאס איז אלץ. דאס מאל האט מען זיך אבער גענומען העלפען דעם כלל. דאס ריזע אמעריקאנער יודענטום, וואס האט ערשט געהאלטען אליין ביים בויען זיין היים אין דער נייער וועלט, האט מיט א מאל דערפיהלט זיינע פליכטען צום כלל, דער נאציאנאלער אומגליק האט איהם דערמאהנט אז ער איז א טייל פון דער אומה, און אז די ליידען פונקט ווי די האפענונגען פון אנדערע יודען, וואו זיי זאלען זיך נישט געפונען, זענען אויך זיינע.

חדשים און חדשים איז אנגעגאנגען אן׳אומגעוועהנליכע אקטיוויטעט אויף דער יודישער גאס. עס זענען אפגעהאלטען געווארען אומצעהליגע פערזאמלונגען. אלע טעאטערס האבען געגעבען פארשטעלונגען פאר די פאגראם־געליטענע. אין דער ראזי ער הילפס־ארבייט זענען פערשוואונדען אלע פארטייאישע רייבערייען און גרופען־שפאלטונגען, וואס זענען אנגעגאנגען אויף איסט־בראדוויי. דער נאציאנאלער דראנג האט אלעמען פעראייניגט. די ראדיקאלען האבען געארבייט מיט מסירת נפש, ווי די אנדערע יודען. זיי האבען אפגעהאלטען א גרויסע מאסען פערזאמלונג אין „קופער־יוניאן" קעלער, בראנדעס, קאהאן און אנדערע האבען געהאלטען פלאמענדיגע רעדעס און אויפגעפאדערט די ארבייטער צו הילף. טויזענטער דאלאר זענען געזאמעלט געווארען אין די פאבריקען און דורך דער ראדיקאלער פרעסע. אויך דער „טאגעבלאט" האט געשאפען גרויסע סומען, א סך געלד איז אריינגעקומען פון די שוהלען און לאנדסמאנשאפטען.

און אין הויז פון יעקב שיף האבען די „יאהודישע" פיהרער געהאט א פערזאמלונג. זיי זענען א פאר וואכען געשטאנען אן א זייט. זיי זייער שטיל איז, האבען זיי געהאנגען און געמאסטען די לאגע, מורא געהאט פאר אן׳איבערגעאיילטען שריט, געוואלט צוערשט קריגען פערלעסליכע ידיעות. אויף דער ראזיגער פערזאמלונג זענען געווען חוץ שיף און זיין זוהן מאטימער, אויך מארשאל, מייער סולצבערגער, איזידאר שטרויס, אסקאר שטרויס און גוגענהיימער. ס׳איז בעשלאסען געווארען צו שיקען באלד א האלבען מיליאן דאלאר צום הילפס־קאמיטעט אין איירופא און אויך אנצוהויבען ווירקען דיפלאמאטיש אויף וואשינגטאן, אז די אמעריקאנער רעגירונג זאל נעהמען א שטעלונג קעגען די פאגראמען.

און נישט בלויז יודען האבען געשאפען הילף פאר די פאגראמירטע, נאר אויך נישט־יודען זענען גערירט געווארען פון דעם אומגליק, וואס איז אלץ מעהר בעשריבען געווארען אין דער אמעריקאנער פרעסע און א סך קריסטען האבען אריינגעשיקט געלד.

אינטערעסאנט איז, אז אפילו די ניו־יארקער כינעזער האבען געזאמעלט געלד פאר דעם צוועק. ס׳האט דעמאלט געשפילט א כינעזישע טרופע אין ניו־יארק. אין א געוויסען טאג זענען געקומען עטליכע פארשטעהער פון די ניו־יארקער כינעזער אין רעדאקציע פון „מארגען־זשורנאל" און געזאגט, אז זיי ווילען איינארדנען א פארשטעלונג פאר די פאגראם־געליטענע און אויך זאמלען געלד צווישען די כינעזישע סוחרים און בעל־מלאכות. „מיר פיהלען מיט דעם יודישען אומגליק", האבען זיי בעמערקט. „מיר אליין שטעהען אויס ביטערע עוולה׳ס פון קריסטען. מיר ווילען דערפאר העלפען די יודען".

די פארשטעלונג איז געגעבען געווארען. אין פערצוג שוישפילער האבען אויפגעפיהרט אין כינעזיש א דראמע מיט דעם נאמען „יצחק׳ס עקדה". די פיעסע איז אויסגעקליבען געווארען לכבוד יודען. דאס שפילען האט זיך געצויגען עטליכע שעה׳ן. צווישען די אקטען האבען געהאלטען רעדעס יוסף זעף און קאנגרעסמאן גאלדפאגעל, וועלכער איז אין יענע יאהרען געווען פאפולער אויף דער יודישער גאס. נאך דער פארשטעלונג האט דער געגנטימער פון א רייכען כינעזישען רעסטאראן געגעבען א באנקעט לכבוד געקליבענע יודישע געסט, וועלכע ער האט ספעציעל איינגעלאדען. די כינעזישע שוישפילער האבען אונטערהאלטען דעם עולם. עס זענען אויך געווען עטליכע יודישע שוישפילער, צווישען זיי — מאראם קאליש, וועלכע האט רעקלאמירט [illegible]

העמדער

(משל) פון אליעזר שטיינבארג

העגנגען העמדער אויף א שטריק
און מען הוירעט זיך,
און מען סורעט זיך,
און מען רעדט פון פאליטיק:
— על פי לאגיק
האלטען מיר שוין ביי „מלחמה גוג ומגוג"
זאגט א מאנספיל־העמד און ווארפט מיט בייזע ארבעל.
— יא, געטראפען ווי אין קארבעל!
(ענטפערט איהם אן׳אונטער־העמד א שלימזלניק)
קיינמאל נישט געווען די וועלט אזוי אונטער׳ן פראלניק,
קיינמאל נישט געגרייכט אזוי דאס הייסע וואסער ביז׳ן האלז!
אז מיר צוטערעטען — איך געמיינט: א סוף! איך ענדיג!
— קיינמאל. קיינמאל! אט דאס הערטמען פון איהם שטענדיג:
קומט צום פראלניק — אלץ דאס אייגענע, דאס אלץ!
קוויטיק שוין דער סימון,
(שפעט א מיידעל־העמד, אנ׳א יסגענייטס, מיט שפיצעלעך,
כאפענדיג פון ווינטעל קוצעניו־און־כוצעניו־קיך־קיצעלעך)
— נו, אוודאי, יא, דערויף דאך, איז מען העמדער, איז מען...
(ציטערענדיג — פלאטערענדיג זאגט א העמד א זקן)
שייך?... פאר׳ן פראלניק זיך דערשראקען?....
בע... אזוי דער סדר־עולם,
זינט די וועלט שטייט שלאגט מען העמדער, שלאגט מען...
— נו, וואס זאגט מען? ב
גולם!
שמאטע שבשמאטע!
נעהם א נארעל, נעהם דיר
און ניי דיר אויפ׳ן סאמע מויל א לאטע!
אייביג, מיינסט, וועט די וועלט צעטיילען זיך אויף פראלניקעס און העמדער?
— שטילער! שטיל! בעהיט, אוי זאל מען ווערען!
— אי נו, א! דער פראלניק קען חלילה נאך דערהערען.... 3
פליט האט אויערען, ווינט — א טבע צו צוטראגען...
— וואס זשע קען דער פראלניק טאן אונז מעהר ווי שלאגען?
און דאס טוט עס סיי ווי סיי דאך! 3
— פי א מיל!
— פיערדיגע קוהל!
— איי, איך שריי, איך שריי דאך:
אז דער פראלניק שלאגט איז דא דערצו א גרונט —
נישט דער שטעקען שולדיג, נאר דערהונט!
— הערט איהר, שמייסען איז נאך וועניג, שמייסען,
איהר געדענקט נאר וואס איך זאג אייך: שטיקער וועט מען רייסען!
— גאט מיט דיר! אל תפתח פה!
— זעה נאר ווי דער שמרניק האלט זיך ביי די זייטען, זעה!
און אזוי־אן איצט, אזוי געווען מיט טויזענד יאהר צוריק:
העגנגט העמדער מען אויפ׳ן שטריק
און מען ווארפט זיך, און מען רעדט פון פאליטיק!....

וואו איז דאס קרינגעלע בוימעל?

(חנוכה־געדאנקען)

נס גדול היה שם —

עס איז געבליבען א קרינגעל בוימעל נאכ'ן געוואלדיגען חורבן, און דער נר תמיד איז אונטערגעהאלטען געווארען.

אבא דאס איז דער סימבאל און דער אנזאג פאר אלע דורות, פאר אלע יאהר־הונדערטער; אט דעם דאזיגען סימן מוז מען געדענקען אונטער אלע אומשטענדען, אין אלע צייטען.

דער נס איז נאר דארטען, וואו אונטער חורבות פון אומקום, וואו אונטער אויסגעלאשענע האלאוועשקעס טליעט נאך א פייערל פון לעבען, א האפענונג און א מעגליכקייט פון אויפריכטונג און אויפקום —

דער נס איז דארטען, וואו מיט דעם איבערגעבליבענעם קליינעם ליכט קאן מען אנצינדען א גרויסע זון פון פרייד און בעפרייאונג, וואו פונ'ם קליינעם פייערל קאן אויפגעפלאקערט ווערען אן אש להבה פון בעגייסטערונג, פון לעבענס־בערעכטיגונג פון אויסלייזונג!

* * *

און או אויף די גרויסע שלאכט־פעלדער פון דער שרעקליכער וועלט־מלחמה איז נאך דעם ערשטען יאהר־צעהנדליג דאס קרינגעל אייל דערווייל נישט געפונען געווארען, און או אויף די חורבות פון שטאט און דארף — מעג זיין קונציג־אפגעבויטע און צוגעפוצטע — לעשט זיך און גוסס'ט דער נר תמיד — די פאר־קריגס־קולטור —

גייט טאקע דער מענש א פערוואהרלאזטער, א פער'יאוש'טער, טאפענדיג אין דער פינסטער, און פאלענדיג ביי יעדער איינציגער קלענסטער שטרויכלונג, בויגענדיג דעם קאפ פאר יעדער מינדסטער פינסטער־שרעק, און ער קאן צו זיך נישט קומען, ווייל —

דערווייל איז נאך דער נס נישט געשעהן —

דערווייל איז נאך דאס קרינגעל בוימעל נישט געפונען געווארען, וואס זאל אונטערהאלטען דעם צווערטערטען, פעראומגליקטען מענש אין דער שטאק פינסטערניש פון זיין איינזאמקייט —

אליין, אהן נאמ.

אליין — אהן לייט!

* * *

דער נס פונ'ם שיין־גייסט איז חל פאר אלע תקופות —

דער וואונדער פון דער מענשליכער נשמה, וואס איז גרייט אויף זעלבסט־אפערונג אויפ'ן מזבח פון גלויבען.

חנה, ודי מוטער ברענגט איהרע זין און זיך גופא אלס קרבן פאר דעם דאזיגען גלויבען.

איז אזא קרבן פרוכטבאר.

אנ'עליה איז ער.

און או מיליאנען מאמעס האבען זיך און זייערע זיהן מקריב געווען אויף די בלוטיגע אלטארען פון אומזין — פון דעם שרעקליכען שקר פון וועלט־קריג — דערגרייכט נישט דער בראנדאפער אין ערגעץ נישט, ווייל ער איז צוועקלאו, ציל־לאו —

א ירידה איז ער.

איז אנ'אויסגעמיש געווארען, אנ'ערבוביה, א צוטומלעניש, און — מאמע דערקאנט נישט דעם זוהן, און זוהן — די מאמע.

כאטש מען רעדט אויף איינער און דערזעלבער שפראך, און אפשר דערפאר טאקע, וואס מען רעדט אויף דער איינציגער שפראך פון לייכטזין און אויסגעלאסענקייט.

פרוכטלאז און פורכטבאר דער שניט נאך דער מלחמה — א גערעטעניש פון פוסטקייט, פון ווידסטער ווילדקייט.

ווייל דער נס פון שיין־גייסט איז חל פאר אלע תקופות, און אויב קרבנות — מוזען זיי געבראכט ווערען אויף מזבחות פון גלויבען.

* * *

נישט אין אלץ איז שולדיג בלויז די שלעכטע עקאנאמישע קאניונקטור — דער שעיר לעזאזל פאר אלע אנשיקענישען און צרות. —

דער פערטיגער תירוץ, די פערענטפערונג פאר אלע וועה־געשרייען און פראבלעמען פון אונזער היינטיגער צייט.

די ארימע קאליקעס בינדען זיך איבער די איטערדיגע וואונדען מיט שמאטעס; די מעהר האפערדיגע — אפשר טעמפערע פאר וועהטאגען איינענע און פרעמדע — בעמיהען זיך צו זיין גרויסמוטיג און אויסגעהאלטען און טרומייטערען:

— קאנסטרוקטיווער ווידעראויפבוי! אפבויען די חורבות! צושמעטערן אינגאנצען די רואינען און בויען א נייעם בית־המקדש, לויט די פלנים און געזעצען פון דער נייעסטער ארכיטעקטור!

און מען בויט טאקע — מען בויט זיך אפ:

די ציוויליזאציע מאכט ריזיגע גולם־שריט:

דער שטומער לייוענט רעדט, דאס עלעקטרישע לעמפעל איז געווארען א חשוב'ער בן חמישים....

— דער חומר קומט ביסלעכווייז צו זיך —

דער עקאנאמישער קריזיס וועט אויך כוף כל סוף ווערען בעהערשט אבער —

וואו איז דאס קליינע קרינגעלע בוימעל, איבער וועלכען די נשמה זאל קענען מאכען די ברכה?!

מ.ז.

דער פאליטישער מאמענט

דער דורכפאל פון הוגענבערגס פלעביסציט און די צווייטע האגער קאנפערענץ, — די שווער אויסגעקעמפטע נצחונות פון מאקדאנאלדס רעגירונג

די אימפרעזע, וועלכע ס'האבען אונטערגענומען די דייטשע נאציאנאליסטען מיט זייער פיהרער הוגענבערג'ן, בראש, אומעגליך צו מאכען פאר דייטשלאנד די אויספיהרונג פון יאנג־פלאן, איז ענטגילטיג דורכגעפאלען. הוגענבערג'ס איפטנו איז דורכגע אנגען אלע אינסטאנצען צוערשט איז פארגעקומען דער פאלקסבעגעהר, ד.ה. די אנפראגע ביים פאלק, צי זאל דער געהעריגער געזעץ־פראיעקט בעטראכט ווערען. דער פאלקסבעגעהר האט געזאמעלט די נויטיגע צאהל פון אנ'ערך 4 מיליאן שטימען, דאן איז דאס געזעץ, אין הסכם מיט דער קאנסטיטוציאנעלער ארדנונג, בעהאנדעלט געווארען אין רייכסטאג, און איז אפגעווארפען געווארען, ערשט דאן איז וועגען דעם געזעץ פארגעקומען דער אייגענטליכער פלעביסציט. דא האט הוגענבערג געהאט די פולשטענדיגע מפלה. ס'איז אייגענטליך נאך פריהער געווען זיכער, אז ער וועט בשום אופן נישט אנזאמלען די נויטיגע צאהל שטימען — אנ'ערך 22 מיליאן. דער דורכפאל איז אבער געווען, אזוי צו זאגען מיט פאראר, דאס געזעץ האט קוים בעקומען א 14—15 פראצענט פון דער נויטיגער צאהל שטימען.

דער אויסגאנג פון פלעביסציט בעווייזט, אז דייטשע פאלק האט זיך נישט געלאזט פערפיהרען דורך דעמאגאגישע לאזונגען, וואס האבען געצילט צו מאכען א שטריך אין דער פאציפיסטישער פאליטיק, וועלכע ס'האט געפיהרט דער פערשטארבענער מיניסטער שטרעזעמאן און וואס האט געקאנט ברענגען צו נייע אומבערעכענבארע קאמפליקאציעס אין דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק.

די דייטשע רעגירונג, געקרעפטיגט דורכ'ן אויסגאנג פון פלעביסציט, וועלכער האט קלאהר געזאגט, אז דייטשלאנד מוז ערפילען די פערפליכטונגען, וואס ווערען אויף איהר ארויפגעלעגט דורכ'ן יאנג־פלאן, וועט רוהיגער קאנען גיין צו דער צווייטער האגער קאנפערענץ. די דאזיגע קאנפערענץ איז בעשטימט אויפ'ן 6־טען יאנואר 1930. אויף איהר דארפען ענטגילטיג פעסטגעשטעלט ווערען דייטשלאנדס חובות לגבי די פערבינדעטע מלוכות, דער אופן, ווי אזוי די חובות זאלען געצאהלט ווערען און די פערטיילונג פון די ענטשעדיגונגען צווישען די פערבינדעטע.

דאס הייסט נאך נישט, אז אויף דער צווייטער האגער קאנפערענץ וועט אלץ צוגעהן גלאטיג און כשורה. מ'ערהט פאראויס נאך גרויסע שוועריגקייטען און קאמפען, וועלכע קאנען ברענגען צו נייע ערנסטע פערוויקלונגען.

א גרויסע רעטעניש פאר אלעמען איז, די פאליטישע טאקטיק פון ענגלישען פינאנץ־מיניסטער סנאודען. אלע געדענקען דעם שם, וועלכען סנאודען האט זיך געקויפט אויף דער ערשטער קאנפערענץ אין האאג, ווען ער האט זיך ארויסגעוויזען פאר אנ'אייזערנעם און פערביסענעם מלוכה־מאן, וועלכער רייסט ארויס מיט די ציהן אלצדינג, וואס עס ריקטירט איהם די אינטערעסען פון ענגלאנד. מ'געדענקט גוט זיין שארפע ארויסטריטען נעגען ענגלאנד, (!) און מיט וואסערע הארטע מיטלען ער האט דורכגעפיהרט זיין ענגלישע פאליטיק.

איצט האט מען מורא, אז ער וועט די שארף פון זיין פאליטיק ווענדען נעגען דייטשלאנד. מ'רעדט וועגען דעם, אז סנאודען וויל איינפיהרען ספעציעלע שטראפען פאר דייטשלאנד, אויב זי וועט נישט פינקטליך צאהלען איהרע חובות לויט דעם יאנג־פלאן. סנאודען וויל צוליב דעם איבערלאזען אויך אויף ווייטער די רעפאראציע־קאמיסיע, וואס זאל שטעהן אויף דער וואך און קאנטראלירען, צי דייטשלאנד איז מקיים איהרע פערפליכטונגען. די דאזיגע פלענער פון סנאודען'ען האבען אין דייטשלאנד ארויסגערופען א גרויסע אויפרעגונג און מען רעדט זעהר שטארק וועגען דעם, אז אויב סנאודען וועט ארויסטרעטען מיט אזעלכע פרעטענזיעס, וועט דייטשלאנד זיך מוזען אפזאגען פון יאנג־פלאן, ווייל קומען אהיים מיט אזעלכע שטראף־סאנקציעס וועט זיך נישט דערוועגען קיין שום דייטשע רעגירונג.

נאך א קורצען פעריאד פון טריאומפען, לעבט ווידער איבער מאקדאנאלדס רעגירונג שווארצע טעג. דאס געזעץ וועגען רעפארמירען די הילף פאר ארבייטסלאזע איז דורכגעגאנגען נאר א דאנק דעם אונטערשטיצונג פון די ליבעראלען און האט געבראכט צו אנ'אפענעם בונט אין די רייהען פון דער רעגירונגס־פארטיי. דאס דאזיגע געזעץ פערגרעסערט נאר די סובסידיע פון דער מלוכה, ד. ה. אויף די שטייער־צאהלער ווערט ארויפגעלעגט א נייע לאסט און דער עצם ארבייטסלאזיגקייט ווערט דערמיט נישט בעקעמפט.

דאס צווייטע געזעץ — וועגען רעפארמירען די בערג־אינדוסטריע, הגם עס שטרעבט אויך צו לינדערען די ארבייטסלאזיגקייט, אבער לויט דער מיינונג פון זאך־קענער וועט עס קוים האבען די פראקטישע בעדייטונג אויף וועלכע עס רעכענען די מחברים פון געזעץ. די סכנה פון דאזיגען געזעץ בעשטעהט אבער אין דעם, וואס ארום איהם האט זיך פעראייניגט די גאנצע אפאזיציע און האט שיער נישט געבראכט צום שטורץ פון דער רעגירונג. די קאנסערוואטיוון האבען געהאט אריינגעטראגען א פארשלאג דעם געזעץ־פראיעקט אפצווארפען. דער פארשלאג האט בעקומען 273 שטימען, נעגען פארשלאג האבען זיך ארויסגעזאגט 281. דאס הייסט, אז די רעגירונג האט בעקומען א מעהרהייט פון ס'ה 8 שטימען. פאר'ן פארשלאג פון די קאנסערוואטיווע האבען געשטימט אפילו 4 דעפוטאטען פון דער אומאפהענגיגער ארבייטער־פארטיי. און בעת די לייבאר־דעפוטאטען האבען דעם רעזולטאט פון דער אפשטימונג בעגעגענט מיט אנ'אוואציע, האט די אפאזיציע נישט ווייניגער שטורמיש געשריגען: „אין דימיסיע!"

מאקדאנאלד האט זיך געאיילט צו מעלדען, אז זיין רעגירונג וועט זיך אין דימיסיע נישט אוועקגעבען ביז עס וועט נישט פערענדיגט ווערען די ים־ענטוואפנונגס־קאנפערענץ, וועלכע קומט זיך צונויף דעם 20־טען יאנואר אין לאנדאן. די ארבייטער־רעגירונג ווייזט אויס, האפט אויפ'ן ערפאלג פון דער דאזיגער קאנפערענץ, וועלכע קאן הויבען דעם פרעסטיזש פון מאקדאנאלד'ן און זיינע קאלעגען. דערווייל אבער זענען די חלוקי־דעות צווישען די אנטיילנעהמער אין דער קאנפערענץ אזוי גרויס, אז עס וואלט געווען נישט פערנינפטיג צו בעציהען זיך צו איהר מיט א צו גרויסען אפטימיזם.

בכלל פיהלט מאקדאנאלד, אז דער בארען אונטער די פיס פון זיין רעגירונג הויבט זיך אן צו וואקלען. מיט אזעלכע צופעליגע נצחונות אין פארלאמענט, קען אנ'ענגלישע רעגירונג נישט עקזיסטירען. דעריבער רעדט מען שוין אין ענגלאנד נאכ'ן אפען וועגען א וואהל־קאמפאניע, וואס שטעהט פאר אין דער נאהענטסטער צייט. דעם סיגנאל האט געגעבען דער ארגאן פון דער לייבאר־פארטיי גופא „דיילי הערואלד", ערקלערענדיג, אז אין פאל פון דורכפאל אין פארלאמענט וועט מאקדאנאלד אין דימיסיע זיך נישט אנגעבען, נאר ער וועט דעם פארלאמענט פונאנדערלאזען און בעשטימען נייע וואהלען.

פ. ב.

די ענגלישע אינדוסטריע

א'ז שווערע גאנגעל פאר איהר עקזיסטענץ

„טיימס", „מארנינג־פאסט", „דיילי טעלעגראף" און א רייהע אנדערע ענגלישע בלעטער האבען פערעפענטליכט א גרויסען מאניפעסט, וועלכען ס'האט ארויסגעגעבען א נייע ליגע אין ענגלאנד. די ליגע ערקלערט א „קרייץ־צוג" מיט'ן ציל צו געווינען נייע אפזאץ־מערק. דער ציל פון קרייץ־צוג ווערט אין מאניפעסט אויפגעקלערט אזוי: די אינדוסטריע אין פערשידענע טיילען פון גרויסבריטאניע דארף אזוי ווערען ענטוויקעלט, אז די גאנצע אימפעריע זאל פערוואנדעלט ווערען אין אנ'אומאפהענגיגע זעלבסט די בעזונדערע טיילען פון דער אימפעריע דארפען אין אינדוסטריעלער הינזיכט דערגענצען איינער דעם אנדערען, ענגלאנד דארף זיך ארומרינגלען מיט א וואנד פון צאל־טאריפען, וואס זאלען איהר אפטיילען פון די קאנקורירענדע לענדער.

אט דאס איז דער תמצית פון דעם נייעם קרייץ צוג, אין וועלכען מ'קאן דערקענען אלטע בעקאנטע שטריכען, וואס האבען זיך אנגעמערקט נאך מיט 12 יאהר פאר'ן קריג.

ס'איז געווען א צייט, ווען ענגלאנד איז געשטאנען אין דער שפיץ פון דער וועלט־אינדוסטריע. די ענגלישע פאבריקען האבען צוגעשטעלט זייערע אויסארבייטונגען אין אלע עקען פון דער וועלט. די ענגלישע סחורות האבען אינערגיץ נישט געהאט קיין קאנקורענטען. דאס זענען געווען סיי טעקסטיל, סיי נישט־טעקסטיל־אויסארבייטונגען. דער צענטער פון דער טעקסטיל־אינדוסטריע איז געווען מאנשעסטער. פון דער נישט־טעקסטיל־אינדוסטריע — בירמינגהעם. אין משך פון 150 יאהר האט דער בירמינגהעמער ראיאן געגאסען אייזען, געשמידעט שטאהל, געשטאמפט קופער, גאלד, געשניצט האלץ, בעארבייט לעדער, געבלאזען גלאז, פערפלייצענדיג די מערק פון דער גאנצער וועלט מיט אינסטרומענטען, לאנדווירטשאפטליכע מאשינען, געוועהר, נעגעל, וואגאנען, שפילצייג, קנעפ, שפילקעס. בירמינגהעם האט דאן בעדינט די גאנצע וועלט. די ארטיגע פאטריאטען האבען אפילו פארא'יסגעזעהען א „וועלט־אונטערגאנג", אויב בירמינגהעם וואלט אויפגעהערט צו שיקען איהרע סחורות אויף די אינטערנאציאנאלע מערק.

מיט איין ווארט — אהן בירמינגהעם וואלט די וועלט אומגעקומען. בירמינגהעם האט געשטרעבט בלויז צו איין זאך: מ'זאל איהם נישט שטערען מיט טאריפען. דערצו האט ער די טאריפען אפגעשאפט ביי זיך. צום סוף פון נייצעהנטען יאהרהונדערט האט זיך די וועלט־הערשאפט פון בירמינגהעם אנגעהויבען צו וואקלען. עס זענען געקומען די פעראייניגטע שטאטען און דייטשלאנד, וועלכע האבען אנגעהויבען צושטעלען דער וועלט דאס אלץ, וואס בירמינגהעם פלעגט צושטעלען. וואס ווייטער איז די קאנקורענץ געווארען אלץ שטארקער. און בירמינגהעם האט נאך פאר'ן קריג אויסגעארבייט דעם נעגעראנק וועגען פרייען האנדעל, ווייל די דייטשע פאבריקאנטען האבען נישט נאר פערכאפט די אינדוסטריע מערק, נאר זיי האבען אנגעהויבען צו שיקען זייערע סחורות קיין ענגלאנד גופא. בירמינגהעם איז געווארען א הייסער אנהענגער פון פראטעקציאנס־צאלען. פאר דעם סיסטעם האבען זיך ארויסגעזאגט סיי די פאבריקאנטען, סיי די ארבייטער. פאר פרייען האנדעל איז לאנג נאך געווען מאנטשעסטער, ד.ה. די גראפשאפטען, וועלכע בעארבייטען בוימוואל. מאנטשעסטער האט איינגעפיהרט פערפולקאמטע מאשינען האט געגראבען קאנאלען, וועלכע האבען געמאכט א צוגאנג פאר די גרויסע אקעאן־שיפען; האט פערלעגט גרויסע בוימוואל־פלאנטאציעס אין סודאן (אפריקע), אין אינדיען, נאכדעם, ווי די קאטאסטראפע פון בירגער־קריג אין אמעריקע האט אין די יאהרען 1861—1865 געבראכט א שרעקליכען בוימוואל־הונגער.

מאנטשעסטער האט נאך לאנגע יאהרען געבליהט בעת בירמינגהעם איז געווען דערשטיקט פון די אויסלענדישע קאנקורענטען. מאנטשעסטער איז נאך א לאנגע צייט געווען פאר פרייען האנדעל אין דער צייט, ווען בירמינגהעם האט פערלאנגט פראטעקציאנס־צאלען. אין פארלאמענט איז מאנטשעסטער געגאנגען מיט די ליבעראלען, בעת בירמינגהעם איז צוגעשטאנען צו די קאנסערוואטיווע.

בעת'ן קריג האט די ענגלישע אינדוסטריע ווידער אויפגעלעבט. בירמינגהעם און מאנטשעסטער האבען געבליהט ווי אין זייערע בעסטע צייטען. קיינמאל האבען די ענגלישע פאבריקען נישט געארבייט אזוי פלייסיג, קיינמאל האבען די פאבריקאנטען נישט געהאט אזעלכע קאלאסאלע רווחים, און די ארבייטער, אזעלכע גרויסע פערדינסטען ווי בעת'ן קריג. אבער די דאזיגע גאלדענע צייט איז פאריבער. ס'איז געקומען דער שלום און אינאיינעם מיט איהם האט די ענגלישע אינדוסטריע ווידער אנגעהויבען צו וואקלען.

בירמינגהעם האט, א חוץ אמעריקע און דייטשלאנד בעקומען נייע שרעקליכע קאנקורענטען. עס זענען אויפגעקומען נייע מלוכות, וואס יעדע פון זיי האט געשטרעבט ביי זיך איינצוארדנען אנ'אינדוסטריע און יעדע האט זיך ארומגערינגעלט מיט הויכע צאל־מויערען. אויפ'ן ווייטען מזרח איז יאפאן געווארען א אינדוסטריעל לאנד, וואס האט צוגענומען ביי מאנטשעסטער און בירמינגהעם דעם ריזיגען כינעזישען מארק. אויך דער אינדישער מארק איז אפגעפאלען פון ענגלאנד. א לאנגע צייט האט מאנטשעסטער קאנקורירט מיט יאפאן מיט דער קוואליטעט פון די סחורות. אבער נאכ'ן קריג האט יאפאן בעשטעלט אין ענגלאנד טאקע פערפולקאמטע מאשינען און גענומען ארויסשטופען די ענגלישע סחורות.

בירמינגהעם האט פונקט אזוי ווי מאנטשעסטער פערלוירען די אמאליגע וועלט־בעהערשונג. גלייכצייטיג האט גענומען אונטערגעהן די דריטע זון פון דער ענגלישער אינדוסטריע — די קוילען־פראדוקציע. און אזוי ארום האט אין ענגלאנד אויפגעלעבט די אידעע, וועלכע עס האט פראפאגאנדירט נאך מיט 27 יאהר צוריק דזשאזעף טשעמבערלען. עס זענען געקומען נייע טעג, וועלכע בעווייזען, אז ענגלאנד דארף זוכען קאנסומענטען נישט אויפ'ן אינטערנאציאנאלען נאר אויפ'ן היימישען מארק.

און די דאזיגע פראפאגאנדע ווערט געמאכט איצט ווען דער קאלאסאלער אינדישער מארק איז כמעט אפגעפאלען, ווען קאנאדע געפינט זיך אין געביט פון אמעריקאנישען איינפלוס און אויסטראליע שאפט אנ'אייגענע אינדוסטריע.

דיאנעא

א בריף פון לאנדאן

Dr. med.
J. Sadokierski
סטאמאטאלאג
ספעציאל־ארצט פאר מויל־ און קיפער־כירורגיע
צאהנפלייש־קראנקהייטען
רענטגען־דיאגנאסטיק. נצהמט אן פון 3—7.
פיעטריקאווער 164, טעל. 27-83

וועקסלען אנשטאט אומזאץ-קאפיטאל

דער קריזיס אין מסחר און די פערספעקטיוועז פאר דער צוקונפט

געשפרעך פון „נייעם פאלקסבלאט" מיט פרעז. ד"ר יוזעף זאקס

דורכפיהרענדיג ווייטער אונזער אנקעטע וועגען ווירטשאפטליכען קריזיס, האבען מיר זיך געווענדט צום וויצע-פרעזעס פון דער האנדעלס-קאמער ד"ר יוזעף זאקס, וועלכער האט געמאכט פאלגענדע אויספיהרונגען:

דער מסחר איז אייגענטליך נישט קיין זעלבסטשטענדיגע פונקציע אין דער ווירטשאפט, ער איז אבער א נויטיגער און וויכטיגער טייל פון איהר און איז אפט אויף אזוי פיל בכח משפיע צו זיין דאס ווירטשאפטליכע לעבען, אז ער ווערט פערוואנדעלט אין א זעלבסטשטענדיגען פאקטאר פון גרויסער וויכטיגקייט. פון דעם ווערט שוין קלאר, אז דער מסחר בכלל אלס געזעלשאפטליכע פונקציע איז א וויכטיגער און ווירקענדער מאמענט אין ווירטשאפטליכען לעבען, וואס איז מיט איהם ענג פערבונדען.

פון דעם אויבענגעזאגטען ווערט שוין קלאר וואס פאר א ראל ס'שפילט דער האנדעל אינ'ם איצטיגען קריזיס, וואס הערשט אין לאנד.

דער איצטיגער קריזיס איז

אנ'ערשיינונג, וואס האט בעהערשט כמעט גאנץ איירא‎פע.

ענגלאנד, דייטשלאנד, עסטרייך, פוילען. פראנקרייך געפינט זיך איצט ווידער אין דער גליקליכער לאגע פונ'ם איירא‎פעאישען באנקיר אין די פליסיגע קאפיטאלען מאכען איהר מעגליך אויסצוהאלטען מאמענטאלע אויפטרייסלונגען וואס רופען זיך נישט אפ אויף איהר גאנצער ווירטשאפט. טשעכאסלאוואקיען איז כמעט די איינציגע מלוכה אין איירא‎פע, וואס האט נישט געליטען פון דער רואין בעת דער וועלט-מלחמה. אלע איהרע ארבייטס-ווארשטאטען זענען געבליבען גאנץ און זי האט דעריבער געקענט צוריק בעהערשען דעם עקספארט-מארק.

אנדערש איז עס געווען אין פוילען.

די אויפגעבויטע אינדוסטריע האט געדארפט שאפען נייע מערק פאר'ן אפזאץ און צופאסען זיך צו זיי. די טעקסטיל-אינדוסטריע איז זעהר עמפינדליך צו יעדער ארט ענדערונג און יעדע לייכטע קאניונקטור-ענדערונג אין לאנד, רופט זיך קודם כל אפ אויף דער דאזיגער אינדוסטריע. א שטארקען קריזיס האט די טעקסטיל-אינדוסטריע איבערגעלעבט אין יאהר 1924–5. דער קריזיס אין אינדוסטריע און האנדעל איז אבער דאן געווען אנ'אייגענארטיגער און האט דערפיהרט די טעקסטיל-אינדוסטריע אין מסחר צו דער ריכטיגער איינשטעלונג, וואס איז מעהר צוגעפאסט צו די בעדינגונגען פון אונזער ווירטשאפטליכען לעבען. ס'זענען פערשוואונדען דאן סוויזענדער פירמעס, אנדערע זענען פון גרויס-מסחר אריבער צו מיטעלען און קליינעם און ס'האט זיך אויף עטליכע יאהר נארמירט דער האנדעל.

דער האנדעל איז אייגענטליך דער אפאראט, וואס מאכט פליסיג די ווירטשאפטליכע פראדוקציע-מאסע און טראגט זי פונאנדער איבער דעם גאנצען מלוכה ארגאניזם צום פערברויכער. וואס בעסער דער האנדעל איז אויסגעשטעלט אלץ מעהר זענען זיינע דערגרייכונגען: ער פערגרעסערט דעם פערברויך און שאפט איהם אפילו דארט, וואו ער איז נאך נישט געווען. אין דעם איז זיין גרויסע אויפגאבע און פון זיין גוטען אדער שלעכטען אויספיהרען די אויפגאבע איז אפהענגיג די אינדוסטריע.

דער סוחר קומט אין דירעקטער בעריהרונג מיט'ן קאנסומענט.

דערפאר איז באלד ווי דער קאנסומענט ווערט אפגעשוואכט, דערפיהלט עס אין דער ערשטער רייה דער סוחר. אונזער קאנסומענט איז פון שטענדיג אן נישט קיין צו רייכער און איז א קליינער פערברויכער; קומט דעריבער אויס דעם סוחר צו זוכען פערשידענע מיטלען, כדי צו ערלייכטערן דעם קאנסומענט אנצוקומען צו די ארטיקלען, וואס ער דארף. וואלט דאס סוחר'טום געווען שטארק, וואלט עס אימשטאנד געווען א לענגערע צייט אויסצוהאלטען און אפשר דורכהאלטען א געוויסע עקאנאמיש-ווירטשאפטליכע אויפטרייסלונג. ביי אונז איז עס נישט דער פאל: דאס סוחר'טום איז פערארימט און האט קליינע אייגענע אומזאץ-קאפיטאלען

אנשטאט אומזאץ-קאפיטאל איז געשאפען געווארען זיין סוראגאט — דער וועקסעל.

כדי צו פערלייכטערן דעם קאנסומענט אנצוקומען צו זיינע געברויכס-ארטיקלען, האט מען ביי אונז איינגעפיהרט, אז אפילו דער קאנסומענט האט אנגעהויבען „שרייבען וועקסלען". אבער ביי דער ערשטער מהומה האט זיך ארויסגעשטעלט, אז די דאזיגע וועקסלען זענען נישט קיין פעסטער יסוד פאר'ן סוחר, אז ער זאל קענען אויף זיי בויען זיינע צאהלונגען און די סוחרים זענען נישט געווען אימשטאנד ארויסצוויקלען זיך פון זייערע פערפליכטונגען. די קאנסומציע איז געפאלען אלץ מעהר און די סוחרים נישט האבענדיג קיין פליסיגע קאפיטאלען, האבען נישט געקענט אויסקויפען זייערע וועקסלען דער געלד-מארק איז געווארען נאך ענגער און די אינדוסטריעלער האבען אויך אנגעהויבען פיהלען שטארקער דעם געלד-דוחק, בפרט, אז אויך די אינדוסטריע בעזיצט נישט קיין גענוגענדע פליסיגע אומזאץ-קאפיטאלען.

כדי אויפצוהאלטען זיך אויף דער אויבערפלעכע, האבען די סוחרים אנגעהויבען זוכען שוץ אין די געריכטס-אויפזיכטען, כדי אויף אזא אופן דורכקומען די שווערע צייט פון מאנגעל אין פליסיג געלד. אבער אויך דאס מיטעל איז א שטעקען מיט צוויי עקען: בעת עס העלפט דעם יחיד, פערשווערט עס די אלגעמיינע לאגע, טראגט אריין א צומישונג, שאפענדיג אנ'ארט מאראטאריום פאר יחידים. עטליכע אזעלכע אויפזיכטען ביי קרעדיטארען קענען לייכט מיטשלעפען די סאלידסטע פירמע.

פערבעסערען קען זיך די דאזיגע לאגע, ווען ס'וועלען זיך פערבעסערען די קאנסומציע-מעגליכקייטען פון דער בעפעלקערונג. א געוויסע אנדערונג אויף דעם זעהט זיך אין די עטוואס שטייגענדע פרייזען פון תבואה, וואס איז איינע פון די וויכטיגסטע מאמענטען, וועלכע שטארקען דעם בעדייטענדסטען קאנסומענט. די אינדוסטריע פערקלענערט די פראדוקציע, דער איבערפלוס אין סחורות געהט במילא פערביי אויב ס'זאל דערצו נאך צוקומען א ביסעל פליסיג קאפיטאל, וועט די לאגע זיך ענדערען צום גוטען.

אזוי איז עס אויפ'ן נארמאלען וועג. נאטירליך זענען מעגליך גינסטיגע מאמענטען, וואס זאלען פערשנעלערען דאס געזונד ווערען פון דער לאגע: פערשטארקטער עקספארט, צופלוס פון אויסלענדישע פינאנץ-קאפיטאלען א. א. וו. אבער דאס זענען שוין פאקטארען, וואס זענען נישט דירעקט אפהענגיג פונ'ם האנדעל.

—=:8:=—

די וואך פון חנוכה — די וואך פאר'ן יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט

יעדער פריינד פון דער יודישער קולטור מוז אין דער וואך עפעס בייטראגען פאר'ן יוו"א

היינט דעם ערשטען טאג חנוכה, הויבט זיך אן די וואך „פאר'ן יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט".

דאס איז געווען איינער פון די שעהנסטע, אינטערעסאנטסטע, וויכטיגסטע און אמת פאלקסטימליכע בעשלוסען, וואס איז אנגענומען געווארען אויף דער ערשטער אלוועלטליכער קאנפערענץ פון יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט אין אקטאבער-חודש אין ווילנע, צו פראקלאמירען די וואך פון חנוכה אלס וואך פאר'ן יוו"א. דער בעשלוס אונטערשטרייכט דעם בעדייטען פאלקסטימליכען פערנעם פון יוד. וויס. אינסטיטוט, דאס בויען דעם אינסטיטוט אויף דער מיטהילף, סימפאטיע, אונטערשטיצונג און מיטארבייט פון גאנצען יודישען פאלק, וואו נאר עס געפינט זיך א יודישער קיבוץ.

די לעבעדיגקייט, די צוזאמענגעבונדענקייט פון אינסטיטוט מיט'ן גאנצען יודישען כלל האט זיך ארויסגעוויזען נאך פאר דער אקטאבער-קאנפערענץ. שוין דעמאלט האט דער אינסטיטוט בעוויזען זיך קונה שם צו זיין אין אלע יודישע ווינקעלעך, שוין דעמאלט האט ער בעוויזען צו שאפען זיינע קעמערלעך אומעטום, וואו עס קלינגט, אין ווארט און שריפט די יודישע שפראך, שוין דאן האט ער געהאט הונדערטער יחידים און גרופעס, וואס האבען מיט גרויס ליבע אי-בערגעבענהייט און פערשטענדניש אריינגעטראגען זייער פראצע פאר'ן בנין פון דער יידישער וויסענשאפט.

די סוכות-קאנפערענץ אין ווילנע האט פערפיקסירט דעם פאקט, אז ס'עקזיסטירט א גרויסע מחנה איבערגעגעבענע פריינד פון יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט. דארט זענען זיך געזעהן צונויפגעקומען אינאיינעם מיט פערדינסטפולע יחידים טוער אויפ'ן געביט פון דער יודישער וויסענשאפט, אויך מאסען-מענשען, פשוט'ע סאלדאטען פון דער וויסענשאפט, וועלכע העלפען מיט יעדע איינציגע מיט וואס איינער קאן ביים בויען דעם פונדאמענט פאר דער יוד. וויסענשאפט-פארשונג און ארבייט. און אט די קאנפערענץ האט בעשלאסען צו פראקלאמירען די חנוכה-וואך אלס וואך אזוי צו זאגען פון מאביליזאציע, פון אריינציהען נייע כוחות, פון זאמלען נייע מאטעריאלען, פון שאפען גייסטיגע, מאראלישע און מאטעריעלע מיטלען פאר'ן יוו"א.

מאנכער, גיכט פראפעסיאנאלער וויסענשאפטס-ארבייטער, נישט בעהאווענטער אין די מעטאדען און אופנים פון וויסענשאפטליכער עבודה, קאן זיך פרעגען: וואס אייגענטליך בין איך אימשטאנד צו טון פאר'ן יידישען וויס. אינסטיטוט? די פראגע איז א בערעכטיגטע, זי ווערט אבער לייכט פערענטפערט. יעדער איינער, אין זיין שטאנד, ארט און מצב קאן טון פאר'ן אינסטיטוט דאס פאלגענדע:

1) שיקען מאטעריאל פאר דער עטנאגראפישער קאמיסיע: ענטפערען אויף די אנקעטעס פערשרייבען פאלקסלידער מיט ניגונים, פאלקס-מעשיות, מנהגים, סגולות און רפואות, זאבאבאנעס אפשפרעכענישען, גלייכווערטלעך און פאלקס-וויצען אאז"וו.

2) שיקען מאטעריאל פאר'ן מוזעע: קינסטלערישע חפצים, מלבושים, געבעקסען, פאטאגראפיעס פון וויכטיגע בנינים, פון מצבות אאז"וו.

3) שיקען מאטעריאל פאר דער טערמינאלאגישער קאמיסיע: פערצייכענען נעמען פון מאטעריאלען, טואונגען, אויסארבייטונגען ביי פערשידענע פאכען.

4) שיקען מאטעריאל פאר דעם ארכיוו און דער ביבליאטעק: דאקומענטען, פנקסים, כתבידן, יחוס-בריף, ביכער און ביכלעך (אפילו אזוינע וואס זעהען אויס נישט צו האבען קיין שום לי טעראַרישען ווערט); צייטשריפטען און צייטונגען — גאנצע קאמפלעטען, איינציגע יאהרגענג און אפילו איינציגע נומערן.

5) צושיקען פרעמדשפראכיגע צייטונגען, וואו ס'דרוקען זיך ארטיקלען וועגען יודיש אדער איבערזעצונגען פון יודיש.

6) אריינטראגען דעם מיטגליד-אפצאהל אין דער געזעלשאפט „פריינד פון יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט".

7) צוציהען צו דער ארבייט אלע זיינע בעקאנטע. פועל'ן ביי זיי זיי זאלען אוועקגעבען דעם אינסטיטוט די אויבען אויסגערעכענטע אביעקטען וואס זיי פערמאגען; גרינדען, וואו נאר מעגליך, א זאמלער-קרייז אדער א הילפ'גרופע פאר דעם יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט.

8) זעהען אויספועל'ן אין זיין קולטור-געזעלשאפט, אין זיין קהילה, אין זיין שטאט'ראט אז עס זאל געמאכט ווערען אנ'אסיגנירונג לטובת דעם יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט.

יעדער איינער, ווי מיר זעהען, האט פאר זיך א רייך און דאנקבאר ארבייטער-פעלד צו דינען דער יודישער וויסענשאפט, דעם יוד. וויס. אינסטיטוט. ס'איז נאר גענוג גוטער ווילען, ליבע צו דער זאך, אינטערעס צו דער יודישער קולטור.

*

די נישט לאנג-געגרינדעטע לאדזער געזעלשאפט „פריינד פון יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט" האט אויך בעשלאסען ווי געהעריג אויסצונוצען די חנוכה וואך פאר פראפאגאנדירען די אידעי און ארויסצובקומען פראקטישע נוצען לטובת דעם יוו"א. אין משך פון דער וואך וועלען אויף אלע עפענטליכע יודישע פערשטעלונגען אין לאדז ארויסטרעטען פארשטעהער פון לאדזער יוו"א קאמיטעט מיט רעפעראטען וועגען די אויפגאבען און צילען פון יוו"א.

דער לאדזער יוו"א-קאמיטעט האט זיך פערשטענדיגט מיט דעם דירעקטאר פון יודישען טעאטער אין פילהארמאניע ה' בעומאן מכח אויסנוצען די טעאטער-וואך לטובת יוו"א, ה' בעזמאן האט ארויסגעוויזען די פולע פערשטענדעניש פאר דער וויכטינקייט פון דער זאך און האט פאר די דעלעגאטען פון יוו"א, די רעדאקטארען לאזאר פוקס און י. קאהאן ערקלערט די פולע גרייטקייט מיטצוהעלפען אין דער וואך, אין משך פון דער חנוכה וואך וועט אלזא צו ווערען פערקויפטען בילעטן אויף די טעאטער-פארשטעלונגען צוקומען א צושלאג פון 5 פראצענט לטובת יוו"א. פאר יעדען פארשטעלונג וועלען געהאלטען ווערען קורצע אויפקלערונגס-רעדע פעראטען וועגען יוו"א. א חוץ דעם וועט דאס יודישע טעאטער געבען איהרע ארטיסטישע און טעכנישע מיטלען פאר דעם גרויסען יוו"א-אווענד, וועלכען די „לאדזער פריינד" ארגאניזירען אין דער נאהענטסטער צייט.

ריזעלבע פערשטענדנישפולע בעציהונג צו יוו"א האט דער לאדזער יוו"א-קאמיטעט בעגעגענט אויך מצד דער קינסטלערישער לייטונג (מ. בראדערזאן), און דירעקציע און פערוואלטונג (סטרוגאטש און ציטרינאוויסקי) פון „אררט", אויך אין „אררט" וועט די חנוכה-וואך אויסגענוצט ווערען לטובת יוו"א אויף דעם אנגעוויזענעם אופן, וואס זאל ברענגען פאר מיטלען.

די צילען פון פראפאגאנדע און פאר שאפען געלד בנוגע דער יודישער קהלה האבען מיר שוין געהאט מיטגעטיילט. א דעלעגאציע פון יוו"א-קאמיטעט אין די פערזאנען פון ד"ר ווישעוויאנסקי, רעד. ל. פוקס און י. שולמאן האט זיך פארגעשטעלט פאר'ן פרעזעס פון דער קהלה-פערוואלטונג ה' ל. מינצבערג. פרעזעס מינצבערג האט צוגעזאגט, אז די קהלה-פערוואלטונג וועט זיך בעמיהען, די איינגעזעצטע-מאכט זאל צוריקשטעלען די געשטראכענע סובסידיע פאר יוו"א אין דער הויך פון 3000 זל. א יאהר. דער מעמאריאל, וועלכען די דעלעגאציע האט איבערגעגעבען, איז אויף דער נאהענטסטער זיצונג פון דער ק.-פ. בעטראכט געווארען און ס'איז בעשלאסען געווארען דערווייל אנ'איינמאליגע סובסידיע אין דער הויך פון 500 זל.

שניעגאלאשן, קאלאשן
די מאדערנסטע זענען אנגעקומען אין גרויסע קוואנטומס פון די פאלגענדע פאבריקען:
PEPEGE — Sp. Akc. Grudziądz
SCHWEIKERT — Łódź
TRETORN — Szwecja
KWADRAT — Ryga
צו די ביליגסטע פאר-סעזאן-פרייזען
הורט און דעטייל-לאגער
M. FANTULIS w ŁODZI
OGRODOWA 2 (róg Nowomiejskiej), Tel. 161-96

פּרעמיער באַרטעל איז אפּטימיסטיש

שפּעטסטענס מארגן שבת וועט זיין א נייע רעגירונג

לעמבערג, 26 (ספּ. טעל.) געכטען אווענד איז פּרעמיער פּראָפ. באַרטעל געפאָהרען קיין װאַר־שאַ און היינט װעט ער אנהויבען קאָנפערירען מיט די קלובען.

דער פּרעמיער האט ערקלערט, אז װען ער װאלט נישט געװען אפּטימיסטיש, װאלט ער זיך נישט אונטערגענומען צו שאפען א נייעם קאבינעט. ער איז איבערצייגט, אז שפּעטסטענס שבת, װעט ער האבען פאַרמירט דעם קאבינעט און פאָרגע־שטעלט דעם מלוכה־פּרעזידענט.

אין נייעם קאבינעט װעלען אריינגעהען אײ־ניגע בּיז־איצטיגע מיניסטאָרען.

רומענישער פּרעמיער הייסט נישט סאָקאָלאָוו'ן קומען קיין יאסי

בוקארעשט, 26 (יט"א טעלעגראפיש).

אין צוזאמענהאנג מיט די אנטיסעמיטישע סטו־דענטען־אונרוהען אין יאסי, האט דער רומענישער פּרעמיער מאניו געבעטען סאָקאָלאָוו'ן, אז ער זאל איצט נישט אריינפאהרען קיין יאסי.

פערהער פון דער לעצטער גרופּע עדות

דורך דער אויספאָרשונגס־קאמיסיע

ירושלים, 26 (יט"א טעלעגראפיש).

פאר'ן שליסען דעם עדות־פערהער איז פער־הערט געװאָרען די לעצטע גרופּע עדות. א.ה. פילײ לייענט פאר א דעפּעשע פון קעניג פייזאל, אז אין זיין בריף צו פּראָפ. פראנקפורטער האט ער נישט געגעבען קיין הסכמה צום ציוניזם. ס'װערט פערהערט דער קריסטליך־אראבּישער פּאליציי־אפיציר פון חברון קאררים, װעלכען די חברונ'ער יודען מאַכען מיט פעראנטװארטליך פאר דער שחיטה און פאַר־דערען, איהם צו באַזייטיגען פון זיין אמט און אַרעסטירען. דער עדות ערקלערט, אז די יודישע באַשולדיגונגען געגען איהם זענען נישט ריכטיג. ער זאגט, אז ער אליין האט זיך אנטקעגענגעשטעלט א המון פון 400 אראבּער, װעלכע האבען זיך געװאלט אריינרייסען אין הויז פון הרב עפּשטיין, װעלכער איז ראש הישיבה אין חברון.

אדװ. פרידי לייענט פאר א בריף פון הרב עפּשטיין, אין װעלכען ער דאנקט דעם עדות דער־פאר, װאס ער האט מציל געװען פון טויט 20 נפשות. דער עדות לייקענט, אז הרב סלאנים און הרב פראנקפורט זאלען איהם האבען געװארענט אז ס'גרייטען זיך אנ'אנפאל אויף דער ישיבה. אין זיינע װייטערדיגע ערקלערונגען פאלט ער אריין אין א סתירה מיט די ערקלערונגען פונ'ם חברונ'ער פּאליציי־קאמענדאנט קאפעראטא.

נאכדעם װערט פערהערט דער ספרד'ישער רב פון חברון, הרב פראנקא. דער עדות דערט העבּ־רעאיש מיט דער ספרד'ישער הברה. ער דער־צעהלט פיל פאקטען, װאס דער פריהערדיגער עדות האט נישט דערמאנט. ער האט איהם געװארענט, אז עס גרייט זיך אנ'אנפאל אויף דער ישיבה און אז צװישען די אראבער יודען פערשפּרייט אויפ־העצענדע קלאנגען. אדװ. פרידי בעמיהט זיך אַ־רויסצובעקומען פונ'ם עדות אנ'ערקלערונג, אז ער איז נישט קיין ציוניסט. הרב פראנקא ענטפערט אבער מיר אלע זענען ציוניסטען. יעדער יוד בעט דריי מאל א טאג צו גאט, אז ער זאל איהם אומקעהרען קיין ציון. דערנאך װערט פערהערט דער חברונ'ער לעהרער חיים בורזא, א ספרדי. די ראַ־זינע משפחה געפינט זיך שוין 400 יאהר אין חברון. די ערקלערונגען פונ'ם עדות זענען געװענדעט געגען שייך מארקאת פון חברון, װעלכער געפינט זיך אין תפיסה.

א גרויס אינטערעס האט ארויסגערופען די ערקלערונג פונ'ם חברה קדישא שמש, יוסף קא־חעם, װעלכער בעשטעטיגט די װערטער פון חיים

סאלאמאן, אז מיט 40 יאהר צוריק האבען די יודען אליין אויף זייער אייגענעם חשבון פעריכט דעם ברוק ביים כותל־מערבי. דער דעמאלסדיגער טערקישער פּאשא האט אנערקענט דאס רעכט פון די יודען צום דאזיגען ברוק. װייטער זענען פער־הערט געװאָרען 2 יודישע שאפערען פון צפת; זיי האבען געשילדערט די אראבּישע אַטאַקע אויף די מיטינגען פאר די געשעהענישען. עס איז פער־הערט געװארען א גרופּע עדות פון די שפּיטאלען. מיט די דאזיגע ערקלערונגען האט מען געװאלט פעסטשטעלען גענוי, װען ס'איז געװען דער ערשטער קרבן אין ירושלים.

װי בעװאוסט, האבען די אראבּישע עדות ער־קלערט, אז דער ערשטער קרבן איז געװען אנ' אראבער. די איצטיגע עדות האבען נישט בעשטע־טיגט די ערקלערונגען פון די אראבער.

צום סוף װערט פערהערט דער יודען־פריינד־ליכער אראבער קאװיר פון טבריה, ער דערצעהלט, אז אנ'אראבּישער אדװאקאט האט איהם געפּרובט צו שרעקען, אז ער זאל נישט קומען עדות זאגען. דער עדות ערקלערט אויך, אז די נויט פון די אראבּישע פויערים איז נישט א פּועל־יוצא פון דער יודישער איינװאנדערונג, נאר — פון דער װירטשאפט פון די רייכע עפענדים.

ירושלים, 26 (יט"א טעלעגראפיש).

דאס שליסען דעם פערהער פון די יודישע עדות האט ארויסגערופען א שטארקע אונצופרי־דענהייט אין די יודישע קרייזען, װעלכע האלטען, אז נישט אלץ איז נאך ערקלערט געװארען פאר דער קאמיסיע. סער מעריסאן האט אבער געהאלטען, אז די ביז איצטיגע ערקלערונגען פון די עדות האַ־בען שוין — אויף װיפיל עס איז נויטיג געװען — גענוג בעלויכטען די געשעהענישען. די קאמיסיע מיטגלידער זענען ענטוישט צוליב דעם, װאס דער פערהער האט זיך פערשלעפּט צו לאנג און זיי האבען געמוזט איבערבלייבען אויף די חנוכה אין ירושלים.

Dr. med. M. Lerner
ספּעציאליסט פאר קינדער־קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
ZACHODNIA 64, tel. 113-09
נעהמט אן פון 3—5 נאכמיטאג. 13224

אונבערהערטע ווילדקייט

פולשטענדיג דעמאלירט א יודישען ספּארט־קלוב אין װארשא

װארשא, 25. (טעלעפאניש פון אונזער קאָר־רעספּאנדענט).

אין דער פארשטאט פּראגע געפינט זיך אין א בנין פון דער יוד. קהלה דער לאקאל פון טורן־ און ספּארט־קלוב „בר־כוכבא". געגען דעם דאַ־זיגען קלוב איז א לאנגע צייט געפיהרט געװארען אנ'אטאקע מצד די ארטאדאקסען, װעלכע האַ־בען פערלאנגט פון דער קהלה, אז דער קלוב זאל פון לאקאל בעזייטיגט װערען.

זענענדיג אין דערמאנטען לאקאל זעצענס מעהר אונטער'ן דרוק פון די דאזיגע פארערונגען קיין שום פעראנשטאלטונגען נישט פארגעקומען און ד יטורן איבונגען פון יונגלעך און מיידלעך פון קלוב פלעגען פארקומען אין בעזונדערע ערטער.

דאך זענען אבער אויפ'ן לאקאל געמאכט גע־װארען אנפאלען. מ'האט דארט װאו אַר שבת אויס־געהאקט די שויבען.

נעכטען איז אין פּראגער בית־מדרש אריינ־געלאפען איינער, װעלכער איז אין דער דאזיגער געגענד בעקאנט מיט'ן נאמען „מרדכי־ מענדעל בעל־תשובה" און גענומען שרייען: — „ס'ברענט א פייער!... די יונגע ברענט!... א שרפה קומט פון בר כוכבא!"... און ער האט געפאדערט מ'זאל איהם געבען עטליכע טישען און בענק.

ס'איז אויסגעבראכען א געשלעג, בעת װעלכען מ'האט דעם שמש פון בית־מדרש ארויסגעװארפען.

היינט אינדערפריה, װען די דינערשאפט איז געקומען אין לאקאל פון „בר כוכבא" האט זי גע־פונען אז דער גאנצער לאקאל און אלצדינג, װאס איז נאר דארטען געװען איז געװארען דעמאלירט. אין לאקאל האט אויסגעזעהען, װי נאך א פּאגראם. דאס גאנצע מעבּעל — צובראכען; אלע שויבען אויסגעהאקט; אלע גימנאסטישע מכשירים פער־ניכטעט.

פערניכטעט איז אויך געװען ד' ביבּליאטעק פון קלוב. די ביכער זענען טיילװייז געװען פער־ברענט, טיילװייז — בעשמוצט, אזוי אז מ'קאן זיי מעהר נישט בענוצען. דער שאדען בעטראפט בית צעהן טויזענד זלאטעס.

עטליכע יונגעלייט פון „בר כוכבא" האבען זיך געלאזט אין פּראגער בית־מדרש און האבען גע־װאלט פערהאלטען דעם דערמאהנטען מרדכי־ מענדעל, װעלכען מ'איז חושד אז זיי'ן האנד שטעקט אין דעם פּאגראם. יענער איז אבער ענטלאפען. מען האט איהם נאכגעיאגט, פערהאלטען און איבערגע־געבען אין די הענד פון פּאליציי.

דאנערשטאג פארמיטאג איז אין לאקאל פון „בר כוכבא" פארגעקומען א פּראטעסט־מיטינג פון אלע יודישע ספּארט־פעראיינען, געגען דער אונער־הערטער װילדקייט. נאכ'ן מיטינג זענען די ספּארט־לער אװעק מיט א דעמאנסטראציע צו דער יודישער קהלה.

װארשא, 26 (טעלעפאניש פון אונזער קאָר־רעספּאנדענט) א דעלעגאציע פון „בר־כוכבא" האט זוכט דער קהלה און פערלאנגט ענטשעדיגונג פאר די שאדענס. א טייל שאדענס האט די קהלה אק־צעפּטירט צו דעקען.

געשטארבען אדװאקאט באָריס סטאװסקי

װארשא, 26 (טעלעפאניש פון אונזער קאָר־רעספּאנדענט) נעכטען איז אין װארשא געשטארבען דער בעקאנטער ציוניסטישער טוער אדװ. באָריס סטאװסקי אין עלטער פון 66 יאהר.

פאלקס־אוניװערזיטעט
ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.
מארגען, שבת, 28/12, 6 אװענד אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלנ. 4)
5. פארלעזונג (אין דער העברעאישער שפּראך)
איבער יודישע געשיכטע
פּרעלעגענט: ד"ר י. פרענקעל. איינגאנג פריי!
די נאהנטסטע פארלעזונג:
זונטאג, 29/12, 8.30 אװענד—ד"ר ע. לעװין: „עקאנאמישע קריזיסען און זייער װירקונג אויף דאס װירטשאפטס־לעבען".
8420

DETALICZNIE

KALOSZE	damskie, na ciepłej malin. podsz. . . zł.	10.40
	męskie, „ „ „ . . zł.	11.70
ŚNIEGOWCE	damskie, na podsz. ciepł. wierzch jersey czarny z aks. wyłog. i klamrą . . . . zł.	15.50
	damskie, wierzch z gabard. czarnej lub bronz. z aks.wyłog. i klamrą niższe wycięte zł.	18.—
	damskie, całe z gumy, szare, czarne lub beige, z przes. guzik. zatrz. wyższe zamknięte zł.	20.—
BUTY	czarne, szare lub beige z błysk. zamknięcie . . . . zł.	38.—

ŻĄDAJCIE WSZĘDZIE TYLKO MARKI „PEPEGE" z PODKOWĄ!

לעבעדיג און לוסטיג
װעט זיין אויף דעם
גרויסען סילװעסטער־אװענד
װאס קומט פאר דינסטאג, דעם 31־טען דעצעמבער, 11 אין אװענד אין די ספּעציעל דעקארירטע זאלען פון קולטור־ליגע בזשעזשינער 23
פערשידענע אטראקציעס! אונערװארטעטע סורפּריזען! רייכער בופעט! ביליגע פרייזן! טענץ ביז אין דערפריה
בילעטען צו 2 זל. צו בעקומען אין „ערבייטער־װינקעל" (פּאלודניאװע 20) און דינסטאג א גאנצען טאג אין לאקאל פון „קולטור־ליגע" (בזשעזשינער 23)
די צאהל בילעטען בעגרעניצט!

בית־יתומים
40 זגערזשער 40

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאװיטש 20
זונטאג, דעם 29. דעצעמבער ד. י., 9 א זייגער אין אװענד קומט פאר אין יודישען טעאטער (נארוטאװיטש 20)

אפארשטעלונג לטובת דעם בית־יתומים, זגערזשער 40
ס'װערט געשפּילט די נייעסטע פּיעסע
װעז אפרוים פערגעסט זיך
מיט דער בעליבטער גאסטראלערין מאד' זאסלאװסקא און די נ"ה געטליבערמאן, הערשקאװיטש און די הױפמאלן
אין דעם ערפאלג פון דער פארשטעלונג איז אבהענגיג די עקזיסטענץ פון דער אינסטיטוציע.
די בעגרעניצטע צאהל בילעטען זענען נאך צו בעקומען היינט, פרייטאג פון 9 פר"ה ביז 1 א זייגער בייטאג אין קאנצעלאריע, זגערזשער 40, און אין טאג פון דער פארשטעלונג—ביי דער קאסע פון פילהארמאניע. 3438

קאמוניקאט.
אין צוזאמענהאנג מיט דער בעשולדיגונג, װעלכע איז געמאכט געװארען דעם 8/12 דורך פרנס ה. ב. רוס געגען מיטגלידער פון דער קהלה־פערװאלטונג, צוליב װאס עס איז געװעהלט געװארען א ספּעציעלע קאמיסיע אויסצופארשען דעם ענין, האט די קהלה־פערװאלטונג דעם כבוד מודיע צו זיין אז װאס:
היות פרנס ב. רום האט אויף דער זיצונג פון דער קהלה פערװאלטונג פונ'ם 22/12 אפיציעל ערקלערט, אז קיין קאנקרעטע פאקטען געגען פערװאלטונגס־מיטגליד זענען איהם נישט בעקאנט און זיינע פארװאורפען האבען זיך געשטיצט בלויז אויף קלאנגען, צוליב װאס דאס אויסװעהלען א קאמיסיע איז געװען לחלוטין איבעריג, — האט די קהלה־פערװאלטונג בעשלאסען: איבערצוגעהן איבער'ן ענין צום טאגעס־ארדנונג, און דעם בעשלוס פערעפענטליכען אין דער פּרעסע. 3408
די פערװאלטונג פון דער יודישער קהלה אין לאדז

די ערמארדונג פון צאר און זיין פאמיליע

וואס ס'האט וועגן דעם דערצעהלט דער ערמארדעטער סאוו. באטשאפטער וואיקאוו

סענסאציאנעלע רעוועלאציעס פון בעסיעדאווסקי'ן

אין זיינע מעמוארען, וואס דרוקען זיך אין איינינע פאריזער בלעטער, גיט איינער דער נעה. סאוויעטישער דיפלאמאט בעסיעדאווסקי נייע העכסט סענסאציאנעלע פרטים וועגען דער ערמארדונג פון צאר און זיין פאמיליע אין יעקאטערינבורג, אין יאהר 1918. בעסיעדאווסקי ברענגט די פרטים לויט דער ערצעהלונג פון ערמארדעטען סאוויעטישען באטשאפטער אין ווארשא וואיקאוו. אט דאס בעסיעדאווסקי דערצעהלט ערב ניי יאהר 1925 האט וואיקאוו בעשלאסען איינצוארדנען אין דער געזאנדשאפט אין ווארשא א טאנץ-אווענד פאר די מיטארבייטער. ס'איז געווען אנ'אווענד-ברויט מיט רעדעס און געטראנקען און מאכהער — טענץ. וואיקאוו איז זיך געווארען בגלופנ-דיג און האט זיך אפגעטראגען אין זיין קאבינעט, וואו ס'איז אין א בעזונדער שענקעל געווען א לאגער פון קאניאק און ליקערען.

דער רובינען-רינג

ארום האלב 2 ביינאכט בין איך (ד. ה. בעסעדאווסקי, וועלכער איז דאן געווען ראט פון דער ווארשאווער באטשאפט די רעד.) אריין צו וואיקאוו'ן אין קאבינעט: פון מאסקווע איז אנגעקומען א דרינגענדע שיפרירטע דעפעשע. וואיקאוו איז מיט א גרויסגרינעם געזיכט מיט רויטע אויגען געזעסען אויף א קנאפע. ער האט מיך כמעט נישט געהערט, און האנט האט ער געהאלטען א רינג מיט א רובינ וואס האט געפינקעלט מיט בלוט און האט איהם גענוי בעטראכט. דערזעהענדיג מיך, האט ער מיט א מוטנעם בליק אויסגערעדט:

— דאס איז נישט מיין רינג — איהם האב איך גענומען צום אנדענק אין יעקאטערינבורג אין אפאטיעדהויז (דאס הויז וואו דער צאר איז ערמארדעט געווארען די רעד.)

ד ופראגע האט מיך פעראינטערעסירט: ביז מיין פעררייזען נאך אויסלאנד האב איך געארבייט אין אוקראינע אין די יעקטארענבורגער טראגעדיע איז געשעהען, עטליכע טויזענד קילאמעטער ווייט פון אוקראינע, וועגען דעם מארד האב איך געוואוסט אין אלגעמיינע שטריכען אבער איך האב געוואוסט, אז די פאליט ביורא האט פערבאטען די אנטיילנעמער צו דערצעהלען איינצעלהייטען, וואס וועגען זיי געזעהן בעוואוסט און דערפאר איז מיר ערשט בעזונדער אינטערעסאנט געוועזן צו הערען עפעס וועגען דער געשעהעניש פון וואיקאוו'ן.

מיין בקשה צו דערצעהלען עפעס וועגען דעם געשעהענעם האט וואיקאוו לכתחילה אפגעזאגט, אבער שפעטער האט ער אנגעהויבען דערצעהלען, דערביי האט ער מיר נאטירליך אנגעזאגט, אז זיין דערצעהלונג איז שטרענג געהיים און אז ער האט זיך בשעתו שריפטליך פערפליכטעט צו שווייגען.

איהר ווייסט — האט ער אנגעהויבען — די ראווינע בתמה יורעווסקי (יורעווסקי איינער פון די אנטיילנעהמער אין דער דערמארדונג פון צאר די רעד.) האט אפילו אנגעהויבען צו שרייבען זיינע מעמוארען. מ'האט זיך וועגען דעם דערוואוסט אין פאליט ביורא, ארויסגערופען איהם און פארגעשלאגען, אז ער זאל באלד פערברענען אלץ, וואס ער האט אנגעשריבען, און נאכדעם האט די פאליט ביורא אנגענומען אנ'אלגעמיינעם בעשלוס צו פערווערען אלעמען צו פערעפענטליכען זייערע זכרונות. דאס איז יורעווסקי שולדיג, וואס דארט איז פארגעקומען א שחיטה און ס'איז פשוט א שאנדע איבערצודערצעהלען, וואס דארט האט פאסירט.

די איניציאטיוו פון אוראלער קאמיטעט

די פראגע וועגען דערשיסען די ראמאנאווס איז בעשעפטיגט אלס קרייז-קאמיסאר פאר בעשפייזונג פון אוראלער קרייז-סאוויעט, וואו איך בין געזעסען געשטעלט געווארען לויט א דרינגענדער פאדערונג דער אוראלער קאמיטעט האט קאטעגאריש געפאדערט פון מאסקווע צו דערשיסען דעם צאר, אנגעווייזענדיג, אז די אוראלער ארבייטער וועגען וועהר אונצופירען מיט'ן אפשלעפען דאס אויספיהרען דעם אורטייל און וואס די צארישע פאמיליע וואוינט אין יעקאטערינבורג „ווי אויף א דאטשע", און א בעזונדער הויז מיט אלע בעקוועמליכקייטען. די צענטראלע מאכט אין מאסקווע האט אין אנהויב נישט געוואלט דערשיסען דעם צאר און האט געפלאנט אויסצונוצען איהם און זיין משפחה ביי די אונטער-האנדלונגען מיט דייטשלאנד. אין מאסקווע האט מען גערעכענט, אז פאר דער משפחה וועט מען פון דייטשלאנד קענען בעקומען עפעס א פערגיטיגונג. בפרט האט מען גערעכענט, אז ס'וועט געלונגען אויס צופועלן צו פערקלענערען די קאנטריבוציע פון 300 מיליאן רובל אין גאלד, וועלכע רוסלאנד האט געזאלט בעצאהלען לויט'ן ברעסט-ליטאווסקער אפ-מאך. איינינע מיטגלידער פון צענטראל-קאמיטעט צווישען זיי אויך לענין, האבען זיך ארויסגעזאגט געגען דערשיסען די צארישע פאמיליע, מורא האבענדיג פאר'ן רושם, וואס עס וואלט געקענט ארויסרופען אין אויסלאנד.

דער בעשלוס פון 6. יולי 1918

אבער דער אוראלער קרייז-סאוויעט און דער קרייז-קאמיטעט פון דער פארטיי האבען געפאדערט די דערשיסונג. איך, האט אויסגערופען מיט א טעאטראלען זשעסט וואיקאוו, בין געזעסען איינער פון די שטארקסטע אנהענגער פון דעם, א רעוואלוציע דארף זיין גרויזאם צו די געשטירצטע מאנארכען, אויב נישט — ריזיקירט זי צו פערלירען פאפולאריטעט אין די מאסען.

דער אוראלער קרייז-קאמיטעט האט בעטראכט די פראגע און האט נאך דעם 6. יולי 1918 בעשטימט איינשטימיג צו דערשיסען די גאנצע פאמיליע. א רייה פעראנטווארטליכע קאמוניסטען האבען בעקומען דעם אויפטראג ארורכצופיהרען די בעשטעטיגונג פון בעשלוס אינ'ם צענטראל-קאמיטעט אין מאסקווע, דארטען האבען זיינו מיטגלידער האלפען די אוראלער סווערלאוו און קרעסטינסקי. און דאך איז נישט לייכט אויסגעקומען אין מאסקווע ארורכצופיהרען דעם בעשלוס: א טייל מיטגלידער פון צ. ק. זענען ווייטער געשטאנען אויפ'ן שטאנד-פונקט, אז די ראמאנאווס זענען צו א וויכטיגער טרומף אין קאמף מיט דייטשלאנד און מ'דארף אזא טרומף נישט ארויסלאזען.

דאן איז אויסגעקומען צו געברויכען אנ'איבערגעוועהנליכען מיטעל: אונזערע דעלעגאטען האבען ערקלערט, אז זיי גאראנטירען נישט פאר דער זיכערקייט פון דער ראמאנאוו-משפחת און פאר דעם, אז די טשעכען אין פאל פון זייער ווייטערע פארשריטען, וועלען זיי נישט בעפרייען, דער ראוויגער ארגומענט האט געווירקט, אלע מיטגלידער פון צענטראל-קאמיטעט האבען מורא געהאט, אז דער צאר זאל נישט ארייננפאלען צו דער אטאנט און די ראזיגע פערספעקטיוו האט זיי געצוואונגען נאכצוגעבען — דער גורל פון דער צארישער משפחה איז פון'ם צאר בעשלאסען געווארען.

ביעלאבאראדאווס פלאן

ווען דער בעשלוס פון צ. ק. איז בעוואוסט געווארען אין יעקאטערינבורג (איהם האט געבראכט גאלאשטשאקין) האט ביעלאבאראדאוו געשטעלט די פראגע וועגען דערשיסען די ראמאנאווס. די מעשה איז די, וואס בעשליסענדיג די דערשיסונג, האט דער צ. ק. געווארענט יעקאטערינבורג, אז דעם פאקט פון דערשיסונג דארף מען האלטען אין געהיים, ווייל די דייטשע רעגירונג האט געפאדערט די בעפרייאונג פון דער צארין, וועלכע האט געזאלט צו-זאמען מיט די קינדער ארויסגעלאזט ווערען קיין דייטשלאנד.

ביעלאבאראדאוו האט פארגעשלאגען פאלגענדען פלאן: איינצעניזירען דאס אוועקרייסען און ארויס-פיהרען פון דער גאנצער צארישער משפחה א הויז דעם צאר. די אוועקגעפיהרטע זאל מען אין געהיים דערשיסען אין וואלד הינטער יעקאטערינבורג. דעם צאר זאל מען דערשיסען עפענטליך איבערלייענדיג דעם אורטייל מיט א מאטיווירונג.

גאלאשטשאנקין איז ארויסגעטרעטען געגען דעם פראיעקט, רעכענענדיג, אז ס'וועט שווער זיין צו אינסצעניזירען די געשיכטע, ער האט פארגעשלאגען צו דערשיסען די גאנצע פאמיליע הינטער'ן שטאט אין וואלד, די קערפערס אריינווארפען אין א שאכטע, פערעפענטליכען, אז דער צאר איז דערשאסען געווארען און די משפחה האט מען איבערגעפיהרט אין א מעהר זיכערען ארט.

(סוף וונטאג).

דאס ענגלישע שחיטה-געזעץ גענומען אין אכט דעם יודישען ריטואל

לאנדאן (יט"א) דעפ. קאלאנעל מור האט אריינגעטראגען אין ענגלישען פארלאמענט א ביל (געזעץ-פראיעקט) וועגען הומאניטארער שעכטונג פון בהמות, וואס ווערט אונטערשטיצט דורך דעפ. קענוואַרטי און סער ארטשיבאלד סינקלער.

אין דעם ביל ווערט געמאכט אנ'אויסנאהם פאר די יודען און מוזולמענער, וועלכע ס'איז יעדער ערלויבט צו שעכטען לויט זייערע רעליגיעזע פארשריפטען.

דר. חיים זשיטלאווסקי אין דייטשלאנד

בערלין (יט"א) דער בעקאנטער יודישער געלעהרטער און פובליציסט ד"ר חיים זשיטלאווסקי פון ניו-יארק איז אין זיין רייזע איבער אייראפא אנגעקומען קיין בערלין, דעם 28-טען דעצעמבער האט ד"ר זשיטלאווסקי לויט דער איניציאטיוו פון בערלינער קאמיטעט פון דעם יודישען וויסענשאפט-ליכען אינסטיטוט האלטען דא א רעפעראט אויף דער טעמא: „די מאדערנע רעוואלוציעס פון יודישען פאלק אויף דעם פאליטישען, עקאנאמישען און קולטורעלען געביט".

האלבען מליאן שטייער פאר רעמארקס בוך

בערלין, 25. (ספ. טעל).

די דייטשע שטייער-אינספעקציע האט ארויפ-געלעגט אויף רעמארקען א קלאסא. ען שטייער פון א האלבען מיליאן מארק ד. ה. א דריטעל פון דעם איינקונפט וואס ער האט געהאט פון זיין בוך „אין וועסטען ניכטס נייעס".

רעמארק איז, פערשטעהט זיך נישט צופרי-דען און געפינט, אז די שטייער איז צו א תויכע. ער ערקלערט דערביי, אז זיינע קינפטיגע ביכער וועלען בעשטימט אזא גרויסען ערפאלג נישט האבען און דער היכער שטייער הייסט שוין נישט פון הכנסה נאר פון קאפיטאל.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 25, טעל. 126-87
ספעציעל ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען. מענער- שוועכע. אלע ארט ענאליזען, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהל. נעמט אן פון 8-2 נ.מ. און פון 5-9 ביז.

Dr. med. H. Lubicz
צעגעלניאנא 43, טעל. 41-32
ספעציעל ארצט פאר הויט, ווענערישע און פרויען קראנקהייטען
נעמט אן פון 9-10 און פון 5-8 ביינאכט

שרעקליכע רציחה נעבען ריגא

19-יעהריגער מערדער קוילעט אויס א גאנצע פאמיליע

ריגע. (ספ. טעל.) אין סעצער פאגאסטע, 40 קילאמעטער פון יאקאב-שטאט איז דערמארדעט געווארען די גאנצע פאמיליע פון לאנדווירט ראמאנאווסקי: דער 50-יאהריגער ראמאנאווסקי, זיין 45-יאהריגע פרוי, 10-יאהריגע טאכטער און 80-יאהריגע מוטער. די פאמיליע איז אויסגעקוילעט געווארען אויף א שרעקליכען אופן. דער מארד איז פארגעקומען ביינאכט, מחמת אלע זענען געפונען געווארען אין די בעטען אין נאכט-וועש. אין פארדערשטען צימער זענען אין איין בעט געלעגען די אלטע מוטער און דאס מיידעלע. דער מערדער האט קודם כל זיי דערשאסען מיט דריי קוילען, בשעת דער מערדער האט געוואלט אריינגעהען אין צווייטען צימער איז איהם ענטקעגען געקומען ראמאנאווסקי. דער פערברעכער האט אויף איהם עטליכע מאל געשאסען און ער איז אנידערגעפאלען אויפ'ן שוועל פון צימער. די הויזווירטין איז געפונען געווארען אין בעט האלב-זיצענדיג, איהר האט דער מערדער אריינגעשאסען 2 קוילען אין די זייטען און איין קויל אין אויער.

נאך דער שרעקליכער ארבייט האט דער מערדער אויפגעעפענט דעם שראנק, פונאנדערגעווארפען די קליידער און צוגענומען דאס געלד, איבער-לאזענדיג: נאר 2 זילבערנע זייגערס, 2 זילבערנע רינגען, ווי אויך זילבערנע און קופערנע צארן-געלד, דעם שראנק האט ער פערשלאסען און די שליסעל מיטגענומען. אויפ'ן אנדערען טאג, נאכ'ן מארד האט ראמאנאווסקי געזאלט פאהרען אין מיתל בייט-לען חייך. די בהמות פון ר. האבען 3 טעג נישט געגעסען און זענען שיעור נישט אומגעקומען פון הונגער.

ס'איז באלד פערפיהרט געווארען א שטרענגע אויספארשונג און דער פאליציי האט זיך איינגעגע-בען אין יאקאבשטאט צו ארעסטירען דעם מערדער וויקטאר יאנאס, 19 יאהר אלט. יאנאס האט פאר-איאהרען געארבייט ביי ראמאנאווסקי אלס פאסטוך.

דער השר געגען יאנאס איז ענטשטאנען צוליב דעם, וואס מיטוואך אינאזענער האט מען איהם געזעהען אין סעצער פאגאסטע, י. איז ארעסטירט געווארען גלייך, ווי ער האט זיך צוריקגעקערט פון ריגע. צוערשט האט ער געלייקענט אין זיין שולד, אבער נאכדעם האט ער זיך מודה געווען. צו ראמאנאווסקי'ן איז ער געקומען מיטוואך אינאזענער און איז דארטען געבליבען נעכטיגען. דעם מארד איז ער בעגאנגען קורץ פאר האלבע נאכט. ער האט געהאט מיט זיך צוויי רעוואלווערען סיסטעם „נאגאנ" און האט געהאט פרעת נאך אין דער וועלביגער נאכט צו דערמארדען און בערויבען ראמאנאווסקי'ס שכנים. מיט די ערשטע רעוואלווער-שאסען האט ער נישט געקאנט דערמארדען זיינע קרבנות און זיי האבען שרעקליך געיאמערט דאס האט אויף איהם געווירקט און ער האט אפגעווארפען זיין פלאן צו דערמארדען אויך זיינע שכנים. אין שראנק האט ער נאר געפונען 13 לאט, מיט וועלכע ער איז אוועק-געפאהרען קיין ריגא, ביידע רעוואלווערען האט ער אין ריגע אריינגעווארפען אין א קלאזעט.

די לעצטע אויטאמאביל-פארפאלען
ווייזען דעריויף אן, אז מ'דארף זיך פערזיכערן פון אומגליקס-פאלן און פערקריפלונג.
דער אבצאהל פאר 10 000 זל. פערזיכערונגס-סומע בעטרעפט אויף א יאהר נור 12[50] זל.
JEN. REPR. TOW. UBEZP.
„VITA" Łódź, Narutowicza 40
tel. 213-98.

Dr. med. J. BETTE
ספעציאליסט פון אינערליכע און קינדער-קראנקה.
Piotrkowska 6, tel. 44-95
נעמט אן פון 8-11 פרים, און פון 4-6 נאכמ.

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47, tel. 26-02
צוריקגעקעהרט
אינערליכע קראנקהייטען.
ספעציעל פאר לונגען- און הארץ-קראנקהייטען.
בעשטראהלונגען און קינסטליכע בערג-זון.
נעמט אן פון 3—5 נאכמיטאג.

ב-טער קלאנג-פילם טעאטער אין לאדז „SPLENDID"
נארוטאוויטשא 20

היינט און פאלגענדע טעג!
פענאמענאלער קלאנג-זינגענדער פילם, וועלכער האט פער'כישופ'ט די גאנצע וועלט
„דער זינגענדער נאר"
דער דאזיגער פילם גייט חדשים לאנג אין דער גאנצער וועלט, 3 חדשים צייט אין „דער זינגענדער נאר" דער גרעסטער ערפאלג אין קינא „ספלענדיד" אין ווארשא. די הויפטראלע שפילט דער בעריהמטסטער קינסטלער פון דער וועלט
AL JOLSON

AL JOLSON פון „SONNY BOY" זינגט דער וועלט-בעריהמטער שלאגער פילם
שפילט דער יונגסטער אקטיאר פון דער וועלט
ABE LIEMAN אויסערדעם
און זיין דושעזדען-באנד-ארקעסטער אין ניו-יארק
דער פילם האט אויפגענומען די פירמע WESTERN ELECTRIC COMPANY
אנהויב פון די זייאנסען 4 זייגער, שבת און זונטאג 3.30, 5.45, 8, 10 — טעגליך 5.45, 8, 10

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

27 פרייטאג — כה כסלו תר"צ

דעצעמבער

זון־אויפגאנג 7.45
זון־אונטערגאנג 3.29

ליכט־צינדען: 3,9

די טרויעריגע לאגע פון די יודישע סוחרים אין לאדז

בעשריבען פון א זשורנאליסט וועלכער האט בעזוכט די נאוואמיעסקא גאס

דער קארעספאנדענט פון יט"א ה' אלמוני בעשרייבט די קריטישע לאגע פון די לאדזשער יודישע סוחרים אין צוזאמענהאנג מיט זיין בעזוך אין לאדז.

ה' אלמוני שרייבט:

„ראכט זיך, אין קיין איין לאנד אין דער וועלט וואו יודען לעבען אין קאמפאקטע מאסען, פיהלט זיך נישט צווישען דער יודישער בעפעלקערונג אזא האפנונגסלאזיקייט, ווי ביי די יודען אין פוילען. דער יאוש האט זיך פערקליבען אומעטום סיי אין שטאט, און סיי אין שטעטעל, און אונטערשיד פון די שיכטען. דער גרויסער סוחר, דער קליינהענדלער, דער בעל מלאכה, איהר קוקט זיי אלעמען אן און דאס רוב פערביטערטע, מוטלאזע. איין דאגה ליגט אויף אלעמענס פנימער — חיונה, וואו נעמט מען אויפ'ן טאג: דורכצולעבען?

מיר איז לעצטענס אויסגעקומען מאכען א רייזע איבער פוילען, איך האב בעזוכט גרעסערע און קלענערע יודישע שטעט און שטעטלעך און אומעטום זיך אנגעשטויסען אויפ'ן זעלבען טרויער.

אין לאדז, די שטאט, וועלכע טראגט אויף זיך דעם נאמען „דער פוילישער מאנטשעסטער", וואו יודען האבען אמאל געשם'ט פאר גרויסע גבירים, דער גאנצער טוך־האנדעל איז כמעט געלעגען אין יודישע הענד, יודישע פאבריקאנטען פון גרויסען פערנעהם געווען. און ביי היינטיגען טאג איז דאס אלץ אונטערגעגאנגען, פיל האבען באנקראטירט, פיל אנגען זעלבסטמארד, יורדים געווארען און די ביסעל נאך פערבליבענע האלטען זיך קוים און ווייסען נישט וואס דער מארגענדיגער טאג קאן זיי ברענגען. — קומט, איך וועל אייך בעווייזען, וואס פון יודישען גרויס־האנדעל איז געווארען, — זאגט מיר איינער פון די רעדאקטארען פון א יודישער צייטונג, און מיר לאזען זיך אוועק איבער'ן יודישען האנדעלס־צענטער.

די נאוואמיעסקי גאס איז בעקאנט יעדען איינעם וואס האט נאר איינמאל בעזוכט לאדז, יעדער ווינקעלע איז געווען פערלאדען מיט סחורה, יעדער נאר א טיר האט דאס געפיהרט צו גרויסע לאגערס פון טוך און לייווענט; פאר יעדער דירה האט מען געצאהלט אין די גרויסע געלדער און היינט, אז מען געהט דורך די גאס טרעפט איהר אויף יעדען שריט און טריט צוגעמאכטע געוועלבער מיט'ן אויפשריפט „צו פערדינגען". די איינצעלנע טירען, וועלכע זענען נאך געבליבען אפען ביז היינטיגען טאג — אט דאס איז אמאל געווען א גאר־גרויסער אנ־ווארטען אויף א וועלטענעם קונה.

— איהר זעהט, — ווייזט מיר אן מיין פריינט אט דא איז אמאל געוועזען א גרויס אנגראנ־געשעפט, צוויי גרויסע פענסטערען צו דער גאס און היינט קוקט אריין אינוועניג איז פוסט. אנשטאט די צוויי גרויסע פענסטערען איז געבליבען נאר איינער: פון צווייטען האט דער בעל־הבית געמאכט א טיר, אפגעצוימט א קליינעם ווינקעל און פערוואנדעלט דאס אין א קרעמעל אויף צו פערקויפען סאדע־וואסער פון וואנען מען ציהט די חיונה.

מיר געהען אריין אין א גרויסען הויף: אינעווייניג געפינען זיך הינטע עטליכע צעהנדליג קליינע קרעמלעך. — דאס איז דער בית־הקברות פון יודישע נדנס. אט זעהט איהר, נאך גאר נישט לאנג אפילו האט מען פאר יעדער לייזיגער פאצע דא געצאהלט גוטע געלדער און היינט שטעהען פון זיי פערמאכט און נישט קיין בעלנים. הונדערטער נדנס זענען דא פערלוירען געגאנגען. עס גייט נישט לאנג, א דריי פיר אדער פינף חדשים צום העכסטען. אט א שטייגער ווי דאס קומט פאר: א יוד מאכט חתונה א טאכטער, פערליבען זיך ביז איבער'ן קאפ, פאר דעם אויפגעקליבענעם געלד וועלכען ער גיט נדן, דינגט מען א קרעמעל, נעמט מען א ביסעל סחורה אויף וועקסלען און די פאר פאלק זיצט דא אזוי לאנג ביז מען עסט אויף די נדן־סחורה און מען מאכט צו די קרעמעל. היגע יודען האבען דאס טאקע א נאמען געגעבען דער בית־עולם פון יודישע נדנס. דער יודישער פאלקסווערטעל „נדן מיט ירושה האבען מיט'ן טייוועל חברותא", ווערט דא טאקע מקוים, א טייל פון נדן ווערט אויפגעגעסען, ווייל קיין קונים זענען נישטא. די פראווינץ, פון וועלכער מען פלעגט אמאל לייזען אביסעל, איז אפגעשטארבען און די איבעריגע ווערט מיט דער בעריהמטער „עגלה" ארויסגעפיהרט פאר נישט אפגעצאהלטע שטייערען דער מלוכה.

איך זאג: די „עגלה." א יוד פון אנ'אנדער לאנד וועט זיך פון וויטען נאר נישט קאנען פארשטעלען די שרעקליכקייט פון דעם ווארט און זיין בעדייטונג פאר'ן פוילישען יודען. די „עגלה", די לעבעדיגע מצבה פון גראבסקיס רעגירונג, וואס איז ארויפגעשטעלט געווארען אויף די יודישע פלייצעס, דער יאגען, וואס לאזט זיך איבער די יודישע געשעפטען און נעמט אפ דעם לעצטען שטיקעל ברויט אונטער די פיס, פאר די נישט אפגעצאהלטע שטייערען דער מלוכה. עס קאנען נישט העלפען קיינע געשרייען, קיין אפבעטען זיך אויף א טאג צו צוויי, די „עגלה" ווייסט נישט פון קיין רחמים, די לעצטע שטיקעל סחורה ווערט צוגענומען פון געשעפט, די לעצטע שטיקעל מעבעל ווערט ארויסגעפיהרט פון הויז און איבערגעפיהרט אין די סקלאדען פון דער מלוכה וואו עס ווערט אלץ פערקויפט פאר א שיבוש. נישט איין יודישער סוחר האט זיך צוליב דער „עגלה" געווארפען פון פינפטען שטאק; וואס טעטיגער די „עגלה" איז געווארען אויף דער יודישער גאס, אלץ אפטער זענען געווארען די זעלבסטמארדען פון די יודישע סוחרים.

און לויט דער אינערליכער פאליטיק פון דער מלוכה צום יודען האט געמוזט קומען דערצו, אז דער יודישער סוחר זאל נישט קענען צאהלען קיין שטייערען, זייענדיג פון איין זייט געדריקט פון פוילישען עקאנאמישען בויקאט מיט וועלכען עס איז דורכגעדרונגען יעדער פירטער פאליאק און פון דער אנדער זייט די קרעדיטען וועלכע דער באנק טיילט אויס, און דער וועקסעל־דיסקאנטע, וואס פאר דעם פוילישען סוחר איז פערהאן און ווי עס קומט צום יודישען סוחר, דאן פעהלט אויס געלד. דאס זענען די אלע סיבות וואס האבען געמוזט פיהרען צו דער רואינירונג פון יודישען האנדעל. קודם־כל האט זיך דאס אפגערופען אויפ'ן קלענערען סוחר, וועלכער האט געמוזט צאהלען פאר דיסקאנטירען זיינע וועקסלען אין פריוואטע הענד א סומע פון 3—4 און אפילו אפטמאל פינף און צעהן פראצענט מאנאטליך און אזא אומערהערטער פראצענט האט געמוזט פיהרען דערצו, אז דער קלענערער האט אפגעשטעלט צאהלען זיינע וועקסלען און במילא האט זיך אלס פועל־יוצא פון דעם גענומען וואקלען דער גרעסערער סוחר. ווארום, אז איהר קומט אריין אין תוך פון יודישען האנדעל אין פוילען בעמערקט איהר אז דאס איז א קעניגרייך פון פאפיר, אלץ געהט אויף וועקסלען און ווען די קליינע סוחרים האבען גענומען פאלען האבען זיי נאכגעשלעפט אויך די גרעסערע. אזוי ארום האט עס פון יאהר צו יאהר דערפיהרט צום טרויעריגען יודישען מצב וואס הערשט ביי היינטיגען טאג. דעריבער איז דער אויסגערופענער „פוילישער מאנטשעסטער" — לאדז, אזוי נידערגעשלאגען."

צוזאמענפאהר פון שניידער־מייסטער אין לאדז

פערצווייפעלטע לאגע פון די שניידער

די טעג איז אויף א פערוואלטונגס־זיצונג פון שניידער־צעך בעהאנדעלט געווארען איינס פון די פראבלעמען, וואס זענען היינט צו טאג א מכת מדינה פאר אלע האנדווערקער, און אממייסטען פאר דעם שניידער־מייסטער.

דער אלגעמיינער ווירטשאפטליכער קריזיס אין לאנד האט אויך שטארק געטראפען דעם שניידער. דער האנדעל פון פראטעסטירטע וועקסלען האט ממש דערפיהרט דעם שניידער־מייסטער צו פערצווייפלונג, ווייל די אלע זענען גענומען געווארען פאר ארבייטסלוין. זעלבסטפערשטענדליך ביי אזא לאגע ווען דער ארבייטער פאר זיין לוין מוז מען צאהלען אין מזומן, און שפעטער נאך אויסקויפען די דיסקאנטירטע וועקסלען פון וועלכע מ'האט געצאהלט א גרויסען פראצענט איז נישט קיין וואונדער, וואס די שניידער־מייסטער שטעהען היינט פאר א קאטאסטראפע, פאר א אונטערגאנג, ווייל פון איין זייט האט מען מורא צו נעהמען וועקסלען, און פאר מזומן קומט קיין ארבייט נישט אריין, הערשט דעריבער א גוואלדיגער שטילשטאנד אין אונזערע ווערקשטעלען.

פון דער צווייטער זייט, נעמט דער שטייער־אמט זיינע שטייערען, נישט רעכענענדיג זיך מיט די יעצטיגע בעדינגונגען אין דער בראנזשע, נאך אין א גרעסערע מאס ווי ביז יעצט, א פאקט איז, אז ביי דער לעצטער אפשאצונג פון „דאכאדאווע" איז לגבי דעם שניידער פערדרייפאכט געווארען דער שטייער.

צו דעם אלעם קומען נאך צו די האנדווערקער־געזעצען, מיט די פארשטעהענדע עקזאמענס, וואס נעמען צו יעדען רוה ביים בעל מלאכה, ווייל ער לעבט אין שרעק פאר זיין צוקונפט, דאס אלעם האט דערפיהרט דערצו, אז מיר זענען געווארען עדות פון א מאסען־עמיגראציע פון שניידער־מייסטער, וואס פערלאזען זייערע איינגעפונדעוועטע פאזיציעס און פאהרען אין וועלט אריין זוכען ארבייט און עקזיסטענץ.

כדי אנצונעהמען א שטעלונג צו קיינען לעזונג די אלע פראגען, האט די פערוואלטונג פון שניידער־צעך בעשלאסען צונויפצורופען אויף זונטאג 10 פריה אין לאדז אין לאקאל פון שניידער־צעך, פעטריקאווער 20, א צוזאמענפאהר פון אלע שניידער־פאכמענער אין לאדזער וואיעוואדזטווא, כדי אנצונעמען א שטעלונג צו אט די פראגען, און תוך דעם טרויעריגען מצב אין דער בראנזשע און מיט געמיינזאמע כוחות בעזייטיגען אט די אלע רעזולטאטן, וואס ליגען אין יענע פאר פערפעסטיגען די שוט פון לאנג איינגעפונדעוועטע פאזיציעס.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן.

אונאפרופליך 5 לעצטע געזעגנונגס־פארשטעלונגען
פון אונזערע געסט און אמעריקאנער קינסטלערין
בערטא זאסלאווסקא שלמה הערשקאוויטש און לעאן געטליבערמאן

היינט, פרייטאג, ד. 27־טן, שבת, ד. 28־טן, זונטאג, ד. 29־ט, 9 אווענד
פרעמיערע! צום ערשטען מאל אין לאדז! פרעמיערע!
דער גרעסטער שלאגער פון אלע איראפעאישע ביהנעס
ווען א פרוי פערגעסט זיך
אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון קארנבליט.
הויפטראלן: בעלא־זאסלאווסקא; בעריק־געטליבערמאן; שמואל־הערשקאוויטש
די הכנסה פון זונטאג, ד. 29. געהט לטובת דעם בית־יתומים, גערזשער 40

שבת, 4 נאכמיטאג צו ביליגע פרייזן
סטעמפעניו
אין 4 אקטען פון פאלקס־שרייבער שלום־עליכם.
הויפט־ראלן: רחל'ע — זאסלאווסקא; סטעמפעניו — געטליבערמאן; חייקל — הערשקאוויטש.
פארגעגדע טענץ ווערען אויסגעפיהרט:
1) בשר־טאנץ, 2) קינדער־טאנץ, 3) מחותנים טאנץ, 4) כלי־זמר־טאנץ, 5) א פרעהליך שלענגעל־טאנץ ווערט אויסגעפירט דורכ'ן אנסאמבל אין זאל צווישען פובליקום

מאנטאג, דעם 30 טען, 9 אווענד
לעצטע געזעגנונגס־פארשטעלונג
פאפולערע פרייזן פון 1 ביז 2.50
די זעהר אויסגעצייכנטע פיעסע
קינדער פערגעסט אייך נישט
אין 3 אקטן מיט געזאנג און טענץ פון קאלמאנאוויטש
הויפט־ראלען: „יעט!"—זאסלאווסקא; „גיטין"—געטליבערמאן; חיים יענקל—הערשקאוויטש
צום שלום: א קאנצערט. צום געזעגענען זיך וועלען די גאסטראליארן און פ'ן פערלאנג פון פובליקום זינגען פון זייער רייכען רעפערטואר.

ס'נעמט אנטייל (לויט א.ב.) פרויען: בעזמאן, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, גוטמאן, האמבורגער, מאכאראווסקי, נייהויז. פאלאנסקי, ראקאוו.
אדמיניסטראטאר: ם. ארנוואלד. מוזיקאלישער לייטער: ל. זעלמאן.

חנוכה־אקאדעמיע פון פא"י אין גייערס־ראיאן

די „פועלי אגודת ישראל" אין נייערס ראיאן ארדענט איין מארגען שבת אווענד א חנוכה־אקאדעמיע אין „יסוד התורה" (נ. ווארשעווסקי 7) מיט'ן אנטייל פון די רעדנער: ר. ה. זילבערשטיין, א. ר. קליין, הרב א. ווערקצווייג א. א.

אנטיילצונעהמען אין דער אקאדעמיע קומט ספעציעל פון ווארשא דער גענעראל־סעקרעטאר פון פא"י אין פוילען ה' ל. שטשעקאץ, וועלכער וועט ארויסטרעטען מיט א רעפעראט א. ד. ט.: „העלדישקייט ביי יודען אמאל און היינט".

געמיינזאמע קאנדידאטען־ליסטע אין לאדז צו די וואהלען צום ציוניסטישען צוזאמענפאהר

וואהלען וועלען נישט פאר־קומען

נאך א פערשטענדיגונג, וואס איז פארגעקומען צווישען די גרופען: „עת לבנות", „על המשמר" און רעוויזיאניסטען, איז בעשלאסען געווארען אויפצושטעלען א בשותפותדיגע קאנדידאטען־ליסטע צום 9־טען ציוניסטישען לאנד־צוזאמענפאהר, די דאזיגע געמיינזאמע ליסטע איז א בערגעגעבען געווארען דער היגער וואהל־קאמיסיע.

היות ווי ביז צום בעשטימטען טערמין (מיטוואך דעם 25/12) זענען אין די וואהל־קאמיסיע נישט איינגעפלאסען קיין אנדערע ליסטען, וועלען אין לאדז קיין וואהלען צו דער קאנפערענץ נישט פארקומען און אין הסכם מיט'ן וואהל־רעגולאמין ווערען אלס געוועהלטע דעלעגאטען בעטראכט די קאנדידאטען פון דער געמיינזאמער ליסטע.

יובילעי־פייערונג פון „שעורי ערב" אין שייבלערס ראיאן

אין צוזאמענהאנג מיט'ן 5 יעהריגען עקזיסטענץ פון ש"ע אין שייבלערס ראיאן, קומט פאר מוצש"ק פרשת וישב ג' דחנוכה אין לאקאל פון ש"ע קילינסקי 116 א גרויסע יובילעאום פייערונג מיט א אינהאלטרייכען מוזיקאלישען פראגראם מיט'ן אנטייל פון בעוואוסטען חזן ר' אה ן. עס נעמט אויך אנטייל דער בעוואוסטער עסקן ר' דוד צבי זילבערשטיין ווי אויך הרב ר' חיים יהודה קירשנבאום שליט"א אויעוועלר רב און דיר. ר' חיים דוד ראזאליס.

בעקליידונג פון 200 קינדער דורכ'ן פעראיין מלבוש־ערומים

אין לאקאל פון בעקער־צעך אויף ווסכאדניא 57 ארדענט איין דער פעראיין „מלבוש ערומים" די בעקליידונג פון 200 קינדער (יונגלעך און מיידלעך). צו דער בעקליידונג, וועלכע קומט פאר זונטאג דעם 29. ד. ח. 4 א זייגער נאכמיטאג, פערבעט דער פעראיין די פארשטעהער פון געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס, פרעסע און סימפאטיקער פונ'ם פעראיין.

פארלעזונג פון ד"ר י. לוביטש אין רויטען קרייץ

זונטאג, האלב 1 פארמיטאג, וועט אין לאקאל פון אימקא, פיעטריקאווער 89, פארקומען א פארלעזונג פון ד"ר י. לוביטש א. ד. ט. „שווינדזוכט פון די יבײנער און געלענק". ד"ר לוביטש איז א ספעציאליסט ארטאפעד, די פראגען, וועלכע ער וועט בעריהרען און בעלייכטען אין זיין פארלעזונג, האט ער עטליכע יאהר שטודירט אין אויסלאנד, אזוי אז זיין רעפעראט זאגט צו צו זיין זעהר אינטערעסאנט.

די פארלעזונג ווערט איינגעארדענט דורכ'ן רויטען קרייץ אין צוזאמענהאנג מיט די אנטי־שווינדזוכט־טעג, וואס ווערען איצט דורכגעפיהרט אין גאנצען לאנד.

חנוכה קינדער־פייערונג פון „הרצליה"

די קינדער היים „הרצליה" (צגעלניאנא 75) ארדענט איין זונטאג, דעם 3 טען טאג חנוכה נאכמיטאג אין לאקאל פון „הזמיר" א חנוכה־קינדער־פייערונג. דאס פראגראם ווערט אויסגעפיהרט ווערען אויסשליסליך דורך די קינדער פון „הרצליה".

פארלעזונגען אין פאלקס־אוניווערזיטעט

מארגען שבת, דעם 28|12. 6 א זייגער אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4) די 5־טע פארלעזונג איבער יודישער געשיכטע (אין דער העברעאישער שפראך) רעפערענט ד"ר י. פרענקעל.

זונטאג, דעם 29|12 קומט פאר א פארלעזונג פון ד"ר ע. לעווין אויף ד. ט.: „עקאנאמישע קריזיסן און זייער ווירקונג אויף דאס ווירטשאפטליכע לעבען".

צוגאַב־פּאָבאַר

מאָרגן, שבת, דעם 28. דעצעמבער דאַר־פן זיך שטעלן אויף פּאָמאַרסקאַ 18 צו דער צו־גאַב־פּאָבאַר־קאָמיסיע די מאַנסבערשוינען פון יאָהרגאַנג 1908 און עלטערע, וועלכע האָבן זיך ביז־אַהער נישט געשטעלט צום פּאָבאָר און וואוינען אין די קאָמיסאַריאַטן 14, 13, 12, 10, 7, 6, 4 און 1.

די אַלע, וועלכע שטעלן זיך צו דער פּאָבאָר־קאָמיסיע דאַרפן האָבן אַן'אויפפאָרערונג פון שטאָט־סטאַראָסטע און אַלע געהעריגע דאָקו־מענטן.

צושלאָגן א יודישע פאַמיליע

(—) אויף וואָסקאָרניאַ 26 האָבן זיך געכטען אַנגעשיכור'ט א גרויסע געסט, וועלכע האָבן גע־הוליעט ביים סטרוזש. די שכורים זענען באַפאַלן אויפן וועלבען הויף דעם פוטער־הענדלער פּליט און איהם שטאַרק צושלאָגן מיט זיין פאַמיליע.

אַרום די 4. לאַנד־קאָנפערענץ פון „התאחדות"

אין צוזאַמענהאַנג מיט די 4. לאַנד־קאָנפע־רענץ פון „התאחדות" אין פּוילען, וועלכע קומט פאָר דעם 31. ה. ח. אין וואַרשאַ, איז פאַר לאָדזער התאחדות דאָס רעכט צו וועהלן 5 דעלעגאַ־טען. די וואַהלען קומען פאָר אין לאָדז מאָרגען שבת.

אַפּטייקען
היינטיגע נאַכט־דיזשורען

נ. אַנטאָניעוויטש, פּאַביאַניצקאַ 50; ק. כאַרזשינסקי, פּיעטריקאָווער 164; ח. סאָקאָלעוויטש, פּשעיאַזד 19; ר. רעמבעלינסקי, אַנדזשעיאַ 29; י. זונדעלעוויטש, פּיעטריקאָווער 25; קאַפּערקעוויטש זגערזשער 54; ס. טראַוקאָווסקאַ, בזשעזשינער 56.

אין „אַררט"
דער גלענצענדער אָנהויב

די ערשטע וואָך אין דעם לאָדזער קונסט־טעאַטער „אַררט" האָט אַריינגעבראַכט פיל הייטער קייט אין די ברייטע קרייזן פון די לאָדזער טעאַט־ראַלען און מעלאָמאַנען.

און — ס'איז באמת א נחת רוח אַט דער נייער „אַררט", וואָס האָט איצט פאַר זיך א פּאַסיגע, עהרענווירדיגע ראַהם אין דעם נייעם זאַל, און האָט פאַרשאַפט גרויס פאַרגעניגען מיט דער לייכט־קייט, זינגעוודיגקייט און ברייטען ליכטיגען שמייכעל פון זיין לעבענסלוסטיגער, פרייליכער מוזע.

* * *

היינט, פרייטאג, ווערט געשפּילט איין מאָל: האַלב צעהן א זייגער; מאָרגען, שבת, — צוויי מאָל: 4 נאָכמיטאָג און האַלב צעהן אין אָוונט.

נעכסטען ווערט די אויסגעצייכענטע ערשטע פּרעמיערע אין דעם סעזאָן א. נ. „קוים מיט צרות".

תקון טעות

אין דער נעכטיגער מודעה וועגען קהלת־שטאָט איז על־פּי טעות אָנגעגעבן געוואָרען, אַז אַלע פאַרבליבענע שטאָט־רעגיסטערס פאַר'ן יאָהר 1928, ווי אויך דער 1־טער און 2־טער שטאָט־רעגיסטער פאַר'ן יאָהר 1928 — ווערען איבערגע־געבען דעם לאָדזער מאַגיסטראַט.

עס דאַרף געלייענט ווערען: „אַלע פאַרבלי־בענע שטאָט־רעגיסטערס פאַר'ן יאָהר 1928, ווי אויך דער 1־טער און 2־טער שטאָט־רעגיסטער פאַר'ן יאָהר 1929".

בית הכנסת „אהל יעקב"
חג החשמונאים
1) היום בשעה 3 בדיוק
תפ/ה חגיגית בעד הנוער:
הדלקת נרות חנוכה, קבלת שבת, תפילת ערביה, „התקוה" ע"י הש"ץ והמקהלה. נאום על הנושא:
„מלחמת היהודים עם ההלניות"
2) מחר, שבת חנוכה, אחרי קריאת התורה נאום על הנושא: „מאי חנוכה"
שני הנאומים ישא מטיף ביהכנ"ס מר א. לובושיצקי

אומזיסטע
חנוכה = פּרעמיע!
דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפט, אַז לכבוד חנוכה גיב איך צו בחנם צו יעדער איינציגער בעשטעלונג
א קליינע זיידענע אַבאַזשורקע.
אַך בעזיץ שטענדיג אויף לאַגער די נייעסטע אַבאַזשורען לויט די לעצטע אויסלענדישע מאָדעלען, ווי אויך שטעה= און טיש=לאַמפּען פון האָלץ. קומט און איבערצייגט אייך.
מיט אַכטונג
Artystyczna Pracownia Abażurów
„FENIUTA"
32 Cegielniana 32
(Sklep Zegarmistrzowski).

אַ מאָרד צוליב ליבע
אַרעסטירט דעם מערדער

דער 19־יעהריגער סטעפאַן מאַלאַנאָווסקי (פּיאָטרעשנאַ 5) האָט נעכטען אין אַ גאַנג געטראָפען זיין בעקאַנטע 17־יעהריגע זאָשיאַ ראַ־דזינסקאַ און זי נאָך א קליינעם שפּאַציר אַפּגעפיהרט אַהיים.

ווען מאַלאַנאָווסקי האָט נאָכדעם גענומען געהן צו זיך אַהיים, איז פּלוצים פאַר איהם ווי אויסגע־וואַקסען עפּעס אַן'אומבעקאַנטער און איהם גע־זאָגט: — „אויב דו וועסט נישט צורוה לאָזען זאָשקען, וועט זיין שלעכט מיט דיר"...

מאַלאַנאָווסקי האָט געענטפערט, אַז עס דאַרף קיינעם נישט אָנגעהן מיט וועמען ער וויל געהן אַרום. א וואָרט צו א וואָרט פון דער פרעמדער האָט אַרויסגעצויגען א רעוואָלווער און אויסגעשאָסען אין מאַלאַנאָווסקין. די קויל האָט איהם געטראָפען אין דער ברוסט. אויף דעם געשריי פון דעם פערוואונדעטען זענען אָנגעלאָפען דורכגעהער. מען האָט צו דעם פערוואונדעטען מאַלאַנאָווסקי אַרויסגערופען די פּאָ־גאָטאָוויע, וועלכע האָט איהם אין א שווערען צו־שטאַנד אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל. דער אָנפאַלער האָט אויסגענוצט דעם טומעל און איז אַנטלאָפען.

דער פּאָליציי איז שפּעטער געלונגען צו אַרעס־טירען דעם מערדער, וועלכער הייסט קאָנווישער און וואוינט אויף יאַנער גאַס.

ווי ער ערקלערט, האָט ער זיך געליבט מיט דער ראַדזינסקאַ, וועלכע האָט איהם אָפּגעשטויסען. דע־רי ער האָט ער זיך נוקם געווען אין מאַלאַנאָווסקי, וועלכער איז געווען זיין קאָנקורענט.

בעת דער שיסעריי איז שטערבליך פערוואונ־דעט געוואָרען דער פערביי־געהער סטאַנ. נאָוואַק.

באָראָכאָוו־אַקאַדעמיע אין דער „פּידזשאָנאַ"

שבת איז אין פילהאַרמאָניע פאָרגעקומען א פייערליכע אַקאַדעמיע צוליב'ן 12 יאָהרצייט פון בער באָראָכאָוו. צו דער אַקאַדעמיע איז געקומען זעהר א גרויסער עולם פריינד און פערעהרער כו'ם פערשטאָרבענעם אַרבייטער־פיהרער און קולטור־טוער.

נאָכדעם ווי ראָזאַר ערעלמאַן האָט געעפענט די אַקאַדעמיע און דער סימפאָנישער אָרקעסטער, אונטער דער לייטונג פון דיר. רידער האָט אָפּגע־שפּילט דעם טרויער־מאַרש, האָט דאָס וואָרט בע־קומען ה' זרבבל, וועלכער האָט אין א לענגע־רער רעדע זיך אָפּגעשטעלט אויף באָראָכאָוו אַלס דעם אַרבייטער־פיהרער, וועלכער האָט דער ערש־טער אָנגעצייכענט די וועגען און פערספּעקטיווען פון דער יודישער אַרבייטער־בעוועגונג. דער רעד־נער האָט אָנגעוויזען, אַז דאָס לעבען האָט בעשטע־טיגט אַלע פאָרויסזאָגונגען פון באָראָכאָוו, הן אין געזעלשאַפטליכען, הן אין קולטורעלען לעבען. די אויספיהרונגען פון'ם רעדנער זענען אויפגענומען געוואָרען מיט לאַנג־דויערנדע אַפּלאָדיסמענטען.

נאָכדעם האָט דיריגענט משה בראָדערזאָן מיט גרויס ערפאָלג געלייענט אייניגע אַרבייטער־לידער און דער אָרקעסטער האָט אויסגעפיהרט עטליכע מוזיקאַלישע נומערן. מיט'ן געזאַנג פון דער פּועלי שבועה איז די אַקאַדעמיע פערענדיגט געוואָרען.

חנוכה־פייערונג פאַר דער יוגענד אין „אהל־יעקב"

די שוהל „אהל־יעקב" רופט זיך שטענדיג אָפּ ביי פערשידענע געלעגענהייטען און איז שטענדיג די ערשטע ביי די נאַציאָנאַלע פייערונגען א. אז. וו. איצט האָט דער וועהר ריהריגער וועד פון דער שוהל מיט דעם פאָרזיצענדען ה' שמואל לעוו בראש גענומען די איניציאַטיווע אין א ענין, וואָס פערדינט טאַקע די אויפמערקזאַמקייט פון דער יודישער געזעלשאַפט. עס האַנדעלט זיך וועגען אַן'אַקציע לטובת דער לערנענדער יודישער יוגענד, הויפּטזעכליך פון די פּאָוושעכנע שולען א. א. וו. וואו עס ווערען קיין שום יודישע למודים נישט געלערנט. „אהל־יעקב" שטעלט זיך איצט די אויפ־גאַבע צו ווירקען אויף דער ראָזיגער יוגענד אין גייסט פון דער יודישער קולטור און טראַדיציע.

דער אָנהויב ווערט שוין געמאַכט היינטיגען חנוכה. היינט צו קבלת שבת, 3 א זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין דער שוהל „אהל־יעקב" א ספּעציעלע חנוכה־פייערונג, וועלכע איז בעשטימט הויפּטזעכ־ליך פאַר דער יוגענד, ביי דער געלעגענהייט וועט דער רמטיף פון דער שוהל ה' א. לובאָשיצקי האַלטען א רעדע אר"ט: „דער קאַמף פון יודענטום מיט'ן העלעניזם". עס איז צו ערוואַרטען, אַז די יוגענד וועט היינט צאָהלרייך קומען אין די שוהל „אהל־יעקב", (גדאַנסקאַ 18).

מאָרגען שבת פרית וועט דער מטיף ה' א. לובאָשיצקי האַלטען אין „אהל־יעקב" א רעדע אין דער העברעאישער שפּראַך אויף ד.ט.: „מאי חנוכה".

חנוכה — דער יום־טוב פון ארץ־ישראל און פון קרן־קימת

די חנוכה־אַקציע פון קרן־קימת היינטיגעם יאָהר וועט, פּונקט ווי די גאַנצע איצטיגע פּער־שטאַרקטע טעטיגקייט פון קרן־קימת, שטעהן אינ־גאַנצען אונטערן צייכען פון דער איצטיגער, בע־זונדערס ערנסטער און פעראַנטוואָרטליכער סיטואַ־ציע אין ארץ־ישראל, נאָך די לעצטע געשעהענישען.

דער קרן־קימת האָט זיך געשטעלט דעם ציל אויסצולייזען פון די הכנסות פון דער איצטיגער חנוכה־אַקציע אין פּוילען נייע טוויזענדער דונאַם באָדען אין א"י. צו דעם צוועק איז אויף יעדער שטאָט און שטעטעל פון פּוילען, אָפּהענגיג פון דער גרויס פון איהר יודישער בעפעלקערונג, אָ־רויפגעלעגט געוואָרען די פליכט צו שאַפען א בע־שטימטען סכום, וועלכער זאָל דעקען די קאָסטען פון דער צאָהל דונאַמען, וועלכע די בעטרעפענדע שטאָט דאַרף דורך דער היי־יאָהריגער חנוכה־אַקציע אויסלייזען אין ארץ־ישראל.

די חנוכה־אַקציע פון קק"ל, וועלכע ווערט היי־יאָהר געפיהרט אונטער דער גרויסער לאָזונג: „בכבוד און באָרען די מאַקאַבייער פון אונזער דור", — וועט זיכער געפינען דעם טיפסטען אָפּקלאַנג צווישען די ברייטסטע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פּוילען.

פון יודישען טעאַטער

אין יודישען טעאַטער אין פילהאַרמאָניע ווערט היינט אָוונד געשפּילט „זאָגט א פרוי פערגעסט זיך".

מאָרגען שבת ביי טאָג — „סטעמפּעניו".

און אין אָוונט — „זאָגט א פרוי פערגעסט זיך".

די הויפּט־ראָלען שפּילען: בערטאַ זאַסלאַוו־סקאַ, געטליכערמאַן און הערשקאָוויטש, וועלכע גי־בען שוין די לעצטע גאַסטשפּילען, ביי אונז אין שטאָט. נאָך דעם גרויסען ערפאָלג, וואָס זיי האָ־בען געהאַט אין משך פון עטליכע וואָכען.

מעלדונג

אָרטאָדאָקסישע אַרבייטער אָרגאַניזאַציע „פּועלי אגודת ישראל", לאָדז, נייערס — ראָיאָן.

מאָרגען מוצש"ק 7 א זייגער קומט פאַר אין לאָקאַל פון „יסודי התורה" (נ. זאַרושעווסקי 7) א גראַנדיעזע חנוכה־אַקאַדעמיע מיט'ן אָנטייל פון גע־נעראַל־סעקרעטאַר פון פּא"י אין פּוילען — ה' ל. שטשעקאַץ, וועלכער וועט אַרויסטרעטען מיט א רעפעראַט אר"ט: „העלדישקייט ביי יודען אַמאָל און היינט". און די ח"ח: ה. ה. זילבערשטיין, א. ה. קליין און הרב א. ווערקצוויג, וועלכע וועלען רע־פערירען אר"ט: „פּא"י און דער ראָל פון די חשמונאים". קומט מאַסענווייז, איינגאַנג פריי. 417

CASINO
היינט און פאָלגענדע טעג!
צום ערשטען מאָל אין לאָדז! (צוגלייך מיט וואַרשאַ)
מאָנומענטאַלער פילם רעזשיסירט פון קעניג פון די רעזשיסערען ריימאָנד בערנאַרד, שעפער פון „נס פון די וועלף" א.נ.:
„פירשטין טאַראַקאַנאָווא"
איל סטרירט די געשיכטע פון א שעהנער ציגיינערין, פּרעטענ־דענטקע צום טראָן פון די צאַרען רוסלאַנד, די צייטען פון דער הערשאַפט פון יעקאַטערינע II. פּרעכטיגע אויסשטאַטונג.
— אין די הויפּטראָלען: —
Edyta Jehanne, R. Klein-Rogge, A. Fjord
אויסער'ן פּראָגראַם: „ווי אַזוי מאַכט מען א פילם".
מוזיקאַלישע אילוסטראַציע לויט צונויפשטעלונג פון ה' ל. קאַנטאָר.
CASINO CASINO

לאָדזער
קאַמעראַל־טעאַטער
„אַררט"
אַל. 1־טער מאַי 2
(פריהער ענגלישער זאַל)
זינסטר. לייטער: משה בראָדערזאָן. דירעקציע: יוסף סטרוגאַטש. קאַפּעל: דוד בייגעלמאַן.
היינט פרייטאג 9 אָוו. 1 פאָרשטעלונג
מאָרגען שבת — 2 פאָרשטעלונגען
4 נאָכמיטאָג און 9 אָוונד
דאָס גרויסע פרעהליכע פּראָגראַם
„קוים מיט צרות"
רעפּערטואַר: 1) פּראָלאָג, 2) צווישען בטלנים, 3) יאָמ־באַם, 4) נאָלדענע פּיגעס, 5) טעיע ע ייבעטע, 6) מאַטעריע 7) מאַנאָלאָג, 8) וועמער קוק. 9) אייביגע וואַנדערער, 10) מנשה, 11) ק וע יו־מיניע 12) יאָסיכער, 13) קוים לייבקע מאַנצען, 14) חסידים־קאָזאַקען, 15) אוי א גלום, 16) קוים מיט צרות.
דינסטאג — 2 פאָרשטעלונגען 9 אָוו.
11.30 גרויסע סילוועסטער־פאָרשטעלונג
פרעהליך פּראָגראַם
מיט'ן אָנטייל פון גאַנצען אַנסאַמבל.
בילעטען צו בעקומען יעדען טאָג אין דער קאַסע פון טעאַטער פון 11—1 און פון 5 נאָכמ.

שטיצט דעם „גמילות חסדים"
(בריף אין רעדאַקציע)

חשוב'ע רעדאַקציע, מיר בעטען צו פער־עפענטליכען אין אייער ח' צייטונג אונזער בריף, פאַר וואָס מיר דאַנקען אייך פאַראויס.

די „גמילות־חסדים"־קאַסע, גרינעם מאַרק 7 אַרדענט איין א סיום ספר־תורת מוצש"ק און זונטאָג. אונזער פעראיין, אין משך פון איהר 20־יעהריגען עקזיסטענץ, האָט ענטוויקעלט א גרויסע און פערצווייגטע אַרבייט, נישט איבעררייסענדיג איהר טעטיגקייט דורך די גאַנצע צייט, הן אויך אין דער וועלט־מלחמה. זי איז שטענדיג געשטאַנען אויף דער וואַך לטובת איהרע מיטגלידער, ווי אויך פאַר דעם גאַנצען גליל גרינעם מאַרק.

און עס איז נישט קיין סוד פאַר דער גאַנצער שטאָט איהר טעטיגקייט, מיט איהר פערצווייגטע אַרבייט. עס איז גענוג צו דערמאַהנען דאָס אונזער געזעלשאַפט איז נאָך נישט סובסידירט געוואָרען פון וועלכע עס איז גרעסערע יודישע פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציעס.

מיר שטאַלצירען דערמיט, וואָס מיר האָבען זיך זעלבסט געהאָלפען. פון אונזערע אייגענע אָרימע גראָשענס. גיבען מיר ביי דעם היינטיגען טאָג אַרוים צו 300 זל. אָהנפּראָצענטיגע הלוואות פאַר אונזערע מיטגלידער.

עס איז אויך כדאי צו בעצייכענען די פּראָכט־פולע אַרבייט, ווי מיט אייגענע פּוחות אַליין דעקאָ־ראַטירט א לאָקאַל און מיט א בית־הכנסת צו־זאַמען, ביי אַזאַ קריזיס אין אונזער שטאָט. וואָס האָט שוין צוגעבראַכט אַזוי פיל יודישע עקזיסטענצען אום און אַראָפּגעבראַכט אַזאַ שרעקליכע פּראָסימונג אין די ברייטסטע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג אין אונזער שטאָט. זוכען מיר אַן'אויסוועג צו לינ־דערען די נויט, נישט דורך מאַסקען־באַלען, אָדער קאָנצערטען א. אז. וו. נאָר מיר אַרדנען איין דעם ערשטען „סיום־הספר", מוצש"ק פּ' וישב און זונטאָג ח' מקץ, וואָס איז פאַרבונדען מיט א טראַדיציאָנעלען חנוכה־אָוונד, וואָס וועט פערשאַפען דעם אמת'ן עונג רוחני דערענדיג אונזערע שטאָט־חזנים מעניע ריזמאַ.

דעריבער אַפּעלירען מיר צו די ברייטע יודי־שע בעפעלקערונג אונזערע טירען זענען אָפען. דער איינגאַנג איז פריי. יעדער האָט די גוטע געלעגענהייט זיך צו בעקענען מיט אונזער טעטיגקייט. קומט מאַ־סענווייז! מיט דער האָפענונג, אַז אונזער ווינש וועט ערפילט ווערען, צייכנען מיר זיך מיט דעם גרעסטען דרך ארץ

די פערוואַלטונג פון „גמילות־חסדים", גרינעם מאַרק 7.

ביי אונוואָוילזיין
איז דאָס נאַטירליכע ביטער־וואַסער Franciszka Józefa אַן'אָנגענעהם ווירקענד הויז־מיטעל. צו־שריפטען פון פּראָפעסאָר־דאָקטוירים לויבען גלייכצייטיג די רעכט מילדע ווירקונגסווייזע פון נאַטירליך ביטערוואַסער Franciszka Józefa וועלכע זענען פּאַרן קערפּער־בוי גאַנץ פּאַרציגליך.
צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטעקשגעס

Dr. med. J. Lubicz
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען.
פאַרקרימונגען פון די פּלייצעס און גלידער.
איינענע פּראַקסאָוניע פון ווּמפּליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטן, אויף פּלאַטפוסען, קונסט־פיס, גרוסען א. ז. וו. עמפאַנגט פון 5—7 אָוו.
צוריקגעקערט.

ס'געיען נאכ'ן שאטען

(סענסאציאנעלער ראמאן)

קאפיטעל איינס

דער ערפינדער

„צו דער הויפט־לייטונג פון אויספאר־שונגס־אמט, קרימינעלע אפטיילונג.
מעלדונג, נומער 34.

אין דעם נאהענטסטען דינסטאג וועט געמאכט ווערען א פרוב צו בעגנבענען דאס צירונג פון דער גרעפין ה. אויף די אלעע יערוזאלימסקיע. די גנבים וועלען קומען האלב דריי פארטאג. זיי וועלען זיך ארייַנקריגען אין הויז דורכ'ן גרויסען קוך־פענסטער, וואס געפינט זיך אין הויף. די שויבען וועלען אינגאנצען אויסגעשניטען ווערען, כדי אויסצומיידען די סיגנאליזאציע. דער פלאן פון די אלארם־גלעקער איז בעקאנט. די גנבים־רויבער געהערען צו דער באנדע אונטער'ן נאמען „די זילבערנע פייל". צווישען זיי איז דא איין נייער מענש, אבער חוץ דעם, אז ער הייסט ליפאנווסקי, ווייס איך גארנישט.

א קאפיע פון דער מעלדונג שיק איך גלייכצייטיג צו דער גרעפין."

דניאל וואלדמאן האט געענדיגט דאס שרייבען, און אנלעהנענדיג זיך אויפ'ן שטול, האט ער פערטראכט איבערגעלייענט דאס אנגעשריבענע.

די מעלדונג איז געווען געשריבען אויף א פאסט־קארטעל אהן א דאטום און אהן אן אונטערשריפט.

וואלדמאן האט געשריבען מיט בולטע געדרוקטע אותיות, וואס האבען קיין שום עהנליכקייט נישט געהאט צו זיין אייגענטליכער האנדשריפט.

זיינע דינע לאנגע פינגער האבען פאמעליך געגלעט דעם שטערען בעה'ן לייענען, און צווישען די ברעמען האט זיך איהם אויסגעריסען א טיפער קנייטש.

דניאל וואלדמאן איז אין אלגעמיין געווען א זעהר שענער, שלאנקער מאנספערשוין, און אין זיין אייסערליכקייט איז עפעס געווען פון א שפארבער, וואס איז ארונטערגעפלויגען פון א סקאלע און לויערט אויף זיין רויב מיט א שארפען בליק.

צייטענווייז איז ער געווען פערעקשנט און ענערגיש, און צייטענווייז — הכנעהדיג און שעמעוודיג, און אט די צוויי כאראקטער־שטריכען האבען זיך נאטירליך צוזאמענגעגאסען אין זיין נשמה, דער איינגעהאלטענער און פערשלאסענער.

די שווארצע, גלאנציגע, גלייכע האהר זענען איהם געווען פערקעמט אויף הינטען, און דאס פנים איז געווען שארף, ווי אויסגעהאקט פון מארמאר.

די אויגען זיינע, זענען אבער געווען א סתירה צו דעם אויסערליכען אויסזעהן פון דעם ראזיגען מענשען: זיי זענען געווען טונקעל און צארט. אין זיי האט זיך געלויכטען א מאדנע נשמה־ווארימקייט, הגם מאמענטענווייז האבען זיי געקענט זיין פערעקשנט און קאלט.

אזוי איז אויך געווען דער בליק זיינער, ווען ער האט געלייענט דאס קארטעל וואס ער האט אקארשט אנגעשריבען.

אוועקלייגענדיג דאס קארטעל אויפ'ן טיש, האט ער נאך א קורצע ווײלע געקוקט אויף איהר, און דערנאך האט ער מיט כמעט אויטאמאטיש־שטרענגע, גענויע בעוועגונגען אנגעשריבען דעם אדרעס אויף א קאנווערט, אריינגעלעגט אין איהם דאס קארטעל, אנגעטריפט אויף איהם א ביסעל טריפוואקס און אנשטאט א שטעמפעל אויפ'ן טריפוואקס אפגעדריקט אויף איהם דעם גראבען פינגער פון דער רעכטער האנד.

וואלדמאנס בליק האט זיך אפגעריסען פון דעם קאנווערט און זיך געווענדעט אויף דער פאטאגראפיע פון א שיין מיידעל, וואס האט פריינדליך געקוקט אויף איהם פון דעם טייערען ראהם, ארויס, דורך א בוקעט פון דופטיגע בלומען.

אויף דעם פארטרעט איז געשטאנען אנ'אויפשריפט: „צום גוטען אנדענק, נעללי ליפאווסקא".

אויף א ווײלע אבער האט די האנד, וואס האט געהאלטען דעם פערקלעפטען קאנווערט, א ציטער געטאן, און דער קנייטש צווישען די ברעמען איז נאך טיפער געווארען.

דניאל וואלדמאן האט כעסדיג א ציה געטאן מיט די פלייצעס ארייגערוקט דעם קאנווערט אין טאש און בעפוילען זיך דערלאנגען זיין אויטא.

דניאל וואלדמאן איז געווען אנ'אויסערגעוועהנליכער מענש, אבער אפילו צווישען אויסערגעוועהנליכע מענשען איז ער געווען אנ'אויסנאהם — אלס איינער פון די מערקווירדיגסטע יונגע געלעהרטע, מיט וועלכע דאס לאנד האט שטאלצירט, און וועלכענס נאמען עס איז פאפולער געווען אין די וויסענשאפטליכע קרייזען פון ביידע זייטען ים.

זיינע ריזיגע ערפינדונגען אויפ'ן געביט פון דער טעכניק האבען געהאט א שם אין דער וועלט, און אין די לעצטע יאהרען איז זיין נאמען אויך געווארען א סימבאל פון א זעהר גרויסען פערמעגען, וואס ער האט זיך געשאפען א דאנק דער עקספלואטאציע פון זיינע ערפינדונגען.

ער איז נישט געווען קיין „פריץ" אין פראקטישען לעבען. און מיט זיין ריהרעוודיגקייט נישט אפגעשטאנען פון די גרעסטע קאמערציאליסטען.

פאמעליך און פלאנמעסיג האט ער זיך פערזיכערט מיט פאטענטען אין אלע לענדער, איידער ער פלעגט ארויסברענגען אין דער וועלט זיינע א דערפינדונג.

גרויסע פינאנסיסטען פלעגען, וועלבסטפערשטענדליך, פרובען ארויפלייגען א לאפע אויף זיינע רעכט, אבער ער פלעגט זי שנעל און געשיקט פון זיך אפטרייבען.

צו זיינע דערפינדונגען איז גאר קיין שיער און קיין גרעניץ נישט געווען.

און נאך מעהר חידוש איז געווען, דערביי וואס אינגאנצען איז ער נאך נישט אלט געווען קיין גאנצע דרייסיג יאהר.

זיין סאמע מערקווירדיגסטע, גרעסטע דערגרייכונג אויפ'ן געביט פון דער עלעקטרא־טעכניק איז נאך אבער נישט געווען בעקאנט דער וועלט.

וואלדמאן האט די ראזיגע דערפינדונג אויסגעבויט קאנטראלירט, פערפולקומט ביז צו די קלענסטע דעטאלען, אבער... געהאלטען עס דערווייל בסוד סודות פאר זיך.

זייענדיג פערשלאסען אין זיין גרויסען לאבאראטאריום, אונטער'ן סאמען דאך, האט ער הנאה געהאט פון די פרוכטען פון זיין ארבייט, פערברענגענדיג דארט שעה'ן אין אנגעשטרענגטען טראכטען.

עס האבען זיך אנטפלעקט געוואלדיגע מעגליכקייטען, וואס האבען געבראכט מיט זיך א כח אנ'אויסערגעוועהנליכען. א מוראדיגען:

די נייע ערפינדונג וואלדמאנס האט ארויסגעגעבען וואלדמאנען מיליאנען מענשליכע סודות. זי איז געווען א שליסעל צום אומבעגרעניצטען וויסען. זי האט איבערגעגעבען אין זיין רשות ידיעות, וואס אז ווען ער זאל נאר וועלען קעהרט ער איבער אין משך פון א יאהר צייט אלע געזעלשאפטליכע זיילען.

מיט דער הילף פון דער ראזיגער דערפינדונג וואלט ער בלי ספק געקאנט צונויפשארען פאר זיך בערג מיט גאלד: יעדען ענין וואלט ער געקאנט ארויספיהרען. ער האט, מיט איין ווארט, געקאנט טאן מיט מענשען דאס, אויף וואס עס קאן זיך קוים דערטראכטען די רייכסטע מענשליכע פאנטאזיע.

און וואלדמאן האט טאקע נאך א חודש פון פיינליכען טראכטען און איבערלייגען זיך, אנגענומען זיך מיט מוט, אוועקגעלעגט אויף דער קארט זיין גורל און זיך גענומען צו דער ארבייט...

זיין לאבאראטאריום איז פערוואנדעלט געווארען אין א נערווען־צענטער פון אויסטערלישען שפינעכץ פון אינטריגעס און ווילדע שמועס'ן.

אין פערלויף פון עטליכע טעג און נאכט האבען זיך די דראטען אין זיין לאבאראטאריום געשעפטשעט ביי דער שיין פון טונקעל שימערירענדיגע לאמפען.

פון ווייטען דרויסען זענען אהער געבראכט געווארען שטיקער שמועס'ן, געלעכטערס, געוויינען, פרייד־אויסרופען, צער־אויסגעשרייען, חכמות און נארישקייטען, וואס פלעגען זיך ארויסרייסען פון מענשליכער מיילער.

וואלדמאן האט אויסגעבויט אנ'אפאראט פאר זיך אליין.

קיין איין לעבעדיגער נפש, א חוץ איהם, האט נישט אריינגעבליקט אין זיין לאבאראטאריום.

ער גופא האט אין איהם געוואוינט אונטער א צוגעהערטען נאמען.

וויפיל די הויזווירטען האבען געוואוסט האט זיך דארט אונטער'ן דאך אריינגעצויגען א געוויסער הער וועלאוועלסקי, א גרויסער קאמיסיאנער, אנ'אנשטענדיגער רייכער סוחר, וועלכער האט פינקטליך צו דער מינוט צו דער רגע געצאהלט דירה־געלד.

די ווירטסלייט האבען גארנישט חושד געווען, ווענען די איבערבויאונגען, וואס דער לאקאטאר זייערער האט געמאכט אין'ם הויז.

דער געוועהנליכער האנדעלס־לאקאל איז מגולגל געווארען אין א לאבאראטאריום מיט ווענט, וואס זענען געווען געריכט בעצויגען מיט דראטען, אנגעשטעלט מיט פערטויפטע גלעקלעך און פיצינקע עלעקטרישע לעמפלעך.

אין די ווינקלען פונ'ם ריזיגען צימער האבען שטיל געזשומעט דינאמא־מאשינען.

מיט די אייגענע הענד האט דאס וואלדמאן אלע אויסגעבויט. געדולדיג אפטועגדיג פערשידענע שווערע ארבייטען פון א שלאסער, פון א מאנטער, פון אנ'עלעקטראטעכניקער א.א.וו.

גאנצענע טעג און נעכט האט ער דא פערבראכט אין זיין לאבאראטאריום אויף לעשנא־גאס.

ער איז געווארען א קנעכט פון זיין דערפינדונג. זיין איינציגער ציל אין לעבען איז זי געווארען.

אהיים צו זיך אויף דער מארשאלקאווסקא גאס פלעגט ער נאר צומאל גיין איבערנעכטיגען.

אט דער ראזיגער דניאל וואלדמאן, דער מאדנער צוזאמענגוס פון דרייסטקייט און שעמעוודיגקייט, פון רוהע און אומבעקאנטקייט האט זיך איצט געאיילט אין א מעכטיגען אויטא איבער ווארשא, כדי אין אנ'עק שטאט אריינווארפען אין א פאסטקעסטעל זיין קארטעל אנגעשריבען מיט דרוק־אותיות, און אדרעסירט אין צענטראלען אויספארשונגס אמט.

ער האט אפגעשטעלט דעם אויטא לעב די ראגאטקעס, און צוגעגאנגען צו א פאסטקעסטעל.

וואלדמאן האט געפיהלט אז ער מאכט א זעהר וויכטיגען שריט, וואס קען אינגאנצען ענדערען זיין גורל, וואס — אז ער דארף נאר מאכען איין בעוועגונג, מיט דער האנד, און ס'וועט געשעה'ן עפעס אזוינס, וואס וועט זיך נישט לאזען פערבעסערען.

דריי־און־דרייסיג מאל האט ער אויסגעפרובט זיין שיקזאל, אבער דער פיער־און־דרייסיגסטער פרוב האט זיך געקאנט אויסלאזען פאטאל.

דאך האט ער צונויפגעדריקט די ציינער, א שאקעל געטאן מיט'ן קאפ און אריינגעווארפען דעם קאנווערט אין פאסטקעסטעל...

(פארטזעצונג קומט).

די בילדער־אויסשטעלונג פון נתן שפיגעל

די מאדערנע מאלעריי שטרעבט לעצטענס שטארק אינגאנצען צו בעפרייען זיך פון ליטעראַרישקייט אין די טעמען פון די בילדער.

זי וויל נאר ווירקען אויפ'ן זעהער מיט'ן רייַן מאלערישען עלעמענט: מיט פארב, קאליר, ניואנסען וואס זאלען אוממיטעלבאר רעדען צו אונזערע חושים ווי א ליר אהן ווערטער.

נתן שפיגעל איז איינער פון די שטארקסטע אויסדרוקער פון דער ראזיגער ריכטונג. דער קינסטלער, וואס איז אויף זיין וועג איבער פאריז און רוים ארורכגעגאנגען דורך שטארקע איינפלוסען פון דער הויכער מערב־קולטור, האט אבער גארנישט פערלוירען פון זיין אייגענארטיגקייט און קערנדיגקייט; פערקעהרט נאך, ער איז צו אונז צוריקגעקומען פון דארט, וואו שוואכע טאלאנטען געהען אונטער אין קעסעל־שטראם פון השפעות, געשטארקטער נאך און רייפער, געלייטערטער און פערטיפטער, מיט אנ'אייגענעם וועג און אייגענער קינסטלערישער וועלט־אויפפאסונג. די איצטיגע אויסשטעלונג אין „טאז" דערווייזט, וואס פאר א ריזיגע פארשריט דער קינסטלער האט לעצטענס געמאכט אין זיין ענטוויקלונג.

עס רעדט פון די בילדער אראפ צו אונז דאס לעבען, רעדציטערט אין בענקענישען און אין וועהען.

ער זינגט אויס דעם אומעט פון די ארעמע, גוטבערעפטיגע, מידגעווארענע, פון אלטקייט פערלאשענע לעבענס, וואס דורשטען דאכט זיך צו דער לעצטער רוה שוין; פון די אלע, וואס טראגען דעם עול פון גורל אויף די פלייצעס און די ביטערקייט פון דער נויט אין הארצען.

נתן שפיגעל איז אויך דער מאלער פון קאזשמיערזש, דער פערליבטער אין אלט־פוילישען שטעטעל, ביים הייסעל, איבער וועלכע ס'שוועבען די שאטענס פון דער פערגאנגענהייט. פון זיינע ארימע, און אומעט פערזונקענע הייזלעך, וויינט אראפ דער טרויער פון פערגעהן, דאס ליד פון צערפאל, דער שטילער פערוויער פון פערשווינדענדע טעג.

דער קינסטלער האט אין זיין אופן מאלען עפעס דיסקרעטעס, איינגעהאלטענעס, ווי ליכט געדעמפט דורך שטארען פון פענסטער. ווי מוזיק שטיל און פערהוילען, ווי געהערט פון דער ווייטענס.

זיין עלעמענט איז די פארב; דאס שפיל פון ליכט אין טויזענטער ניואנסען אויף נאטור און מענשען. די בעליכטונג וואס גיט צו די זאכען אזא אייגענטימליך אויסזעהן, ווי ער וואלט זייער נשמה פון דער פערהוילענקייט ארויסגעבראכט צום שיין פון טאג.

ביי איהם איז דער קאליר דאס, וואס ביים מוזיקער דער טאן, דער כישוף, וואס ווירקט אויף אונזער שטימונג און דארף נישט ערשט פערשטאנען צו ווערען.

בעזונדערס שטארק ווירקט אויף אונז זיין גרין, נישט דאס גרין פון פריהלינג נאר דאס גרין פון מאך אויף די חורבות פון צעשפאלטענע ווענט, אויף די דעכער פון פערלאזענע שוהלען.

דער פארבארגענער אונטערטאן פון זיין שאפען איז טרויער, דער בעהאלטענער יידישער טרויער, וואס קוקט אראפ אפילו פון די קלויסטערס פון זיין פוילישען קאזשמיערזש ווי דער מאלער וואלט זיך נישט געקענט בעפרייען קיינמאל פון דעם אומעט וואס דער גלות האט אריינגעברענט אין זיין נשמה. פון זיינע בילדער רעדט צו אונז די אינטואיציע פון אנ'עכטען קינסטלער, די אויפריכטיגקייט פון וועה וואס זוכט א וועג צו דער וועלט ארויס.

זיינע שאפונגען זענען שטיקער לעבען, שטארקע בענקענישען וואס זאגען אונז מעהר, ווי מען קען מיט ווערטער אויסדריקען.

ג. ארטסקי.

שאראדען און רעטענישען

לעזונג פון נומער 85.
קיילען.

געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער:
1) מ. ראזענצווייג. ציגעל־גאס 59 — 2 שט. טואלעט־זייף; 2) א. קאפלאנסקי, אל. 1 מאי 21 — 1 פלאש קעלניש וואסער; 3) י. ושולטי, זאזאראטקא 10 — א שאכטעל פאפעטעריע.

לעזונג פון נומער 86.
1) צורט, 2) רור
3) רער, 4) טעא,
(א ר ר ט)

געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער:
1) ל. טענענבוים, פראנציסקאנער 8 — 2 טאפעל שאקאלאד; 2) ז. פעלצאוויטש, פיעטרקאווער 71 — 1 שט. טואלעט־זייף; 3) מ. רובינשטיין, גראנסקא 64 — א שאכטעל פאפעטעריע.

לעזונג פון נומער 87. 3
מלוכה — מלאכה.

געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער:
1) בארענטשוק, פאלורניאווא 21 — א שאכטעל פודער; 2) רייכמאן, גלובנא 55 — א פלאש קעלניש וואסער; 3) נ. וויירעמאן, אל. קאשטשושקי 3 — א שאכטעל קרעם.

Nr. 88.

איינס — א שטיי־פלאץ אין דער גאס צו עסען,
צוויי — פערקירצט א טעלעגראמע.
מ'האט געראט זיין נאמען שוין פערגעסען
און — ער בלייבט אויף לאנג ביי אונז מסתמא.

שאראדען־ווינקעל
קופאן נומער 88

פרעמיעס:
1) 2 שט. טואלעט־זייף; 2) א פלאש קעלניש וואסער; 3) א שאכטעל פאפעטעריע.

Nr. 89.

אכט ברידערלעך די ווייסע
זיי דערציילען אונז א מעשה,
מיט א ליכטיג־שטילען קול
פון דעם העלדישען אמאל,
פון א טיפען, טיפען ווי —
זאגט אונז, ווער זשע זענען זיי?

שאראדען־ווינקעל
קופאן נומער 89

פרעמיעס:
1) 2 טאפעל שאקאלאד, 2) 1 שט. טואלעט־זייף; 3) א שאכטעל פאפעטעריע.

Nr. 90.

אלף — איז א קלאנג פון גלאק,
בית — אנ'אות פון אלפאבעט,
האט די טעג ירושלים
אט דערוועגען שטארק גערעדט...

שאראדען־ווינקעל
קופאן נומער 90

פרעמיעס:
1) א שאכטעל פודער, 2) 1 פלאש קעלניש וואסער, 3) א שאכטעל קרעם.

בעמערקונג: די קופאנען מיט די געלעזטע שאראדען, בעט מען אבצוגעבען אין קאנטאר אדער שיקען מיט אנגעגעבענע נעמען און אדרעסען פון אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט" ביז מיטוואך איינשליסליך.

די נעמען פון די זוכה בגורל וועלען אין קומענדיגען פרייטאג־נומער פערעפענטליכט ווערען.

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.

אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג
און יו"ט 12 בייטאג לעצט. סעאנס 10 אוו.
צום ערשטן סעאנס – זענען די
פרייזן פערקלענערט.

היינט און פאלג. טעג! גרויסער יום-טוב-פראגראם! היינט און פאלג. טעג!

איז גרויסן פילם, אונטער'ן נאמען:

EMIL JANNINGS „די גאס פון זינד"

איז די איבריגע הויפט-ראלעז:

TAY WRAY i OLGA BAKŁANOWA

זאל אייראפעיסקי
17 זגערזשער 17

בילעטען צום פרייז פון 1 ביז 2 זל. צו בעקו-
מען פרייטאג פון 5 אוו. און שבת פון 10 פריה
ביי דער קאסע פון זאל אייראפעיסקי.
דער זאל איז גוט געהייצט. ארדנונג גוט כורם

פרייטאג דעם 27-טען, שבת דעם 28-טען און זונטאג דעם 29-טען דעצעמבער צום 1 מאל אין לאדז דער שלאגער פון די אמעריקאנער ביהנעס

פרעמיערע! די דארפישע חתונה

מיט געזאנג און טענץ
פון י. כאבריין
אינסצעניזירט פון א.ק.

שבת, דעם 28-טען דעצעמבער, 3.45 נאכמיטאג צום 3-טען מאל
די זעהר שטארק אויסגענומענע פיעסע אין 4 אקטען פון ש. ט.

פרוי, מענש און טייוועל

מאנטאג, דעם 30-טען דעצעמבער, 9 אין אווענד צו ביליגע פרייזן
פון 75 גר. ביז 1.50 זל. צום לעצטן מאל 3 שעה לאכען אהן אויפהער

די היינטיגע מיידלעך אדער „די כלה פון 3 חתנים"

עס נעהמען אנטייל די ליבלינגען פון לאדזשער פובליקום: הארי אריעל און א. קאלינסקי צוזאמען מיט ב. קראוזע, ד. רובין, ר. אריעל, ז. פא-
צאנאווסקי, א גליקסמאן, מ. א. הערצבערג, ד. מארקאוו א. ב. סופלאר: הערצבערג, רעזשי: קאלינסקי. ביהנע-לייטער: פאצאנאווסקי ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון פ. צעדראוויסקי
בעמערקונג: פרייקארטען – נישט גילטיג.

Kino MIMOZA
ul. Kilińskiego 178.

היינט און פאלגענדע טעג!

„דעם צאר'ס אדיוטאנט"

אין דער הויפט-ראלע:

IWAN MOZŻUCHIN, CARMEN BONI

צו דעם בילד איז אנגאזשירט א גרויסער רוסישער
כאר, וואס וועט אויספיהרען א רייה רוסישע לידער.

פערשטארקטער ארקעסטער. פערשטארקטער ארקעסטער.

דער זאל איז גוט בעהייצט.

פעלץ-ווארען

קען מען קויפען אמביליגסטען און
אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען
נאר ביי דער לאנגיעהריגער פירמע

L. B. FEFER, Wschodnia 42 Tel. 178-04

בעמערקונג: די קירזשנער-ווערקשטעל געפינט זיך אויפ'ן ארט.
די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך און ריין.

טאפעציר-אנשטאלט און מעבעל-מאגאזין פון
Stanisław Gabała

לאדז, קאראלא 1 און פיעטריקאווער 108 אין הויף
בעזיצט אויף לאגער קאמפלעטע אהנ־ןצמערן שלאף- און
עס-צימער, קאבינעטען, סאלאניקעס און אנצעלנע מעבעל.
גרויסער אויסוואהל פון אטאמאנעס, קאוטשעס, שעזלאנגען או
קלוב-מעבעל. צוגענגליכע פרייזען. איך גיב אויך אויף ראטעס

ווייכטיג פאר אינדוסטריעלער און סוחרים!

BIURO-PRAWNICZO-WINDYKACYJNE
„JUSTICE"
w Łodzi, przy ul. Piotrkowskiej 62

ערלעדיגט פינקטליך און געוויסענהאפט זעמטליכע
קלאגן, זאבעזפיעטשעניעס, נאדזאר'ען
מאנדאטע, אופאדלאשטשען אויף גאנץ פוילען,
ספעציעלע פערבינדונג מיט דאנציג, גאליציען און
פאמערן. גיטעס ווערען אויך געשריבען און אלע אנ-
זשענדען סקארבאווע, סאנדאווע, אפעלאציעס
א. א. וו. היפאטעק-אקטען, אינטערצוזיעס און שותפות-
אקטען ווערען ערלעדיגט דורך פאכמענישע קרעפטען.
יורידישע עצות אומזיסט.
בעמ.: פראטעסטען ווערען אינקאסירט אויף אייגענע קאסטן

מיט אכטונג
רעכטס-קאנסולטאנטען-ביורא
„JUSTICE"
פיעטריקאווער 62.

דער זאל פון
„קאלאסעאום"
53 זאכאדניא 53

איז צו פערמיטען אויף פערשידענע פער-
ווייליגונגען, מיטינגען און באנקעטען.
אויך אויפ'ן סילוועסטער. געניוירעס צו ער-
פאהרען אין דער צוקערניע „ASTORIA"
פיעטריקאווער 27.
334

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט-
וועגערישע קראנקהייטען
און מענער-שוואכע.
נאווראט 2 טעל. 79-89
נעמט אן ביז 10 פריה און
פון 4—8 אוונד. פאר פרויען
ספעציעל פון 4—5 נאכמיט.
פאר אונבעמיטעלטע
לעטשניצע-פרייזען.

בעקאנטמאכונג

איך מאך בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז בא
מיר בעקומט מען א גרויסען אויסוואהל פון
פערשידענע קליידער
אויף חתונות, בעלער, חופה-
קליידער און וועלאנען אויף
נייעסטע פאסאנען! קומט און איבערצייגט אייך.

אפנוץ

מיט אכטונג פאסטאוועלסקא
ציגעל-גאס 59, פראנט, 1 שטאק

טראנספארט- און האנדעלס-געזעלשאפט

KALECKI i S-ka
85 ŁÓDŹ, KILIŃSKIEGO 85
TEL. 111-09 i 223-47

עמפפעהלט דער געעהרטער קונדשאפט איהרע
טרוקענע און ליכטיגע לאגערן
צום אויפבעוואהרען און מאגאזינירען פון אלטארט סחורות

מה שהיה הוא שיהיה,
ומה שנעשה הוא שנעשה!

זא זאלסטו ווייטער קומען צו לויפען אין בעוו.
רעכטסקאנסולטענטז-ביורא צו ה'
מאנעלא, פיעטריקאווער 17
(זאכאדניא 52) טעל. 79-148

וואו עס ווערט ערלעדיגט און געשריבען
אלערליי ביטעס: ציווילע, קארנע,
האנדלאווע, אפעלאציעס, ארווא-
לאניעס, קלאוזולעס, זאבעזפיע-
טשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען,
וועגען דירות אין אורושאנד ראזיעמטשי, ווי
אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

מיט אכטונג
מאנעלא, רעכטסקאנסולענט
פעטריקאווער 17.

Dr. med. J. Szmerłowski
פרויען- קראנקהייט
17 פיעטרקאווער 17
נעהמט אן פון 4—7 נאכמיטאג

Dr. med. H. GUTSZTADT
ספעציאל-ארצט פאר אקושעריע-און פרויען-קראנקה.
23 צעגעלניאנא 23
Zachodnia 62, tel. 129-52
נעמט-אן פון 4—7 אוו., אין לעטשניצע „סאניטאס"
(צעגעלניאנא 29) פון 6—8 אווענד.

PORADNIA
WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
נאווראטקע 1.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער
הייל-קאבינעט קאסמעטיק.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
חיזוק 3 א.

Dr. Z. Rakowski
[illegible]
קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-81
[illegible]
[illegible]

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
פעטריקאווער 10, טעל. 131-86
נעמט אן פון 8—$9\frac{1}{2}$ פריה אונפון $3\frac{1}{2}$—$4\frac{1}{2}$ נאכמ.

עלטערן!

אין טאג און נאכמיטאג חדר-שולע הערען אנגענומען

קינדער, וואס לערנען אין פאלשעכנע שולען צו
לערנען חומש, רש"י, תנ"ך, משניות, גמרא, הומ-
פטריע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע
בריות זעלבסט צוזאמענשטעלען. מ'הערען אויך אנגע-
נומען אנפענגער וואו מ'וועט אינפערמירען פון 5 חדשים
אויסגעלערנט גרינדליך דאווענען. א שטרענג-רעליגיעזע
ערציהונג! צוגענגליכע פרייזען.
איינשרייבען טעגליך 4 ביז 7 אווענד.

יחיאל דוד ראזענפעלד
פלאץ וואלנאשטשי (גייע שטאט) 6
קהער אפיצינע, רעכטס, 2. שט.

כ'קויף

און צאהל די בעסטע פרייזען
פאר גאלד, זילבער, ברי-
ליאנטען, דיאמאנטען, פערל

חי אויך לאמבארד-קוויטעס. פלאץ וואלנאשטשי 10
(נייער מארק), 1-טער שטאק, פראנט, קאפעליוש. 640

כירורגישע קליניק
„Sanato"
אגראדאווא 10, טעל. 113-57

עס ארדינירען פאלגענדע ד"רים:
ד"ר מעד. שארלאטא אייגערטאוויטש
ד"ר מעד. רייטלער-קוריאנסקא
ד"ר מעד. מיכאל קאנטאר
ד"ר מעד. יוליוש באום
ד"ר מעד. וואלף אייכנער
I און II קלאס.
9246

לעטשניצע פון דאקטוירים
ספעציאליסטען
פון פרצעליד-דענטיסטישער קאבינעט
ציערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי [illegible]	10—11 2—5, 6—7
ד"ר ראשאנער [illegible]	10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין- [illegible] פאלאק	1—2, 7—8
ד"ר יאסמאן [illegible]	12—2
ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען	10-12 5-6
ד"ר [illegible]	$1-1\frac{1}{2}$ 6-8
ד"ר קאנטאר [illegible]	$4\frac{1}{2}-5\frac{1}{2}$ 1—2
ד"ר ווייגבערג [illegible]	12—1, $6\frac{1}{2}$—$7\frac{1}{2}$
ד"ר סמאלסל רענטגען	12—2, 4—6
א. גראדשטיין [illegible] צאהן-ארצט	5—7
ג. ראזעס צאהן-ארצט	5—8

[illegible]
[illegible]
א רענטגען-אינסטיטוט
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (שטארדשטין) פון 4—5 נאכמ.
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג
חוץ אין דער שטאט.
ארצט.-קאסמעטיש. גאבינעט
פרל. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אווענד

א טראגעדיע

(ערינערונגען פון א דאקטער)

פון ד"ר שלמה גארפינקעל

מיינער א קאלעגע א דאקטאר האט מיר דערצעהלט:

עטראפען האט עס צוריק מיט א פאר יאהר: איינמאל ביינאכט האב איך מיך א בעראשט אויפגעכאפט פון טיפען שלאף, אונטער דער ווירקונג פון שטארקע קלעפ, וואס מען האט פון דרויסען דערלאנגט אין פענסטער־לאדען פון מיין שלאפצימער.

— שנעל, דאקטאר, מיין פרוי איז געפעהרליך קראנק, — האט א אפגעהעצטע מענער־שטימע גערופען.

איך האב מיך אויף גיך אנגעטון און ארויסקומענדיג געפרעגט דעם מאן וואס איז מיך געקומען רופען, וועגען וואס עס האנדעלט זיך, כדי צו וויסען וועלכע אינסטרומענטען מיטצונעהמען.

— מיין פרוי געהט שוין דריי טעג צו קינד, און קען דאס קינד נישט געבוירען. די באבע (קיין אקושערקע איז נישט געווען) האט לכתחילה געמיינט, אז ס'איז נישטא קיין סכנה. אז דאס איז נאר א שווער־האבען. אבער איינזעהענדיג, אז היינט איז שוין דער דריטער טאג אהן רעזולטאט, און מיין פרוי ווערט אלץ שוואכער, האט זי מיך געשיקט אייך רופען.

איך האב גענומען די נויטיגע אינסטרומענטען און אריינשטייגענדיג אין דעם וואגען, מיט וועלכען מען איז געקומען נאך מיר, זענען מיר אפגעפאהרען. די נאכט איז געווען א שרעקליך קאלטע: א פראסטיגער ווינט האט געשניטען ווי מיט מעסערן אונזערע פנימער, נישט אכטענדיג, וואס איך בין געווען גוט געקליידעט האב איך געציטערט ווי אין א קדחת; ווען נישט יענער האט מען געהערט דאס וויינען, טרויעריגע פייפען פון הינט; נישט ווילענדיג האט זיך א פארגעפיהל פון א נאהענטען אומגליק אריינגעגבעט אין מיין הארצען. נאך א רייזע פון צוויי שעה, וועלכע האט מיר אויסגעוויזען צו זיין אן אומענדליכקייט, זענען מיר אנגעקומען צום בעשטימטען פלאץ. אריינקומענדיג אין הויז האב איך אין אן־ענגען, קנאפ בעלויכטענעם צימער געטראפען ליגען א פרוי פון א יאהר דרייסיג, א בלייכע, מיט א פערשפיצט פנים, וואס האט עדות געזאגט וועגען דער געפעהרליכקייט פון איהר געזונד־צושטאנד. כאטש דער מאמענט איז אפילו נישט געווען אזעלכער אויף זיך איינקוקען אין איהר אויסזעהן, האט מען דאך געקענט בעמערקען, פון דעם ערשטען בליק, אז זי איז געווען זעהר א שעהנע, נישט קוקענדיג דערויף וואס איהר שווערער צושטאנד האט ארויפגעלעגט זיין כאראקטעריסטישען שטעמפעל אויף איהר געזיכט. נאך דעם, ווי איך האב אפגעוואשען און דעזינפעקטירט די הענט האב איך אונטערזוכט די געווינערין און האב, צו מיין גרויס בעדויערען אויסגעפונען, אז זי איז צו שמאל ביינערדיג און דאס קינד, להיפך, צו אומנארמאל גרויס אז דער געבורט זאל קענען פארקומען אויפ'ן נאטירליכען וועג.

איך האב מיך באלד אריענטירט וועגען דער ערנסטקייט פון דער סיטואציע און האב איינגעזעהן, אז ס'איז אומבעדינגט נויטיג א בויך־אפעראציע (צעזארעא) אויף צו קענען ארויסנעהמען דאס קינד. דאס איז אבער געווען פערבינדען מיט אומגעהויערע כמעט אומבעקאנטע שוועריגקייטען. איך האב געמוזט האבען א געניטען קאלעגע, וואס זאל מיר העלפען דורכפיהרען די שווערע אפעראציע, וועלכע איז נאך מעהר פערשווערט געווארען און געהאט ווייניג שאנסען אויף ערפאלג צוליב די שלעכטע היגיענישע בעדינגונגען, אין וועלכע מען האט געדארפט אפערירען און איבערהויפט צוליב דעם שווערען צושטאנד, אין וועלכען ס'האט זיך געפונען די פאציענטין, ביי וועמען דער פולס האט געקלאפט זעהר שוואך און שנעל; דער נאהענטסטער אבער, אפילו צום נאהענטסטען דאקטאר איז געווען א מרחק פון א פופציג קילאמעטער: מען האט, אלזא, געדארפט פאר'ן איהם ברענגען; פערשטעהט איהר דאך ווען מען האט געדארפט ערווארטען זיין בייזיין (?).

איך האב ארויסגערופען דעם מאן אין אנדערע צימער, איהם מודיע געווען וועגען דער שלעכטער לאגע אין וועלכע זיין פרוי האט זיך געפונען און איהם געהייסען וואס שנעלער צו שיקען רופען דעם צווייטען דאקטאר, — אויב איהר האט וועמען — זאג איך צו איהם מיט א אומזיכערע שטימע — שיקט איהם, און איהר בלייבט דא. ער האט מיך אנגעקוקט מיט דערשראקענע פארשטענדיגע בליקען, ווי ער וואלט געוואלט ארויסבעקומען פון מיר דאס נישט דערזאגטע. ער האט נאר נישט געענטפערט און איז ארויס אין דרויסען. פון יענער זייט האט מען געהערט וויינען, אינזיך פערשטיקטע שלוכצען.

ביז דער שליח האט איבערגעשפאנט דעם שפאן און האט געדויערט א קורצע שעה, ווייל ער האט נישט געהאט פון פאראויס צוגעגרייט די פערד. ענדליך איז ער אפגעפאהרען, דערווייל האט זיך דער צושטאנד פון דער געווינערין פערערגערט פון מינוט צו מינוט: איך האב אפטמאל, אויסבעהאלטען זיך איבערגעהויבען פון מיין בענקעל, און נערוועז ארומגעשפאנט איבער דעם צימער.

אין איינע פון אזעלכע מיינע ארומשפאצירונגען האב איך דערהערט ווי די פרוי רופט מיך מיט א שוואכער שטימע: דאקטאר, דאקטאר, איך בין צוגעגאנגען צו איהר. — נעהנטער האט זי זיך געבעטען: איך האב מיך אוועקגעזעצט נעבען איהר, האב אנגעבויגען מיין קאפ צו איהר פנים אזוי, אז כ'האב געשפירט די קיהלקייט און ווארימקייט פון איהר אטעם, האב גענומען איינע פון איהרע הענט צווישען מיינע און האב זי צערטליך געגלעט, זייט רוהיג, סעניארא, איך פערזיכער אייך אז ס'איז נישט פערהאן קיין געפאהר, — האב איך זי געפרובט טרייסטען, אבער מיין ציטערדיגע שטימע האט מיך פערראטען.

— ליבער דאקטאר, — ענטפערט זי מיר, — גוטער מענש, אייער איידעל הארץ דיקטירט אייך, איהר זאל מיך נארען מיט פאלשע הבטחות; איהר זאלט אין מיר אריינפלאנצען דעם באלזאם פון טרייסט פון האפנונג; איך דאנק אייך דערפאר. אבער אלעס איז אומזיסט: איך פיהל אז מיינע כוחות פערלאזען מיך, איך פיהל אז... אז... איך שטארב, ווערט נישט איבערגעראשט — האט זי פארטגעזעצט מיט גרויסע אנגעשטרענגטקייט, זעהענדיג מיך א צוטומעלטען, — אזוי וויל דער שיקזאל און איך מוז מיך אונטערווארפען אונטער דעם אונפערמיידליכען. איין זאך וויל איך, דאקטאר, פון אייך בעטען: — איהר זאלט מיר צוזאגען איהר זאלט מיר שווערען, אז איהר וועט אלעס מעגליכעס טון, צו רעטען מיין קינד; קימערט אייך נישט וועגען מיר: איהר זאלט נישט וואגען, — האט זי אויסגעשריגען מיט אלע איהרע כוחות — אנצונעהמען וועלכע ס'איז נישט מיטלען אויף מיר צו ראטעווען און וואס קען שאדען מיין אינציג, ארים אומגליקליך קינד, וועלכעס, אויב איך וועל נישט האבען די זכיה דעם צו קענען זיין א מוטער שפעטער בין איך אבער א מוטער יעצט און כ'האב עס אזוי ליב! אזוי ליב!..

— א שמייכעל פון גליק, וואס האט אויסגעוויזען צו זיין די ביטערסטע איראניע פונ'ם שיקזאל, האט זיך אין יענעם מאמענט אויסגעגאסען אויף די ווינקלען פון איהרע דינע, בלוטלאזע ליפען, און מיר שיינט, אז דער פענזעל פון דעם גרעסטען מאלער וואלט נישט אימשטאנד געווען ארויסצוברענגען אויף לייווענט אזא עהרליך בילד פון א „מאטער דאלאראזא".

— איז, דאקטאר, דאס קינד לעבט אין מיר?— פרעגט זי פלוצלינג מיט אנגסט; איך האב איהר מיט א שאקעל מיט'ן קאפ געענטפערט אז יא; א מאדנע שפירונג, ווי א ווארגעניש האט געדריקט מיין האלז, און כ'האב נישט געקענט רעדען. נאך א קורצע פויזע פון שווייגען, וועלכע זי האט אויסגענוצט צו מאכען איינע האסטיגע אטעם־צוגען, ווייל דאס אטעמען איז איהר געווארען שווער, רופט זי זיך ווידער אן: איך בעשווער אייך אין נאמען פון אייער מוטער, (אויב זי לעבט נאך, אדער אין נאמען פון איהר אנדענק, וואס דארף אייך געוויס זיין טייער, אויב זי געפינט זיך שוין אויפ'ן עולם האמת, — אז איהר זאלט נישט פערלירען קיין צייט און ארויסבעקומען פון מיר לעבעדיג מיין קינד; אפערירט מיך, שניידט מיר אויף דעם בויך. ווארט נישט אויף קיינעם; טראכט נישט וועגען מיר.

טאפענדיג איהר דעם פולס און בעמערקענדיג, אז ער קלאפט זעהר שוואך, האב איך איהר געמאכט איינע אייניגע איינשפריצונגען. אזוי אנ'אומזיניגער, נישט געבענדיג זיך קיין קלאהרען חשבון וואס איך טו, בין איך ארויסגעלאפען פון צימער אויפצוכען דעם מאן. איך האב איהם געפונען אין איינע פון די צימערען שלאפענדיג אויף א טיש; דער ארמער, פערמאטערט זיכער פון דריי נעכט נישט שלאפען, האט מעהר נישט געקענט אויסהאלטען און האט איינגעדרעמעלט.

— קומט! — גיב איך איהם א שלעפ ביים רעקעל, — פארוואס שלאפט איהר? קומט!

אויף טויט א דערשראקענער האט ער זיך אויפגעכאפט, זיך אויסגעריבען די אויגען און זיך ארומגעקוקט אין אלע זייטען.

— קומט, זאג איך אייך! — האב איך אויסגעשריגען. און איהם אריינגעשלעפט אין צימער פון דער געווינערין; יעצט זי האט איהם דערזעהן האט זי מיט א קוים־בעמערקבארער האנד־בעוועגונג איהם צוגערופען, ער זאל צוקומען נעהנטער צו איהר און מיט א שטימע, וואס האט מעהר אויסגעוויזען צו זיין אנ'עכא וואס קומט פון יענער וועלט, איידער א קול פון א לעבעדיגען מענשען, האט זי זיך צו איהם געווענדעט: שטארק דיך מיין מאן... איך גיי... איך געה... בעשווער דעם דאקטאר... א לעבעדיג קינד... אונזער קינד... די פרוכט פון אונזער ל... דאס איז מיין ירושה... כ'לאז עס דיר איבער... לאז טון דעם דאקטאר... א שבועה... מיין וואונש... דער הייסעסטער א... א... לעבעדיג קינד... אויב א מיידעל רופט עס... נאך מך... אך... ארי... אריע... מיין... עס האט איהר פערפעהלט אטעם. דער מאן האט זיך בעגאסען מיט טרעהרען, פערשטעהענדיג אז עס האלט שוין ביים סוף האב איך איהם אנגענומען ביי דער האנד, איהם ארויסגעפיהרט פון צימער און פערשלאסען די טיר הינטער זיך.

איך בין געווען אויסער זיך פון פערצווייפלונג, מיין מוח האט פיבערהאפט געארבייט: געדאנקען פערשידענע האבען זיך דורכגעטראגען אין קאפ: פלוצלינג האב איך אנגענומען א בעשלוס, א שרעקליכען בעשלוס. איך בין ארויסגעלאפען פון צימער, זיך אנגעשלאגען אין דעם מאן און ווייטער געלאפען; כ'האב איינגעוואכט די „באבע" וועלכע איז די גאנצע צייט געזעסען אין קיך. מורא האבענדיג, ווייזט אויס פאר מיינע פארווארפען, כ'האב זי אויפגעפאדערט צו געהן מיט מיר, זי צוגעבראכט ביז צו דער טיר פונ'ם צימער, וואו עס איז געלעגען די שטארבענדע, און אנגעזאגט איהר זי זאל ווארטען, ביז איך וועל איהר ארויסגעבען דאס קינד, מיט וועלכען זי זאל זיך תיכף בעשעפטיגען: זי זאל עס אויפמונטערען א.א.ו.

איך בין צוריק אריין אין צימער און ווידער אמאל פערשלאסען די טיר הינטער זיך. די אומגליקליכע קימפעטארין איז שוין געווען אין גסיסה־צושטאנד: איך האב גענומען מיין אפעראציע־מעסער און בין געווען גרייט. אין א פאר מינוט ארום איז זי געשטארבען. איך האב מיך א ווארף געטון צו איהר. בליץ־שנעל געעפענט איהר בויך און ארויסגעשלעפט דאס קינד, מיט שוואכע סמנים פון לעבען; איך האב עס איבערגעגעבען דער „באבע" און בעדעקט מיט שווייס און בעגאסען מיט דעם בלוט פון דער אומגליקליכער מוטער האב איך מיך אומגעקעהרט און צוריק פערנייט איהר בויך.

פון דעמאלט אן — האט מיין פריינד, דער דאקטאר ר. פערענדיגט זיין ערצעהלונג — פלאגט מיך מיין געוויסען. האב איך נישט אומגליקליך געמאכט א נפש, אנ'ארים, אומשולדיג קינד, ווען איך האב עס ארויסגעבראכט אויף דער ליכטיגער וועלט, וועלכע וועט זיכער זיין פאר איהר (עס איז געווען א מיידעל) אהן איהר געטליך־הערליכער מוטער, דער פינסטערסטער יאמער־טאל? —

—:א:—

א מערדער־משפחה *)

א שוידערליך בלעטל געשיכטע פון מיטעלאלטער

דער בעריהמטער פראנצויזישער עסייאיסט כען טיקטאר (געלעבט פון יאהר 1825 ביז 1881) שרייבט וועגען צעזאר באררזשיא, יענעם אין דער געשיכטע וואלט, ווי אין די ביבליאטעקען, עקזיסטירט אנ'אפטיילונג פון גהינום וואלט דארטען דער הערצאג וואלענטינוא (צעזאר) פערנומען א בעזונדערען ארט, ער איז געווען ווי ספעציעל געבוירען, צוגעפאסט און ארגאניזירט פאר שלעכטס, איהם איז פרעמד געווען יעדער געפיהל פאר מענשליכער זיטליכקייט. איהם זענען פרעמד געווען ספקות און מירקייט. ער איז געווען ווי אנ'אינדישער טיגער אין זיינע דזשונגלים: אנגאנצען איבערפולט מיט'ן אינסטינקט פון פערניכטונג, ער האט זיך געקאנט פערשטעקען אין א בעהעלטעניש, קריכען אויף אלע פיר, א שפרונג טון מיט א זעלטענער גראציע און זיך ווארפען אויף זיין קרבן אהן שום רחמנות אדער בושה. בעגייסטערט און אויפריכטיג איז ער געווען ביים אפרוימען געגנערס פון וועג. קיין שום געצוואונגענקייט, קיין טעאטראלישקייט איז נישט געווען ביים בעגעהן די שרעקליכע פערברעכענס.

איינמאל נאך אנ'אווענד־ברויט האט זיך איהם געוואלט א שטיף טון ער האט בעפוילען מען זאל איהם ברענגען זעקס צום טויט־פערמשפטע. ער האט זיי ארויסגעטריבען אויפ'ן פלאץ פון הייליגען פעטער זיך געזעצט אויף א פערד אין א יעגער־קאסטיום און זיי אלעמען דערהרגעט מיט פיילען און בויגען.

צעזאר באררזשיא האט נישט געליטען פון קיין משוגעת'ן, נישט פון קיין קאפ־פערדרעהענישען צוליב אומבעגרענצטער מאכט: ער איז תמיד געווען ביים קלאהרען ניכטערען שכל, ער האט נישט געליטען פון קיין שום קרענק. ער איז געווען דער קאלטער אויסגערעכענטער באנדיט, וואס האט געשטרעבט צו מאכען א רייכקייט, ער איז געווען פריי פון געוויסען, פון פלאגענישען, פון יעדער זיטליכקייט.

האט ער דערפיהלט, אז זיין עלטערער ברודער בעקומט מעהר רעכט, פון איהם, צוליב דעם, וואס ער איז דער בכור, האט ער איהם אהן שום צערעמאניעס אפגערוימט פון וועג: איהם געלאזט דערהרגענען און אריינווארפען אין טייך טיבער. אין דער זעלביגער נאכט איז צעזאר אפגעפאהרען קיין נעאפאל, וואוהין דער פויפסט האט איהם געשיקט אלס פערשטעהער ביי דער קרוינונג פון קעניג פיליפ.

אין א געוויסער צייט ארום האט ער ביים טיש פונ'ם קארדינאל יאהאן פערסמט זיין קוזען, נאכדעם האט זיך איהם פערוואלט מאכען זיין שוועסטער לוקרעציא פאר דער פעראראר הערצאגין. זי איז שוין געווען צום דריטען מאל פערהייראט. איהר מאן איז געווען דאן אלפאנסא פון אראגאניען. א שטילער און בעשיידענער יונגלינג. דער דערשראקענער אלפאנסא איז אנטלאפען צו זיין מוטער קיין נעאפאל, מיט פערשידענע הניפות און קונצען האט איהם צעזאר פערנארט צוריק קיין רוים. אין דריי טעג ארום האט ער פינף א זייגער בעגעגען איהם אריינגעשטאכען א קינזשאל. א פערבלוטיגטער איז דער פרינץ אריינגעלאפען צום פויפסט און איהם דערצעהלט, ווער עס האט איהם פערוואונדעט. לוקרעציא האט פויפסט טאכטער און דעם פרינצ'ס פרוי האבען זיך אין דער צייט געפונען ביים פויפסט אין צימער. זי איז געפאלען אין חלשות.

דער פויפסט אלעקסאנדער האט אבער רוהיג געזאגט: „דאס וואס עס האט זיך נישט איינגעגעבען צו מיטאג וועט פאבירען צום אווענדברויט".

אין א צייט ארום, ווען צעזאר איז אריינגעקומען אין צימער, האט ער געפונען, אז דער פרינץ האט זיך איינגעהיילט פון זיינע וואונדען, ער האט בעפוילען, זיין שוועסטער, דעם פרינצ'ס פרוי, ארויסצוגעהן. נאכדעם האט ער מיט זיין מיטהעלפער מיקעלעטא דערשטיקט דעם פרינץ.

א רוימישער אריסטאקראט האט איהם ניט געוואלט אפטרעטען זיין פרוי. האט ער בעפוילען איהם צו קעפען אינמיטען דער נאכט, אויפ'ן טערקישען אופן.

אין דער צייט פון קארנאוואל האט איהם א פערמאסקירטער מענש איינגערוימט עטליכע בעליידיגענדע עפיגראמען. ער האט איהם געלאזט ארעסטירען און אפשיקען אין כאוועליער טורמע. דארטען האט מען איהם אפגעהאקט א האנד, אפגעשניטען די צונג און צוגעבונדען צום קליינעם פינגער פון דער אפגעהאקטער האנד.

פאר'ן איבערזעצען אויף לאטייניש א פאמפלעט געגען דער פאמיליע באררזשיא, האט מען דעם ווענעציאנער לארענציא אריינגעשליידערט אין טייך, נישט רעכענענדיג זיך מיט די פראטעסטען פון דער ווענעציאנער רעפובליק.

אסטארע מאנפרעדי, דער סיניאר פון פאענצא האט זיך אפגעזאגט איהם אפצוגעבען זיין שטאט: נאך א זעקס־חדשימדיגער העלדישער פערטיידיגונג האט צעזאר איינגענומען די שטאט. אסטארע איז אינגאנצען אלט געווען זעכצעהן יאהר און איז געווען זעלטען שעהן. צעזאר האט איהם אפגעשיקט אין רים צוזאמען מיט אסטארע'ס א יונגערען ברודער. ער האט די קינדער א יאהר צייט אפגעהאלטען אין די טורמעס און נאכדעם האט מען זיי געפונען אין טיבער, ביידע זענען זיי געווען צוזאמענגעבונדען פאר די הענט און דערשטיקט.

זיינעם א הענקער, וועלכען ער האט בעשטימט פאר א פערוואלטער פון אנ'איינגענומענער פראווינץ האט ער אליין געלאזט צושניידען אויף שטיקער און ארויסגעשטעלט צוזאמען מיט'ן פערבלוטיגטען מעסער אויפ'ן שטאט־פלאץ. דערמיט האט ער זיך געוואלט איינקויפען ביי די אונטערטאנען וועלכע האבען יענעם שרעקליך פיינט געהאט צוליב זיינע אכזריותדיגע מעשים.

אין סיניגאליע האט ער פערנארט די געפעהרליכסטע ארמעי־פיהרערס: וויטעלי, ארסינא, ליווערעטא און גראווינא. דארטען האט מען זיי אלעמען דערשטיקט מיט איין און דעם זעלביגען שלייף, דער טייוולישער זאונגער דערביי איז געווען, וואס די אלע פיר ארמיי־פיהרערס האבען גוט געקאנט צעזארס צוואגען און האבען געוואוסט, וואס עס ריכטעט זיי. זיי זענען געווען זיינע גרעסטע שונאים און שוין נישט איינמאל געהאט זיך איבערצייגט אין זיין פאלשקייט, כיטרעקייט און פערברעכערישקייט, זיי האבען אפילו פאראויסגעפיהלט די קאטאסטראפע, דאך האבען זיי זיך געלאזט פון איהם אריינגארען און זענען געקומען קיין סיניגאליע. דארטען האט זיי צעזאר אויפגענומען מיט א ברייטען ברוך־הבא, וואו מען האט זיי תיכף אפגעשיקט אין הויף־קלויסטער, וואו מען האט זיי דערווארגען. אלעקסאנדער דער זעקסטער האט שטארק געלאכט איבער די פיר נאראנים פון סיניגאליע, ער האט געזאגט, אז דאס האט זיי גאט געשטראפט וואס זיי האבען געגלויבט צעזאר'ן. נאכדעם ווי זיי האבען זיך געהאט פערשוואוירען איהם קיינמאל נישט אנצוטרויען זיך.

דער פויבסט אלעקסאנדער דער זעקסטער און זיינע קינדער

איבעריגענס איז די צייט פון פויפסטענטום יאהרהונדערט בכלל געווען א טיראנישע פאר איטאליען מיט איהרע מושלים. די הערשער פון יענער צייט זענען געשטאנען אין אלע הינזיכטען א סך נידריגער פונ'ם בלוטדורשטיגען צעזאר באררזשיא. זיי זענען נישט געווען ווייניגער טיראניש פון איהם, הגם זיי האבען נישט פערמאגט זיין שכל, זיין דורכגעטריבענקייט און פערנעהם. אזוי האט דער הערשער פון באלאניע באנטיוואליא געלאזט אויסקוילענען אין משך פון איין נאכט די גאנצע פאמיליע פון זיין קעגנער, וואס איז בעשטאנען פון איבער צוויי הונדערט פערזאן. אליווערעטא, איינער פון די קרבנות, פון סיניגאליע, א פלימעניק פון דזשיאוואני פאגליאני, דעם הערשער פון פערמא, האט איינגעלאדען צו זיך זיין פעטער מיט די אנגעזעהענסטע בירגער פון לאנד אויף א מאלצייט, אין רעכטען מיטען פון דער הוליאנקע האט ער געלאזט אויסקוילענען אלע געסט און פערכאפט די שטאט. וואס איז פערשווירערט געווארען דורך דער דאזיגער שרעקליכער טאט.

צעזאר באררזשיא איז זיי אלעמען אריבערגעשטיגען. זיי זענען געווען טיראנען פון צווייטען סארט. ער איז אבער געווען דער אמת'ער באנדיט וואס האט זיך פאר קיין זאך נישט אפגעשטעלט.

צוזאמען מיט זיין פאטער דעם פויפסט אלעקסאנדער דעם זעקסטען האט ער אויסגעטרונקען דעם סם, וואס איז געווען צוגעגרייט פאר פינף קארדינאלען און וואס איז על פי טעות זיי דערלאנגט געווארען. אלעקסאנדער דער זעקסטער איז תיכף געשטארבען, צעזאר האט זיך ארויסגעדרעהט פון די לאפעס פון טויט. צו זיין ממשלה איז געקומען א סוף. ער האט אבער נישט פערלוירען זיין ווירדע. ער האט פערפעסטיגט דעם וואטיקאן געגען דער שטאט רים. ער האט געפיהרט פערהאנדלונגען מיטן קאנקלאוו, מיט א קינזשאל ביים האלז האט ער געצוואונגען דעם קאביר־קארדינאל איהם ארויסצוגעבען אלע אוצרות פון זיין פאטער. דעם נייעם פויפסט האט ער אליין געשטעלט בעדינגונגען, לויט וועלכע ער זאגט זיך אפ פון דער הערשאפט און פערלאזט רוים. פון רים איז ער ארויסגעפאהרען מיט'ן גרעסטען פאראד. ער איז געלעגען אויף זעסעל בעדעקט מיט א פורפור־מאנטיע. דעם זעסעל האבען געטראגען צוועלף אלעבארדיסטען. צוויי פאושען האבען געפיהרט זיינע פערד בעדעקט מיט טרויער. ארום זענען געריטען מיט בלויזע שווערדען זיינע געטרייע רייטער וואס זענען דורכגעגאנגען די רייהען פון אלע בירגער־קריגען אין איטאליען.

פון יענער צייט איז ער שוין מעהר נישט געווען דאס, וואס פריהער דאס גליק אבער האט איהם אויך שפעטער נישט פערלאזען. דער שפאנישער קעניג האט איהם געהאט פערשפארט אין פעסטונג, ער איז אבער פון דארטען אנטלאפען אויף א שטריק וואס איז געווען אריבערגעווארפען דורך א פענסטער איבער א תהום.

זיבען יאהר צייט האט מען פון איהם נישט געהערט ביז ער האט זיך העלדיש געשלאגען ביי די בעלאגערטע טירען פון וויאנא צוזאמען מיט זיין פרוי'ס ברודער דעם קעניג פון נאווארא. דארטען איז ער דערהרגעט געווארען דורך א קלאפ פון א שפיז און אזוי איז דער דאזיגער באנדיט געשטארבען, ווי א סאלדאט אין העלדישען שלאכט. ער זאל זיין אינגאנצען אלט געווען 31 יאהר.

מ. ק—י.

*) זעה „נייער פאלקסבלאט" נומער 295.

הומאר — דער קונדס — סאטירע
צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל
לכבוד חנוכה

אויך א האנדווערקעריי

בעאמטער:

ביי אייך פיהרט מען דא א האנדווערקעריי. האט איהר א צעד-ציינגיש און אייערע געזעלען האבען געזעלען-ציינגישען?

יוד:

איהר האט שלעכט געטראפען, מיינע קינדער שפילען אין טרענדער.

חנוכה-פאליטיק

אין דער פאליטיק מיידט מען אויס ניסים. נאר נעה זיי א תקיף אז עס געשעהן פארט ניסים, ווי למשל ביי אונז אין פוילען. נישטא קיין רעגירונג את עס רעגירט זיך פארט.

ניסים און ניסים, פון אלע זייטען ניסים. א נס אז מען האלט זיך נאך אויף די פיס; א נס, אז מען נעפינט נאך איס ביי היינטיגער צייט א פרעמיער; א נס, אז א סיים-מארשאלעק רעדט א הויך ווארט; א נס, אז מען עפענט א סיים-סעסיע; א נס, אז עס פערגלוסט זיך נאך צו זיין א דעפוטאט; א נס, אז מען שלאגט זיך נישט אין די גאסען; א נס אז איינער דעם אנדערען עסט נישט אויף לעבעדיגערהייד; א נס, אז עס האט נאך נישט אויסגעבראכען א נייע מלחמה; א נס וועט זיין, אז מען וועט נאך האבען א נייע רעגירונג; א נס אז פראנקרייך רעדט מיט דייטשלאנד; א נס, אז ענגלאנד קוקט נאך אויף אמעריקא; א נס אז עס האלט זיך א שלום צווישען פוילען און דייטשלאנד, און א נס, וואס מיר שרייבען נאך היינט חנוכה-פאליטיק.

ער האט פיינט אנטיקעז

גאסט (אין רעסטאראן, צו דער באלעבאסטע): דעם שטרודעל וואס איהר האט מיר געגעבען קאן איך גארנישט איינבייסען.

באלעבאסטע (בייז): יונגערמאן, דערצעהלט מיר נישט אזעלכע מעשיות. איך האב נאך געבאקען שטרודעל איידער איהר זענט געבוירען געווארען.

גאסט: — איך גלויב עס אייך, אבער פארוואס האט איהר מיר דוקא געגעבען יענעם שטרודעל?

אין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותם בלבד...

עס קאן זיך טרעפען —

א שרכן זאל אמאל זאגען אן אמת ווארט.
א מאן מיט א שלעכט פנים זאל האבען א גוטען צונג.
א גוטער מענש זאל האבען א שלעכט הארץ.
א פרוי זאל נישט ליב האבען קיין ציהרונג.
א שלעכט ווייב זאל נישט קענען שילטען.
א פילאזאף זאל טראגען געפרעסטע הויזען.
א מיידעל זאל זיך נישט פארבען.
א ראדיא זאל גוט שפילען.
א מענש זאל שטעהען הויך און פאלען נידריג.
אן אידעם זאל ליב האבען די שוויגער.
א קאנדידאט זאל האלטען ווארט.
א לאנגע ליבע זאל האבען א קורצען סוף.
א מענש מיט א שלעכט הארץ זאל געבען גוטע עצות.
א גוטער שרייבער זאל האבען שלעכטע געדאנקען.

עס דרעהט זיך אליין

חיינטיגען חנוכה פערשפארט מען צו קויפען דרעדלעך, ווייל דער קאפ דרעהט זיך שוין אליין...

עס דרעהט זיך
(חנוכה'דיגס)

אין כל חדש — אלעס דרייט זיך
אין די וועלטעלעך און וועלטען:
ווייטער ווינטער, ווייטער פריהרט מען,
ווייטער פרעסט, און ווידער קעלטען.

ווידער חנא, ווידער יום-טוב
איז אקארשט געווען אין פוילען —
ווידער האט די לארזער גמינע
ה יי ס געשחיגען ווענען קויהלען.

ווידער נסים, אבער נסים —
כאטש מען איז דאך אלע „גאלע",
ווידער גייט מען ליכטלעך בענשען:
— אוי, הנרות... ווי, הללו...

נארזור, באנקראט, אנ'אופאדלאשטש —
ס'איז שוין [illegible] דערווידער,
און די אלטע רעגולאציעס
האלט מען אינ'ם דרייען ווידער...

מילא, ביטער — לא עלינו —
צייטען שלעכטע נישט פערנייען,
אבער — כל זמן שהנשמה —
מוז מען, נעבעך, ווייטער דרייען..

אין כל ח־ש .. על הנסים..
חנוכה, און פרעסט... און קריזיס...
ס'העלפט נישט קיינעם אונזער שרייען...
ס'איז אזוי, ווייל אזוי איז עס...

יאקעל בן פלעקעל.

מעז מאטערט זיך

היריל לאקש פיהרט שוין א רייה מיט יאהרען א בעקעריי אויף איינע פון די בעהאוינסטע גאסען.

לעצטענס איז אויך מיט דער בעקעריי פונקס, ווי מיט אלע איבעריגע געשעפטען, געגאנגען זעהר נישט פוינגלריג. האט ער בעשלאסען אנצוהייבען צו האנדלען מיט לייוועגט.

איינמאל טרעפט איהם א בעקאנטער און בעמערקט אויף זיין פנים, אז ער איז ווייטער אויף צרות, פרעגט ער איהם, וואס איז די מעשה,

לעבט מען — מוטש די ראך לייזען פאר נעבעקס, שטארבט מען ווייטער, דארף מען האבען תכריכים.

ס'וואלט טאקע אזוי געווען, ווען מען וואלט געלעבט אדער געשטארבען.

דאס אומגליק איז אבער, וואס מען לעבט נישט און מ'שטארבט נישט נאר מען מוטשעט זיך.

שפאס פון פאמיליען-ווינקעל

נאטירליך

— וואס, עס איז אמת, אז איהר האט יענע וואך חתונה געהאט?
— יא.
— ווי אזוי ביזט געקומען צו דעם?
— דורך מיין ווייב.

רעכט

— אייער פרוי יהאט געכטען, אין א געשעפט־שאפט אייך אנגערופען אייזעל.
— יא. פון דעם טאג אן, ווען כ'האב מיט איהר חתונה געהאט, האט זי פולשטענדיג האט רעכט מיך אזוי צו רופען.

ער רעזיגנירט

דאקטאר: איהר מוזט פולשטענדיג ענדערן די געוואוינהייטען פון אייער לעבען, איהר מוזט מעסיגען דאס בענוצען זיך מיט „ווייב, וויין און געזאנג".

פאציענט: גוט, הער דאקטאר, דערווייל וועל איך פערזיכטען פון געזאנג.

א שרוי

— הערט אויס, יונגערמאן: אויב איהר וועט נעמען מיין יונגסטע טאכטער פון 30 יאהר, קריגט איהר 15 טויזענד דאלאר נדן; נעמט איהר די צווייטע נעמט איהר די דריטע פון 40 — גיב איך אייך שוין פון 35 יאהר, בעקומט איהר 20 טויזענד, און גאנצע 25 טויזענד דאלאר.

— און נאך א טאכטער, אזוי פון א 60 יאהר, האט איהר נישט?

א יתום

ער: איך האב מורא, אז מיינע עלטערן וועלען נישט איינשטימען אויף אונזער שדוך.
זי: פארוואס?
ער: ווייל איך בין א יתום.

חנוכה-געלד

פון קהלה:

די יודישע שולעס — — — — — — — — — געשטראכענע פאזיציעס אין בודזשעט;
דעם יודישען טעאטער — — — — — — — — די דאזארעס אלס אקטיארען;
דעם „אורט" — — — — — — — — — — — — א גוט · ווארט;
ארימע לייט אויף ווינטער — — — — — — — אויסזיכט אויף קויהלען;
לאדזער פאר-פעלקער — — — — — — — — א שטענדיג בית-דין אויף גט'ען;
דעם קהלה-ראט-פרעזעס — — — — — — — — א פערגרעסער-גלאז, מען זאל איהם אנזעהן;
דעם קהלה-פערוואלטונג-פרעזעס — — — — — — א לאקאל צו רעמאנטירען;
דער קהלה-אפאזיציע — — — — — — — — — — — — — הארצווייטאג;
פרנס רוס — — — — — — — — — — — — — א צוואג אויס'ן פרעזעס-בענקעל;
פרנס רומקאווסקי — — — — — — — — — — א פאר יתומים אהן סובסידיעס.

פון מאגיסטראט:

דער יודישער בעפעלקערונג — — — — — — — — — — — — — — — „אנ'עגלה".

ווען אן אייגענע פרוי איז אנגענעהם
(פראביש)

די פרוי פון דעם בעריהמטען פאעט אבי נאוואס, דעם ליבלינג פון דעם קאליף פון באגדאד, הארון אל ראשיד, האט נישט געהאט קיין גרויס צוטרוי צו דער געטריישאפט פון איהר מאן.

איינמאל האט זי איהם געוואלט אויספרובען.

זי האט זיך אויסגעפוצט, ארויסשטעלענדיג פון הינטער איהר געריכטען שלייער נישט מעהר ווי א ייסע, רינגע האנר מיט דימענטענע רינגעלעך אויף די פינגער, ווי עס טוען אין אריענט די אויסגעלאסענע פרויען. ווען די נאכט איז צוגעפאלען איז זי ארויס פון הויז צו געהן בעגעגענען אבי נאוואס.

זי האט איהם בעגעגענט, אבו נאוואס איז גלייך צוגעצויגען געווארען פון איהר רייצענדיג-ווינגענדיגען גאנג, פון דער בלענדענדיג-ווייסער האנד, און איהר אנגעבאטען צו געהן מיט איהם. זי האט זיך נישט אפגעזאגט. ער האט זי אוועקגעפיהרט צו זיך, און זיין „מעסרוא" (א מין ביישטיבעל, וואס איז געוועהנליך צוגעבויט צו א גרויס הויז).

די פרוי האט נישט ארונטערגענומען דעם שלייער. דאך האט אבו נאוואס מיט'ן פייער פון זיין פאעטיש הארץ געזוכט צו געווינען די ליבע פון דער פרעמדער, וואס אללאה אליין האט איהם אפשר צוגעשיקט אויף זיין וועג.

אין א שעה ארום האט די פרוי אויפגעהויבען דעם שלייער און גענומען שרייען:

— אזוי, הייסט עס, ביסט דו מיר געטריי! פערראטסט מיך מיט יעדער צופעליגער פרוי, וואס דו טרעפסט אין א פינסטער געסל! שעהם זיך, ווער רויט פון שאנד פאר דיינע שיינע מעשים!...

אבער אבי נאוואס, אנ'אמתער פאעט, האט בשעת-מעשה נאר געטראכט פון עפעס אנדערש, און ער האט עס טאקע באלד ארויסגעזאגט אין דער הויך:

— ווי זיס און צויבערדיג דו ביסט, ווען איך נעם דיך ווי א געליבטע! אבער ווי קאלט און אומ־אנגענעהם די ביסט, ווען איך קום צו דיר ווי צו מיין געזעצליכער פרוי!

פון אויסלענדישען מארק

אין שולע

— אין וועלכער שלאכט איז נאפאלעאן געפאלען?
— איך ווייס נישט.
— און די ווייסט יא?
— יא.
— אין וועלכע?
— מיר דוכט זיך, אז אין דער לעצטער שלאכט

געריכט

— אמת, ער האט מיך געפאטשט, נאר עס רעכענט זיך נישט.
— פארוואס?
— ווייל קיינער האט נישט געזעהען.

נאר דריי

— פערל. ליזע, זי האבען נאר דריי פינגער אויף די פיס?
— זי זענען משוגע געווארען?! איך האב 5 פינגער!
— 5 פינגער אויף אזא קליין פיסעל!

אין קאזארמע

— איך בין מודיע דעם ה' אפיצער, אז דער רעקרוט פאלק האלט זיך אזוי שטייף, ווי עס וואלטען מעהר קיין פאלקס נישט געווען אויף דער וועלט.

פערדינט געלד

— איך האב נעכטען געמאכט א שענע פאר דאלאר אין קארטען.
— איך האב דאך היך נישט געוועהן שפילען אין קארטען.
— טאקע דערפאר האב איך געמאכט די פאר דאלאר וואס איך וואלט געקענט פערשפילט.

WSZĘDZIE DO NABYCIA:
Tow. Akc. wyrobów weinianych i gumowych
F. W. SCHWEIKERT, Piotrkowska 147
HURTOWNICY:
M. FANTULIS, Łódź, Ogrodowa 2
B. BOY i S-ka, Łódź, Piotrkowska 154
„GUMA", Łódź, Piotrkowska 149
J. ROSENBLUM, Łódź, Piotrkowska 19
CH. MĘDROWSKI, Łódź, Nowomiejska 32 i Zgierska 34

MIEJSKI KINEMATOGRAF OŚWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej).
Od poniedziałku, dn. 23.XII. 1929 r.
Dla dorosłych:
Niezwyciężona fregata
role główne kreują:
Estera Raiston,
Wallace Beery
Charles Farrell

ניי-ערעפענטע בישריפטען = ביורא
„REKORD"
ערלעדיגט שנעל און ביליג אלערליי ספראוועס
סאנדאווע און סקאַרבאווע, קלאוזולעס,
קאנטראַקטען און מיליטער-ענינים. ס'ווערט
אויך אנגענומען אדמיניסטראציע פון הייזער.
ערטיילט אומזיסטע עצות.
BIURO „REKORD"
יעראזאלימס-א 9
3407 — געפיהרט דורך סטוד. ס. זאלצמאן.

אַכטונג, סוחרים!
דערמיט וויל איך עפענטליך אַז די 4 וועקסלען צו 100 זל. יעדער, אויסגעשטעלט דעם 27 דעצעמבער 1929 איין וועקסעל צאָהלבאר דעם 15 פעבּרואר 1930, דער צווייטער וועקסעל איז צאָהלבאר דעם 25 פעברואר 1930 און די איבעריגע צוויי וועקסלען זענען אָהן דאטום פון צאָהלען, וועלכע זענען ביי מיר ארויסגעפרעסט געוואָרען. אלע סוחרים ווערען געבעטען די וועקסלען נישט צונעהמען, ווייל איך צאָהל ער ווי פאר אומגילטיג.
מיט אכטונג יצחק מיאדאוונים
אלעקסאנדריסקא 19 (מרדכי-גבאים-גאס)

נאר פאר 25 גראשען
קאָנט איהר סיט אלע טראַמוואַיען פון אלע עקען שטאָט קימען וואו איהר וועט קריגען בילינגער ווי איבעראל צו קויפען מענער-**היטען** די נייעסטע פאסאָנער און דאמען-היטען גלייכצייטיג נעם איך אָן צום איבערארבּייטען מענער- און דאמען-היטען פון גאר אלט אויף נייעסטע צו גאר ביליגע פרייזען.
נערענקט דעם אדרעס! — געדענקט דעם אדרעס!
י. פערדער 20 זגערזשער 20
אדער לוטאמירסקא 2.

Osłabienie
bladnicę
leczy
Hemogen
oryginalny
tylko z firmą
Klawe

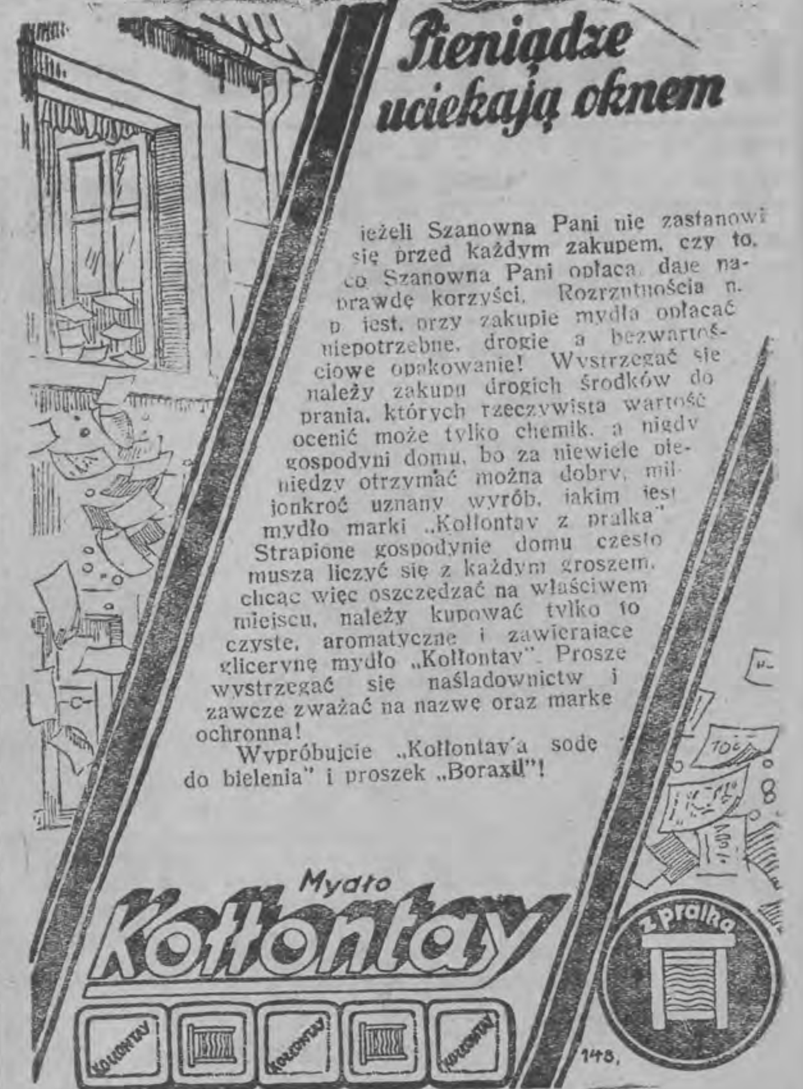

Pieniądze uciekają oknem

jeżeli Szanowna Pani nie zastanowi się przed każdym zakupem, czy to, co Szanowna Pani opłaca, daje naprawdę korzyści. Rozrzutnością n. p. jest, przy zakupie mydła opłacać niepotrzebne, drogie a bezwartościowe opakowanie! Wystrzegać się należy zakupu drogich środków do prania, których rzeczywistą wartość ocenić może tylko chemik, a nigdy gospodyni domu, bo za niewiele pieniędzy otrzymać można dobry, milionkroć uznany wyrób, jakim jest mydło marki „Kołłontay z pralką". Strapione gospodynie domu często muszą liczyć się z każdym groszem, chcąc więc oszczędzać na właściwem miejscu, należy kupować tylko to czyste, aromatyczne i zawierające glicerynę mydło „Kołłontay". Prosze wystrzegać się naśladownictw i zawsze zważać na nazwę oraz markę ochronną!
Wypróbujcie „Kołłontay'a sodę do bielenia" i proszek „Boraxil"!

Mydło **Kołłontay** — z pralką

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Południowa 86.

העמאַטאגען=לעק

הייל ט: בלייכזוכט, בלוט-ארימקייט.
שטארקט די נערוועז,
פערגרעסערט דעם אפעטיט,
געשמאַק, מאכט נישט ...
פאר דערוואקסענע, קינדער ...
Fabryka chem. „LEK" WARSZAWA

ווייסער זאל „מאנטיפעל" זאַכאדניא 43
היינט, פרייטאג, 8.30 אוו. און מארגען, שבת, 8.30 אוו.
ווערט געשפילט דורך די פעראייניגטע יודישע אמאטארען-טרופע
— די בעוואוסטע פיעסע —
„דאָרא" אדער דער מיליאנער אלס בעטלער
דראַמע אין 4 אקטען פון ז. שליפערשטיין.
שבת ביטאג, 3.30 נאכמ. ווערט געשפילט
„דער תלמיד חכם" לעבענס-בילד אין 4 אקטען פון י. ראקאוו
בילעטען צו בעקומען ביים איינגאנג פון זאל.
דירעקציע ב. קרויד און ק. ביטקא.

אנ'ארט צו שלאָפען
פאר 2 יונגעלייט. צו ערפאהרען קאמיענא 1 ביי באם

אנ'ארט צו שלאפען
פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט איז אָבצוגעבען. צו ערפאהרען פולנאצנא 1 וו. 8.

א רעמאנטירטע
פראנט-געוועלב
מיט עלעגאנטער וויטשאַווע אויף זאוואדזקא גאס געבען זאכאדניא, מיט ערשטקלאסיגער איינריכטונג ביליג זאפארט איבערצוגעבען. צו ערפאַרן ביי קרייצער פיעטריקאווער 21

בוכהאלטעריע
חי אויך מאשין-שרייבען און רעכנען לערן איך אויס גרונדליך פאר 30 זל. בלויז מאשין-שרייבען 10 זל. צעגעלנ. 55 (פריהער זשאַדרוקא 44) רעכטע אפיצינע ח. 15 ערשטער איינגאנג. בעמערקונג: מיר ערטיילען אויך קארעספאנדענץ, האנדעלס-ארימעטיק און סטע אנרעפיע

אנ'אנשטענדיגע **פרוי**
זוכט א פאסטען אלס פלעגערין, ווירטען אדער אנדערע הויזליכע ארבייט בעזיצט גוטע צייגנישען, ערפאהרען פאלודניאווא 22, האבערמאן

אנ'ארט צו שלאפען
פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט ביי גאלדבערג פיעטרקאווער 141.

2 שטובען מיט א קוך
און 1 שטוב מיט א קוך
זגיגע וואוינונג מיט אלע בעקוועמליכקייטען איז פון זאפארט א בערצוגעבען. צו ערפאהרען לימאנאווסקא 14 (עלעקס נדראווסקע)-- ביים ווירט.

א זוניגע
וואוינונג
2 צימער און קוך אין בעסטען צענטרום זגערזשער גאס פארטער ביליג דירה-געלד, וויל איך טעדטוישען אויף אזא איין גלייכע וואוינונג אין געגענד נאוואמיעסקא צו ערפאהרען נאוואמיעסקא 30 ביי ראזענטאל

א אנשטענדיגער
יונגערמאן
אלט 26 יאהר צגריב מאטעריעליש וויל זיך בעקענען מיט א פרייליין פון ארענטליכ: עלטערן וועלכעס זאל האבען אני גזיסטעניג אדער די סגליכקייטען אבצושיימען ערנסטע אפערטען אין ניי-ער פאלקסבלאט פאר F. R.

DR. MED.
Z. Datyner
אוראלאג
ספעציאל-ארצט פאר בלאזען נירען און אורין-קראנקהייטען
Piramowicza 2
(Olginska) Telef. 148-95
נעמט אָן פון 1—2 און 6—8

קאנקורענץ-פרייזען!
ווארימע שטובן-שיך, לאַטשען, גרויסע און קליינע, צו בעקומען זאַכאדניא 34, אין שפייז געוועלב ביי טענענבוים.
הורט און דערטייל!

א שעהן מעבלירט
צימער
פאר 1 אדער 2 הערן איז איבערציגעבען. צו ערפאהרען זגערסקא 38 ביים זשאנצע.

Dr. med. Grzegorz Rozenberg
ספעציאל-ארצט פאר מאגען, קישקע, לעבער און אינערליכע קראנקהייטען
Gdańska 44 (דלוגא) **tel. 224-44**
נעהמט אָן פון 11.15—12.30 און פון 6 — 8 אוו.

DR. MED.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציאל-ארצט פאר נירען, בלאז און הארן-קראנקהייטן
8 NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעהמט אָן פון 4—7 אָוועגד.
צוריקגעקעהרט.

„KOWALSKINA"

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 51-78
הויט און געשלעכטס קראנקהייטען און ליכטהיילאינסם.
נעמט אָן פון 4—7 אין אַוועגד

Dr. med.
W. EYCHNER
גינעקאלאָג-אקושער
זגערזשער 11.
טעל. 34-72
נעמט אָן פון 6-8 אָוועגד

Dr. med. LAJCHTER
צאַהן-כירורג
Chor. szczęk, dziąseł, podniebienia, języka i t. p.
przeprowadził się
na ZIELONĄ 9, I p. front, **tel. 149-66**
od $1^1/_2$–5 po poł.

צאהן-ארצט
St. Gelberg
וואוינט יעצט
Zawadzka 14, tel. 108-33
נעהמט אָן פון 10-2 און פון 4-7.

CORSO דער ליבלינג פון פובליקום **CORSO**
פילם איך **Buck Jones**
אויסערן פראגראם **„ווער איז א גנב"** א פארס

WODEWIL פרעכטיגער פילם א.נ. **WODEWIL**
אין דער הויפטראלע **„סילוועסטער=נאכט"** **Mary Astor**
אויסערן פּראָגראם: א פארס

ODEON די פערפיהרערין **ODEON**
אין דער שאמפאניער קאמעדיע **Klara Bow**
אויסערן פראגראם **„ליבע אהן געלד"** א פארס

גרעסטער פוילישער פילם! פון מיטוואך ד. 25 ד.ח. גרעסטער פוילישער פילם!
PRZEDWIOśNIE
לויט'ן ווערק פון **ST. ŻEROMSKI**
אין די הויפטראלען: **Zbyszko Sawan, Marja Modzelewska, Marja Gorczyńska, Bogusław Samborski**
דער זאל איז גוט בעהייצט. — פאספארטוס און הנחה-בילעטען אומגילטיג. — דער זאל איז גוט בעהייצט.

קינא „ERA"
„פלארא" זאוואדזקא 22 (בצלוס)
אנהויב פון די פארשטעלונגען 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 12.30 א זייגער ביטאג.
פּערשטארקטער סימפ. ארקעסטער

LUNA

ביז יום־טובֿ 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג

דער לעצטער סעאַנס 10 אָוו. אויפ׳ן ערשטן סעאַנס

פרייז 1 זל. אָן. שבת און זונטאָג פון 12—3

נאָכמיטאָג זענען אַלע פּלעצער 50 גר. און 1 זל.

גרויסע פייערליכע פּרעמיערע! מייסטערווערק פון אַמעריקאַנער פּראָדוקציע First National Pictures

די קעניגין אהן קרוין

דראַמע פון ליבע, טרערן און רוהם. מיטרייסנדע געשיכטע פון דער שענסטער פרוי, וועלכע האָט געוואָרפן זייער פערמעגן, רוהם און כבוד.

אין דער ראָלע פון לעדי האַמילטאָן CORINNE GRIFFITH ראָל פון אַדמיראַל נעלסאָן Victor VARCONI

אויסנאַהמס־שיינע מוזיק אילוסטראַציע, אויסגעפירט פון סימפאָנישן אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ א. טשורנאַווסקי.

נייעס! אויסגעפירט פון דער אָפּערן זינגערין

I. Różańska

Grand-Kino

אָרקעסטער אינטער לייטונג פון ה׳ ר. קאַנטאָר.

אָנהייב פון די סעאַנסן: 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג

לעצטער סעאַנס 10.15 אָוונט.

שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג.

היינט און פאָלג. טעג! די צירונג פון דער פּוילישער פילם־פּראָדוקציע! 1־טער פּוילישער זיטן־פילם א. ג.

אויפ׳ן וועג צו שאַנדע

דער פילם האָט פאַרווונדערט די גרעסטע אָנערקענונג פון דער פּרעסע אין דער גאַנצער וועלט.

אין דער הויפּט ראָלע: דער פּוילישער Janinngs

BOGUSŁAW SAMBORSKI i MARJA MALICKA

די גרעסטע דראַמע, געווידמעט טויזנטער געשענדעטע, וואָס דעמאַסקירט די געהיימנישן פון האַנדל מיט לעבעדיגער סחורה פון 20. יאָרהונדערט.

פּאַספּאַרטוס אין הנחה בילעטן־אומגילטיג. כדי אויסצומיידן אַ געדרענג, ווערט דאָס ג׳ פּובליקום געבעטן צו קומען אויף די פריהערדיגע סעאַנסן.

„SWIT" קינא

ניי־ערעפנט!

פּאַמאָרסקאַ 89 רוג מאַגיסטראַצקע

דינסטאָג 2 טעג!

די זינדיגערין פון מאָנפּאַרנאַס

ANNA ONDRA

אין די הויפּט־ראָלן: די פּרעכטיגסטע וועלט־אַרטיסטין

זונטאָג, דעם 29־טען ד. ח. פּרעמיערע!

אויף דעם פערלוירענעם וועג

אין דער הויפּט ראָלע CLARA BOW

אַכטונג! דאָס קינאָ איז מיט ... בעהייצט.

PALACE

היינט און פאָלגענדע טעג!

דער קעניג פון הומאָר

HARROLD LLOYD

אין זיין נייעסטער קרעאַציע פּראָדוקציע פון 1929/30 י.

וואָס אמאל שנעלער

אויפ׳ן ערשטן סעאַנס זענען אַלע פּלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

אָרקעסטער סימפּאָנישער אָרקעסטער אונטער לייטונג פון ה׳ ש. ביינגלמאַן

קינאָ־טעאַטער איז ענערגיש בעהייצט

היינט און פאָלגענדע טעג! גרויסע פּרעמיערע! רוהם פון דער קינאָ־קונסט! ערפאָלג איבער ערפאָלג!

„מאַנאַלעסקו"

(דזשענטעלמען איינברעכער)

אין די הויפּטראָלן:

Iwan Mozżuchin, Brygida Helm, Henry George, Dita Parlo

APOLLO

דאָס גרעסטע מייסטערווערק „PARAMOUNT"

פּעגעסענע געזיכטער

אין די הויפּטראָלן

Clive Brook i Olga Bałanowa

אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ א. ביינגלמאַן. נאָכסטער פּראָגראַם: „דער פּוי וואָס מ׳לאַכט".

קינאָ־טעאַטער „UCIECHA"

לימאַנאָווסקיעגאָ 36 (אַרקאַסקע־דראַוואַ)

אָנהייב אין געוועהנליכע טעג 4 נאָכמיטאָג. שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג. פּרעשט. סימפּאָנישער אָרקעסטער.

היינט און פאָלגענדע טעג! גרויסע פּרעמיערע!

ער קערט זיך מער נישט אום...

אין די הויפּט־ראָלן: דער קעניג פון די אַמאַנטן

Norman Kerry i Paulina Starke

דער זאַל איז גוט בעהייצט.

קינאָ „סירענאַ"

פון מיטוואָך, דעם 25 ד. ח. גרעסטער פילם פון איצטיגען סעזאָן!

דער קאָנקורענט פון עמיל יאַנינגס GEORGE BANCROFT, Ewelina Brent, William Powell אין פילם א. נ.:

„בעלאַגערונג"

גרויסע דראַמע פון דער אונטערוועלט, פול מיט שפּאַנונג און איבערראַשונגען. אויסער׳ן פּראָגראַם: פילם־אַקטואַליטעטן.

נאָכסטער פּראָגראַם: „וואַהנזיניגער רייטער" מיט JOE BONOMO אין דער הויפּטראָלע. פּערשטקלאַסיקער אָרקעסטער. דער זאַל איז גוט בעהייצט.

קינאָ־טעאַטער ZACHĘTA

זגערזשער 26, ביים פּלאַץ קאָשטשעלני

פּערשט. סימפּאָנ. אָרקעסטער.

בעמ.: בעת דער פילם קאָנצערט פון גיגאַנטישע מאַרקאָני־ראַדיאָ.

דער זאַל איז גוט בעהייצט.

נאָר 4 טעג! דעם 27, 28, 29 און 30 דעצעמבער ד. י.

„טיטאַניק"

אין די הויפּטראָלן: GEORGE O'BRIEN בעקאַנט פון „זון־אויפגאַנג" WIGINIA WALLI בילד פון

קינאָ טעאַטער RAJ

באַלוטער מאַרק 5

היינט און פאָלגענדע טעג! גרויסער יום־טוב־פּראָגראַם! היינט און פאָלגענדע טעג

„געשפּענסט פון די ימים"

גרויסע ים־דראַמע — אין די הויפּטראָלן —

Richard Arlen i Jaquelina Logan

פּערשטקלאַסיקער סימפּאָנישער אָרקעסטער. דער זאַל איז גוט בעהייצט.

אַנאָנסן־פּרייז פאַר׳ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו״ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפּאַלטן

אין טעקסט—40 „ „ „ „ „ —60 „ „ 4 „

פאַר אַ מילימעטער־שורה: נאָכ׳ן טעקסט—12 „ „ „ „ „ —18 „ „ 8 „

טיפער דער שטאָט 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט

אַבאָנאָמענטס־פּרייז: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט אָפּטראָגן אַ היים; אויף דער פּראָווינץ — 6 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד — 8 זל.

פאַר׳ן אינהאַלט און טערמינען די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פאַראַנטוואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע איז אָפן בייטאָג און ביינאַכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.